

**Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi
Thomae tomi quinque**

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Qvæstio III. De modo vnionis ex parte personæ assumptis, in octo
articulos diuisa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

quo Christus natus est ex Virgine, lōge fuerit dignior, quam modus, quo descendit ex Abraham, tamen etiam dispositio Virginis fuit lōge excellentior, quā dispositio Abraham, & ita seruata proportione eadem fere ratio est aut fortasse maior. Denique rationes, quibus supra probauimus antiquos Patres meruisse de congruo incarnationem, & aliquas eius circumstantias, hanc veritatem satis confirmant.

Sed obiici potest, quia ante omnia merita Virginis non solum existentia, sed etiam prauisus, fuerunt merita Christi prauisus Deo in æternitate, ergo, & ipse Christus fuit prius prauisus, vt existens, atque adeo: vt conceptus, vt vt concipiendus ex Virgine, quam fuerint prauisus merita Virginis, ergo nullo modo potuit Beata Virgo mereri, vt Christus ex ea nasceretur. Dicunt quidam, ante merita Virginis fuisse prauisus Deum hominem vt sic, non vero, vt hunc hominem. Sed falsum hoc est, quia (vt recte dixit D. Tho. infra quæst. 4. art. 4.) merita non sunt in humanitate in communi, sed in hac, vel illa humanitate, alias Beata Virgo non fuisset sanctificata ex meritis Christi prauisus, sed ex meritis hominis in communi. Alij dicunt fuisse Christum prauisus, vt est hic homo in hac humanitate subsistens, nō tamen, vt nasciturus ex Beata Maria, quia hoc quid potius est, quia hic homo non pendet essentialiter ex hac matre.

Sed melius dicitur: illo argumento ad summum probari, Virginem non fuisse electam, vt esset mater Dei propter sua merita prauisus: non tamen probari, in executione nō potuisse mereri illam dignitatem, quia in re prius habuit gratiam, & bona opera quam ex ea Deus incarnationem, quamuis illammet gratiam, & bona opera habuerit ex meritis eiusdem filij sui prauisus in diuina prædeterminatione.

Sed virgebis, quia si ante omnia merita Virginis præordinauit Deus incarnationem in hac humanitate, ergo in corpore ex hac indiuidua materia formata: sed non meruit Virgo habere illam indiuiduam materiam ita sibi coniunctam, vt necessarium erat ad filij conceptionem, quia hoc potius pertinebat ad ordinem naturalium effectuum, & causarum quam ad rationem meriti. Respondet primum, dici posse non fuisse necessarium hoc mereri, sed potius præsupponi ad meritum, sicut natura supponitur gratia: itaque omnes causæ naturales ita fuerunt dispositæ, vt tandem fieret, quod illa pars materia esset sub forma purissimi sanguinis, quo supposito ipsa promeruit, vt ex suis purissimis sanguinibus Deus carnem assumeret. Deinde dici potest, sicut temporalia possunt cadere sub meritum in ordine ad spiritualia, ita Virginem potuisse mereri, vt illam materiam, ex qua Christus erat formandus, prius esset materialis pars sui corporis, seu sanguinis.

QVÆSTIO III.

De modo vnionis ex parte personæ assumptis, in octo articulos diuisa.

FINDE considerandum est de vnione ex parte personæ assumptis.

Et circa hoc queruntur octo.

Primo: vtum assumere conueniat personæ diuinæ.

Secundo, vtum conueniat naturæ diuinæ.

Tertio, vtum natura possit assumere abstracta personalitate.

Quarto, vtum vna persona possit assumere sine alia.

Quinto, vtum quilibet persona possit assumere.

Sexto, vtum plures personæ possint assumere vnā numero naturam.

Septimo, vtum vna persona possit assumere duas numero naturas.

Fr. Suarez. Tom. I.

Octauo, vtum magis fuerit conueniens de persona filij Dei, quod assumpserit humanam naturam, quam de alia persona diuina.

EXPLICATA essentia huius vnionis seu incarnationis, incipit D. Tho. de extremis agere, quæ ad hanc mirabilem coniunctionem conueniunt, & in hac quæstione tractat de persona assumptis, in sequenti vero de natura assumpta. Et quamuis precipue intendat explicare mysterium, prout factum est, vt perfectius tamen, & exactius ratio eius intelligatur, alios modos inquirat, quibus de potentia absoluta fieri posset, & hæc sunt duo præcipua capita; de quibus in hac quæstione disputandum est. Quoniam vero totius materię huius intelligentia pēdet ex cognitione substantiæ, vel existentie diuinæ, quæ formaliter est terminus huius vnionis, ideo operæ pretium duco ante expositionem literæ D. Thom. disputationem præmittere, in quā quid veritatis harū sit, breuiter tradamus.

DISPUTATIO XI.

In quinque Sectiones distributa.

De diuina existentia, & substantia.

VPONIMVS in primis exitis, quæ in disputationibus Metaphysicis, de existentia, & substantia creaturarum dicuntur, communem rationem, seu significationem horum nominum, quia licet analogice de Deo & creaturis dicantur, tamen ratio nominum eadem est. Itaque nomine existentie intelligimus illud est, quod res habet, vt sit aliquid in actu, seu actualis entitas distincta ab ente, quod tantum est in potentia obiectina, actu vero nō est, seu nihil est, nomine vero substantie intelligimus modum per se existendi. Supponimus deinde, id quod nostræ fidei fundamentum est, in Deo quidem tres personas, vna vero naturam, seu essentiam reperiri, vnde in disputationem cadit pertineat existentia, & substantia in Deo ad vnionem essentia: an contra ad Trinitatem personarum, vel demū ad vtumque. Quæ disputatio quamuis reuera materię de Trinitate sit propria, quia tamē mysterium, de quo agimus, sine illa intelligi non potest, ab hoc loco aliena censenda non est, cum præsertim à Theologis magna ex parte hoc loco discutatur.

SECTIO I.

Vtrum sit in Deo vnum esse existentie absolutum, & essenziale.

RATIO dubitandi sit, quia in natura substantiali idem est formaliter etiam, & secundum rationē, existentia, & substantia, quia de intrinseco conceptu existentie substantialis est, vt sit ipsum esse per se, quod est esse substantiam, sed non est in Deo vnum esse substantie absolutum, vt infra tractabitur, ergo.

Propter hanc rationem noui quidam Theologi de re ista cœperunt dubitare, non quidem quod essentia diuina in re distinguatur à suo existentia saltem realiter, est enim de fide certum apud Catholicos, & inter Philosophos euident in Deo non esse compositionem ex esse, & essentia, atque adeo in re essentiam Dei esse suum esse, vt in 1. part. latius tractatur: sed quia cum hac simplicitate, seu identitate stat in Deo vnum esse absolutum, & alterum respectiui, vt patet de essentia, & persona, ideo isti Theologi aui sunt dubitare, an ita se habeant diuina essentia & existentia, imo quidam eorum aui sunt ita sentire, & docere, & consequenter negare in Deo

2 3

absolu-

absolutum esse existentia, & solum ponere tres existentias relativas, ita ut sicut aliquorum opinione humanitas in Christo non habet propriam existentiam creatam, sed formaliter existere dicitur per existentiam Verbi divini, ita divina natura secundum rationem præcisam, & abstractam à relationibus non intelligatur habere existentiam increatam, sed in vnaquaque persona existere per propriam illius relationem. Quæ quidem sententia non minus est falsa, quam noua.

In Deo una
existentia
absoluta &
essentialis.
D. Thom.

Dico igitur, in Deo esse vnum esse existentia absolutum, & essentialis commune tribus personis. Quæ veritas tam certa mihi videtur, ut sine temeritate, & fortasse etiam sine errore negari non possit, nam primum in ea conueniunt omnes Theologi statim sectio. 3. & 4. citandi, & præsertim D. Thom. in ea est frequentissimus, nihil enim frequentius docet, quam ipsum esse, seu existere, esse ipsam essentialitatem Dei, & loquitur non identice, sed formalissime, ut idem sit dicere esse essentialitatem, seu esse de essentialitate, seu esse prædicatum essentialitatem Dei, quod egregie probat 1. part. quæst. 3. artic. 4. & ex hac perfectione colligit fere alias diuinas perfectiones, ut videre est eadem 1. part. quæst. 4. articulo 2. quæstione 6. articulo 3. q. 7. articulo 1. & in aliis sequentibus, & in quæstione 13. artic. 11. hinc probat nomen, *Qui est*, esse maxime proprium Dei, quia formaliter significat ipsum esse, quod est ipsa essentialitas Dei, & alia plura testimonia in sequentibus sectionibus citabo simul cum aliis Scholasticis. Nunc sufficienter probatur hæc veritas ex hoc eodem nomine, *Qui est*, seu, *Ego sum*, *Qui sum*, quod Deus sibi imposuit. Exodi 3. adiunctis dictis, & expositionibus sanctorum. nam illud nomen, *Qui est*, est nomen essentialitatis significans tres personas, ut sunt vnus Deus, ut recte docet Dionysius. cap. 2. de diuinis nominibus, dicens, illud *Ego sum*, *Qui sum*, de tota Deitate dictum esse, sicut illud, *Tu autem idem ipse es*, Psalm. 101. & illud, *Qui est*, qui erat, & qui venturus est, omnipotens, Apocalyp. 1. August. lib. 3. contra Maximianum. Episcopum. Arianorum. cap. 26. & in opusculo circa ea verba, *Ego sum*, *Qui sum*, tom. 6. in fine, & lib. 2. de moribus Manichæ. cap. 1. quibus locis ait, hoc esse nomen immutabilitatis, quia omnia quæ mutantur, aliquo modo desinunt esse, & æternitatis, quia illud est, & sum, idem valet, inquit, quod æternus sum, in quo nihil fuit, nec futurum est, sed tantum est, unde concludit illo verbo significari naturam diuinam in se incommutabiliter manentem, est ergo nomen essentialitatis conueniens personis ratione vnius essentialitatis. Vnde recte Rupert. lib. 1. in Exod. cap. 14. dicit Deum illo loco Exod. 3. duplex tibi imposuisse nomen, alterum naturæ, scilicet, *Qui est*, alterum dignationis, & gratiæ, scilicet, *Deus Abraham*, & *Deus Isaac*, &c. Ex quo licet colligere argumentum ab hoc posteriori nomine ad illud prius: nam sicut secundo nomine significata est tota Trinitas per ordinem ad effectum, seu gratiam ab illa manentem, ut est vnus Deus. Ita per primum nomen significata est per naturalem & essentialitatem proprietatem conuenientem illi, ratione vnius naturæ, & essentialitatis: sed illud nomen, *Qui est*, perinde significare, ac, qui existit, seu existens, tunc ex vi ipsius vocis constat, nam est absolute dictum, seu secundum adiacens (ut Dialectici dicunt) idem significat, quod existit: tum ex omnibus citatis patribus, qui dicunt illo nomine significatam esse Dei æternitatem, quæ semper eodem modo existit, & æternitas enim sine existentia nec mente concipi, aut fingi potest. Dicunt etiam illo nomine significatam esse differentiam inter Deum, & creaturas, nam istæ neque de se, nec semper, ac necessario habent esse, neque in illo sunt immutabiles, sicut Deus, quæ differentia non est, nisi in esse existentia. Vnde August. ex hoc nomine colligit sæpe, ipsum esse, esse quodammodo Deo proprium, nihilque intimius illi conuenire, nihil denique illi esse contrarium magis quam non esse.

Exod. 3.
Deus est, qui
est.
Dionys.

Psalm. 101.
Apocal.
August.

Rupert.

August.

A se, unde lib. de vera religio. cap. 49. Aeternitas, inquit, tantummodo est, quare ipsa sola dicere potuit, *Ego sum*, qui sum, idem tere lib. de deo, & symbolo. cap. 4. sic etiam Greg. lib. 18. Moral. c. 33. Solus, inquit, veraciter est, quia solus incommutabilis est, & Bern. lib. 5. de confidentia. parum post principium. Nil competentiùs æternitatis, quæ Deus est, quam hoc nomen. *Qui est*, si bonum, si magnum, vel quidquid tale de eo dixeris, in hoc verbo instauratur. Quod si, & infra, Per hoc quodammodo solus est ipse, qui suum ipsum est & omnium esse. Ambr. etiam epist. 63. idem nomen explicans, inquit, *Hoc est verum nomen Dei*, esse semper, id est existere, & Chrysostomus. hom. 14. in Ios. inquit, *Hoc verbum*, *Qui est*, sempiternum, & sine principio, & verè, ac proprie esse significat. Et eodem modo interpretatur Euleb. lib. 1. de præparat. ca. 6. & 7. id est, qui necessario, ac eodem modo semper existit, ubi etiam refert sententiam Pythagoræ, & Platonis, qui hoc nomine Deum appellandum docuerunt: & ex Plutarcho refert ita explicasse verbum Græcum, quod in templo Delphico erat scriptum, ut qui illuc ingrederentur, eo verbo veluti salutarent, seu confiterentur Deum, dicentes, *Es*.

Ex his ergo sic concluditur argumentum, nomen, *Qui est*, est essentialis, ergo significat proprietatem absolutam communem tribus personis, significat autem existere, seu existentiam, ergo existentia est proprietatis absolutæ, & maxime essentialis. Hanc rationem fecit D. Thom. quæst. 2. de potent. art. 1. differentiam constituentem inter naturam creatam, & diuinam, quod natura creata non est suum esse: sed ipsum esse Dei est eius natura, & quidditas, & inde est, quod proprium nomen eius est, *Qui est*, quia sic denominatur, quasi à propria sua forma. Vnde Basil. apud Lippomanum in catena super Exodum capite 3. exponens illud nomen, *Ego sum*, *Qui sum*, recte dixit, *Istud*, *Qui sum*, vnam eandemque, ac communem essentialitatem significat, & Nazian. orat. 36. quæ est secunda de Filio, & 4. de Theologia, dicit, inter omnia nomina Dei, *Es*, & *Deus*, esse maxime propria, & inter hæc duo propria esse nomen *Entis*, quia nos, inquit, naturam eius/modi exquirimus, quæ ipsum esse per se habet, & hoc significat illud nomen *Es*, seu, *Qui est*, & idem docuit Damascenus. lib. 1. de fide, cap. 12. & Athanasius. epistola ad Orthodoxos de Synodo, Arimini & Seleuciam congregatis, versus finem, seu fol. 8. inquit, *Cum audis*, *Ego sum*, *Qui sum*, non aliud quippiam, sed ipsam simplicem, & beatam, & incomprehensibilem eius, quæ est, essentialitatem intellige. Et oratione in hoc dictum, inquit, *Ex Deo*, *Deus est Verbum*, inquit, *Quemadmodum vnus principium*, & vnus Deus, ita plane vna est essentialitas, quæ dicitur: *Ego sum*, *Qui sum*. Et eodem fere modo Gregorius Nyssen. orat. de infantibus, qui præmature arripiuntur, nullam rem ait præter Deum, ex sese habere essentialitatem, sed vnam esse Dei naturam, cui hoc proprium est, nomine autem essentialitatis intelligit naturam existentem, ut aperte constat ex contextu, sic enim August. 5. de Trinitate cap. 2. dicit essentialitatem Dei dictum esse, *Ab esse*, & sumit esse pro existere, ut clare constat ex litera, & eodem modo 12. de Ciuitate. 2. dicit Deum esse, *Summam essentialitatem*, quia *Summe est*, & Ambr. lib. 1. de fide, contra Arianos, cap. 4. hinc etiam concludit. *Hoc ipsum*, quod est, esse substantiam Dei, & Hilarius. 1. de Trinitate. circa principium, tractans illud. *Ego sum qui sum*, inquit. *Admiratus sum plane tam absolutam de Deo significationem*, quæ naturæ diuinæ incomprehensibilem cognitionem, apertissimo ad intelligentiam humanam sermone loqueretur, non enim aliud proprium magis Deo, quam esse intelligitur. Denique Hieron. to. 2. epist. 37. ad Damasum, *Vna inquit, est Dei, & sola natura, quæ verè est*, & propterea subdit inferius, *Solum Deum esse*, qui essentialitatem nomen verè tenet.

Videbor fortasse plura sanctorum testimonia congerere, quam materia postulabat, oportuit tamen initiis ob stare, & pullulantem errorem prorsus obruere, illumque non sine sufficienti fundamento, reme-

Bernard.

Ambr.

Chrysost.

Euleb.

D. Thom.

Basil.
Lippom.

Damas.
Athanas.

Greg. Nyss.

August.

Ambr.

Hilar.

Hieron.

temeritatis, & erroris damnatum ostendere. Re-
liquum vero est ut etiam ratione, sententiam positā
demonstramus. Prima sumi potest ex omnibus alle-
gatis testimoniis, quia in Deo vna est æternitas ab-
soluta, & essentialis, iuxta illud Athanasii in symbo-
lo, *Non tres æterni, sed vnus æternus*, ergo similiter est
vna existentia absoluta, & essentialis: patet conse-
quentia, quia, vt ex i. par. constat: æternitas est ipsa
duratio Dei necessaria, & omnino eodem modo
semper permanens, duratio autem, vel idem omni-
no est cum ipsa existentia, non solum re, sed etiam
ratione: vel certe intrinsece supponit illam, & est
tanquam proprietates illius. Secunda ratio huic simi-
lis sumitur ex attributo immutabilitatis, est enim
hoc attributum essentialiter conueniens Deo ratione
sue naturæ infinitæ, sed esse immutabilem includit
essentialiter esse, seu existere: nam secundum ratio-
nem necessario existere, supponit existere, immu-
tabilitas autem inter illa dicit necessitatem existen-
di, quia necessaria permanentia in esse, est primum;
ac præcipuum in immutabilitate, si ergo hæc neces-
sitas existendi formaliter est ex absoluta, & essentiali
perfectiōe Dei, multo magis ipsum existere. Ter-
tio, quia esse, seu existere, est perfectio simpliciter, vt
videtur per se notum, quia sine dubio in qualibet
re est melius ipsum, quam non ipsum, sed omnis per-
fectio simpliciter in Deo est absoluta, & essentialis
(vt ex i. par. constat): tum quia necessario esse debet
communis omnibus personis: tum etiam, quia de
ratione entis summe perfecti est, vt includat forma-
liter omnem huiusmodi perfectionem. Deus autem
essentialiter est ens summe perfectum, ergo esse, seu
existere est absoluta, & essentialis perfectio Dei. Et
confirmatur, nam D. Thom. vbique docet ipsum
esse non solum esse perfectionem simpliciter: sed etiam
esse omnium perfectissimum, quia est omnium ac-
tus, vt patet i. par. quæst. 4. art. 1. ad 3. & art. 2. ad 3.
vbi ex Dionysio cap. 5. de diuin. nomi. ait ipsum esse,
esse perfectius, quam vitam, vel sapientiam, si confi-
derentur; prout ratione distinguuntur, quod idem
reperit. i. 2. quæst. 2. art. 3. ad 2. quibus locis etiam
ait, ipsum esse Dei in sua perfectione includere per-
fectionem vitæ, sapientiæ, &c. Est ergo sine dubio
hæc perfectio maxime absoluta, & essentialis. Quar-
to potest hoc citā explicari, quia impossibile est, etiam
per intellectum nostrum præscindere existentiam Dei
ab existentia actuali, ergo talis existentia est de essen-
tia ipsius Dei. Antecedens est tanquam principium per se
notum apud Philosophos, & Theologos, quia hæc est
prima differentia, quam nos apprehendimus inter es-
sentiam Dei, & creaturæ, quod hæc, quia non essen-
tialiter, ac necessario existit, potest intelligi, abstra-
hendo ab actuali existentia per modum entis poten-
tialis, seu in potentia obiectiua: essentia vero D. E. I.
non potest hoc modo concipi, alias non est essentia
Dei, quia non concipitur, vt purus actus, & quia,
quod concipitur, vt ens in potentia, concipitur vt
recipiens esse ab alio, quod repugnat Deo.

Dicitur fortasse hinc tantum probari esse Dei in
re non distingui ab essentia eius, quod verum erit;
etiam si existentia sit tantum relatiua. Sed hoc fal-
sum est, quia mens nostra concipit essentiam Dei, et
iam præcis relationibus: non potest autem illam
concipere existentia præcisa: quod aperte patet,
quia quando nos concipimus diuinitatem præcis
relationibus, non concipimus illam tanquam enti-
tatem potentialem: sed tanquam actualem, & purissi-
mum ens ex se existens, qui conceptus non est fal-
sus, sed verissimus, & similiter quando concipimus,
quid pater communicet per generationem Filio,
vere intelligimus illi communicare eandem rem
singularem, & indiuiduam, quam in se habet, in qua
necesse est includi eandem indiuiduam existentiam
quia illa res, seu natura, quæ communicatur, se-
cundum actualem entitatem, cum habet, commu-

nicatur. Quinto declarari hoc potest, quia creaturæ
manant a Deo, prout vnus est, vnde proprie partici-
pant esse diuinum, prout essentialiter est, & absolu-
tum, ac commune tribus personis, sed quod creaturæ
primo, & per se participant ex Deo; est ipsum esse
existentiæ, ad quod creatio terminatur, propter
quod dixit Dionysius cap. 1. de diuin. nomi. verius hinc,
Deum ipso esse suo, esse omnium subsistentiam causam, &
Greg. loco supra citato. Vt ergo, inquit, in participa-
tione illius essentia aliquid finis, cognoscamus, nosmet ip-
sos, quia propre nihil finis, illud ergo esse diuinum,
quod creaturæ per se primo participant, est esse ab-
solutum, & essentialiter. Vltimo, quia in naturis crea-
tis verius est, etiam si existentia non dicatur essen-
tialis creaturis, sicut Deo, nihilominus esse de intrin-
seco conceptu essentia, vt est actualis entitas, & ideo
in humanitate Christi impossibile est, quin habeat
aliquam existentiam distinctā à personalitate Verbi,
quia est ipsa actualis entitas distincta à Verbo, ergo
multo magis in Deo ipsa natura diuina, sicut est vna
actualis entitas absoluta communis tribus relatio-
nibus, ita est vna existentia absoluta. Quinimo et-
iam in opinione eorum, qui in creaturis distinguunt
realiter existentiam ab entitate essentia, non habet
locum alia sententia, quia, qui ita sentiant de crea-
turis, id faciunt, vt illas distinguant ab essentia Dei,
quam vere dicunt per se ipsam essentialiter habere
illam rationem entitatis actualis quam essentia crea-
turæ intelligitur habere per actum existendi: in
nulla ergo probabili sententia habet verisimilitudi-
nem ille opinandi modus.

Ad rationem ergo dubitandi respondetur, duo
principia falsa assumere, alterum est, existentiam sub-
stantiali, & subsistentiam esse idem secundum ra-
tionem formalem, seu conceptum: in creaturis enim
hæc ex natura rei distinguuntur (vt sæpe dictum est)
& in Deo possunt ratione distingui: alterum est, in
Deo non esse aliquid subsistere essentialiter, & absolu-
tum de quo inferius disputandum est.

SECTIO II.

*Vnum in Deo sit triplex esse existentia relatiuum,
seu an sint tres existentia relatiua.*

Hanc quæstionem non inuenio ex professo seu
in terminis disputatam ab antiquis Theologis,
quamuis obiter videantur eam indicasse Scotus in
prima distinctione 11. quæstion. 1. ad 1. & Caieta-
nus i. par. quæstion. vigesima octaua, articulo 2.
vbi ante nonnullos annos, dum illam materiam
tractarem, fuisse illam disputauimus & partem affirman-
tem docui, quam alij postea secuti sunt: alij vero
contrariam.

Prima igitur sententia esse potest in Deo nullum
dari esse existentia relatiuum: sed tantum illud v-
nicum absolutum, de quo hætenus egimus. Quæ
videtur esse sententia D. Tho. in multis locis, infra
quæstion. 17. articulo 2. ad 3. expresse dicit, In personis
diuinis non esse aliud esse personæ præter esse naturæ, &
ideo tres personas non habere nisi vnum esse, & i. par.
quæstion. 30. articulo 2. ad 2. dicit, Personas diuinas non di-
stinguere in esse, in quo subsistunt, expressius quæstion. 2.
de potentia, articulo 1. in corpore, inquit, Quia essentia diui-
na est suum esse, non accipit esse per supposita, & articulo 6.
supponens, esse existentia in Deo tantum esse abso-
lutum dicit. Non est concedendum, quod aliquid absolu-
tum in diuinis multiplicetur, sicut quidam dicunt, quod
in diuinis est duplex esse, essentialiter, & personale, omne e-
nim esse in diuinis essentialiter est, nec persona, nisi per esse
essentie, & quæstion. 9. de potentia, articulo 3. ad 19. ait. Nul-
lo modo concedendum esse, quod in diuinis sit nisi vnum
esse, cum esse semper ad essentia pertineat, cuius esse est sua es-
sentia relationes vero non addere aliquid esse, quia alias illud
esset

Caiet.
Capreol.

August.

Hieron.

esse accidentale, & faceret compositionem, idem expresse in qu. 8. art. 2. ad 11. & quaest. 1. de verit. art. 5. ad 18. & hanc sententiam videtur vbiq; defendere Capreol. in 3. dist. 1. q. vnica art. 3. ad 2. contra secundam conclu. & indicat ad argum. Durand. contra. 4. conclu. & dist. 5. quaest. 2. artic. 3. in fine solutionis, ad 2. & in solut. ad quintum principale indicat etiam Caietan. 1. part. quaest. 28. art. 2. vbi differentiam constituit inter relationem, & essentiam diuinam, & existentiam essentiae, & relationis, nam hanc dicit omnino esse eandem re, & ratione quamuis ille ratione distinguantur, vnde concludit vnā esse existentiam omnium relationum, quamuis ipsae inter se realiter distinctae sint. Citantur etiam Durand. & alii, qui ponunt in Deo substantiam absolutam, & negant relatiuas: sed non est eadem ratio de existentia, & substantia, vt ex supra dictis sumi potest, & ex dicendis amplius constabit. Videtur huic sententiae fatere August. 5. de Trinita. cap. 9. & 10. & lib. 8. cap. 10. vbi omnia praedicata, quae ad se dicuntur, negat multiplicari in Deo, vt aeternitatem, bonitatem, omnipotentiam, magnitudinem: inter haec autem videtur numerare ipsum esse Dei, quod ait esse ipsum intelligere, quod est maxime absolutum: idem autem est esse, quod existentia. Item lib. 7. de Trinita. cap. 4. in fine, esse, & subsistere, indicat non posse esse relatiua, vnde sic inquit: *Aliud est Deus, esse, aliud Patrem esse, quod enim est, ad se dicitur, Pater autem ad Filium, & ibidem ait, quod sicut non dicuntur tres essentiae Dei: ita nec tria esse sicut nec dicuntur tres sapientiae, Quia vnum est sapere in Deo, quia scilicet in ipso hoc est, esse, quod sapere.* Hieronym. etiam non nihil fuit in illa epistola ad Damasum. 57. 2. tom. inquit enim, *Quisquis tria esse, tres & scias dicit, & tres naturas conatur asserere.* Rationes, quae pro hac sententia afferri possunt, commodius in seruis proponuntur.

Secunda sententia affirmat esse in Deo tria esse existentiae relatiua. Hanc secuti sunt moderni commentatores D. Thomae tam in hac, quam in 1. part. Sed (vt quemadmodum sentio loquar) ipsi non consequenter loquuntur, magisque constanter procedunt Capreol. Caietan. & alii Thomistae, ipsi enim sentiunt in vnaquaque re substantiali existentiam esse vnicum simplicem actum totius suppositi, & naturae: quam dicunt in creaturis esse entitatem distinctam ab essentia, cuius est actus. Et ita in vno supposito, tantum ponit vnum esse, per quod tam suppositum, quam natura existit: vnde ex creaturis ad diuinā ascendendo, quamuis esse diuinum differat à creato, quia est ipsa essentia, & natura Dei: tamen in ratione, & (vt ita dicam) in perfectione actus debet excellentiori modo habere, quidquid habet esse creaturae: ergo sicut vnicum esse simplex est sufficiens actus per quem existit persona creata, & eius, natura, ac personalitas ita illud vnicum esse absolutum, & infinitum Dei, erit sufficiens ratio existendi, tam naturae diuinae, quam omnibus personis. Deinde, in creaturis, quamuis quod quid est relationis sit respectuum, tamen iuxta horum opinionem, qui distinguunt existentiam realiter ab essentia, existentia relationis non est respectiua, sed est vel existentia ipsius fundamenti, vel est quidam actus, seu terminus essentiae, quam respicit, & non terminum, ad quem ipsa refertur, sic ergo multo magis intelligi possit in diuinis relationibus, quamuis distinguatur quasi in ratione formali respiciendi terminum, nihilominus posse vnica existentia existere. Denique posito illo fundamento de distinctione essentiae, & existentiae, non potest ex distinctione entitatum colligi distinctio existentiarum, vt constat, quia etiam in creaturis anima & corpus distinguuntur realiter, & tamen dicuntur habere eandem indiuisibilem existentiam. Cuius ratio est, quia iuxta illam sententiam existentia non est de intrinseco conceptu cuius-

A cunq; entitatis, vel modi, aut rationis realis actualis, vnde neque ex distinctione substantiarum relatiuarum potest distinctio existentiarum colligi, quia, sicut in creaturis existentia, & substantia ex natura rei distinguuntur, ita in diuinis possunt ratione distinguui, & sicut in creaturis, licet substantia sit quid distinctum à natura, nihilominus existentia naturae est existentia ipsius substantiae, & e contrario, ita in diuinis intelligendum est proportionatiter, vt dictum est. Quia hoc potius pertinet ad perfectionem ipsius esse. Quocirca, si verum esset illud principium, seu ille modus sentiendi de existentia, contraria sententia mihi probabilior videretur, quia tamen existimo, existentiam in omni re tam diuinā, quam creatā nihil aliud esse, quam vniuscuiusque rei actualem entitatem, ideo huic sententiae adhaereo, sicut semper adhaesi. Sed oportet eam conuenienter explicare. Aduertendum est enim dupliciter posse in Deo poni existentiam relatiua, vno modo, vt natura diuinā nostro modo intelligendi per illam existat, alio modo, vt ipsa relatio, seu persona diuinā, secundum id quod est illi proprium, intelligatur per illam existere.

Dico ergo primo. Diuinā natura tantum existit per suum esse absolutum, neque potest vilo modo vere dici, existere per existentiam relatiua, vnde ad hoc non esset necessarium ponere existentias relatiuas in Deo. Hanc conclusio videtur mihi certa, & eam existimo potissimum intendere Diu. Thom. in multis ex citatis locis, quam praefertim explicuit in illa quaest. 2. de potentia, artic. primo dicens. *Quia ipsa essentia est suum esse, non accipit esse per suppositum, in quibus est vnde per vnum & idem esse, est in communicante, & in eo, cui communicatur, & sic manet eadem secundum numerum in vtroque.* Et ratio est clara, tum ex dictis, tum ex posito fundamento primum, quia essentia diuinā, vt praecisa relationibus se ipsa, seu, quod idem est, sua existentia absoluta perfectissima, & essentialiter existit, vnde ad existendum non indiget alia existentia, etiam ratione distincta. Deinde, quia existere per existentiam nihil aliud est, quam esse actualem entitatem, sed nulla entitas praeterit simplicissima constituitur etiam secundum rationem in esse entitatis actualis nisi se ipsa, ergo multo minus diuinitas.

Dico secundo. Vnaquaque relatio diuinā, vt sic, existit propria existentia relatiua ratione tantum distincta ab existentia absoluta: vnde fit, vt in tribus personis sint tres existentiae relatiuae realiter inter se distinctae. Hanc conclusionem necessariō asserere debent omnes, qui sentiunt existentiam vniuscuiusque rei nihil aliud esse, quam actum entitativū, seu actualem entitatem eius, & ita illam indicauit Scot. in 1. dist. 11. quaest. 2. ad primum argumentum. 2. o. piniones, ex antiquis vero autoribus, eam inuenio expresse in Ricard. de sancto Vict. lib. 4. de Trinita. cap. 16. vbi distinguit in diuinā natura existentiam, quae est pluribus communis, & existentiam omnino incommunicabilem, & illam dicit esse vnicam, & propriam diuinæ naturae, in cap. vero 17. ostendit existentias incommunicabiles multiplicari iuxta numerum personarum, quod sequentibus capitibus late prossequitur. Ratio vero est, quia vnaquaque relatio intelligitur habere propriam actualem entitatem relatiua ratione distinctam essentia, & realiter à relatione opposita, sed in conceptu vniuscuiusque entitatis actualis includitur existentia, imo in re sunt omnino idem, quamuis nostro modo concipiendi existentia sit formale constitutiuum actualis entitatis, ergo necesse ita distinguui, vel multiplicari existentias, sicut distinguuntur, vel multiplicantur entitates, quia impossibile est aliquid multiplicari, seu distinguui secundum aliquam rationem, & non multiplicari, & proportionaliter distinguui in proprio constitutiuo illius rationis, ideo enim

enim tres personæ diuinæ non multiplicantur, nec distinguuntur in esse Dei, quia formale constitutum Dei, quod est Deitas, in eis non multiplicatur, nec distinguitur. Sicut ergo essentia, & relatio in re sunt una entitas, ita in re unica existentia existunt, tamen sicut intelligimus relationem distinguere ratione ab essentia, & aliquid entitatis includere, quod essentia non dicit, scilicet realem respectum, qui in re suam actualitatem, & realitatem habet, ita necessario intelligendum est existentiam relationis eodem proportionali modo distinguere ab existentia essentia. Et pari modo, sicut tres personæ sunt tres res relationis, habentes entitates actuales relationis realiter distinctas ita necesse est habere existentias distinctas relationis, quæ nihil aliud sunt, quam ipsæmet entitates. Confirmatur, & explicatur hoc ex creaturis, nam in persona creata, in qua natura, & substantia in re distinguuntur, necessario intelligimus aliam esse existentiam naturæ, & aliam substantiæ, & sicut persona componitur ex substantia, & natura, ita completum esse personæ constat ex ipso esse, seu existentia naturæ, & substantiæ, unde in humanitate Christi, sicut deest substantia creata, ita deest completum esse, seu existere personæ creatæ, quia deest illud esse, seu illa entitas, aut iller realis modus, quem substantia creata importat. Sic ergo in persona diuina, quamvis natura, & personalitas tantum ratione distinguatur, tamen eodem modo intelligenda sunt habere existentiam ratione distinctam, quia etiam ibi personalitas saltem secundum rationem intelligitur addere aliquid reale actuale, quod est formale constitutum personæ. Secundo idem confirmatur, quia relatio realis in creaturis eo modo, quo est reale aliquid actus ponens aliquid in subiecto, in quo est, ita necesse est, ut includat existentiam actualem eo modo distinctam ab existentia subiecti, seu fundamenti, quo ipsa relatio ab eis distinguitur, cum enim relatio realis perditur, aliquid reale actuale tollitur a subiecto, ergo aliquid existentia: quia hæc duo, ut sæpe dictum est, in re sunt idem. Et similiter, cum relatio aduenit subiecto, & fundamento, dat illi aliquid esse, quia est in illo noua forma realis, & illud esse est existentia, quia est actuale, & non est tantum esse essentia, prout intelligitur esse in potentia obiectiua, & idem argumentum potest applicari ad diuinam, quia paternitas dat esse Patris, quod non dat essentia, ut sic, & illud esse est existentia, quia est actuale, & extra nihil: ergo in Patre est esse existentia ratione distinctum ab illo esse, quod dat essentia ut sic. Et eodem argumento potest concludi esse in Patre aliquid esse existentia relationum realiter distinctum ab opposito esse relationis, quod est in Filio.

Dico tertio. Nihilominus absolute, & simpliciter dicendum est, tres diuinas personas existere eodem esse, & solum cum addito dicendum est, relatione existere per distincta esse relationis, & simili modo simpliciter dicendum est, esse in Deo vnum esse, triplex autem esse non est nisi cum addito concedendum, scilicet relatione. Hæc conclusio licet magis explicet modum loquendi, quam rem nouam, nihilominus in hac materia est magni momenti, quia in illa facile est ex inordinatis locutionibus in errorem, vel certe in erroris suspensionem incidere. Ad confirmandum autem hunc loquendi modum multum valet autoritas D. Thom. locis supra citatis, quæ in August. & Hieronym. fundata est, quia modus loquendi in vnaquaque materia ex sermone sapientum sumendus est. Ut vero ratione explicetur, aduertendum est, diuinis personis, seu relationibus tribus modis posse aliquid conuenire. Primo præcise ratione essentia, ut esse Deum, esse intellectualem, esse incomprehensibilem, esse increatum (quæ sunt exempla Gregor. Nyss. lib. de differentia essentia, & hypostaseos) & hæc non multiplicantur pro-

prie, & substantiue loquendo, quia forma, à qua hæc prædicata sumuntur, est omnino eadem in diuinis personis. Alia conueniunt personis præcise ratione relationis, ut esse incommunicabilem, esse personam, esse aliud, & hæc quamuis secundum specificas rationes relationis non multiplicentur, quia non sunt plures paternitates, nec plures patres, &c. tamen sub rationibus communibus, in quibus secundum rationem conueniunt, multiplicantur proprie, & substantiue, quia in re multiplicantur formæ, seu rationes formales, à quibus talia prædicata sumuntur, & hoc modo sunt tres personæ incommunicabiles, tres relationes, &c. Alia denique absolute quidem, & simpliciter conueniunt personis ratione essentia, tamen secundum determinatum modum conueniunt ratione relationum quod præsertim contingit in prædicatis aliquo modo transcendentalibus, & huiusmodi est, esse, seu habere entitatem, aut realitatem, nam vnicuique personæ diuinæ simpliciter, & absolute conuenit esse ratione essentia, ratione autem relationis tantum conuenit esse tali modo, scilicet respiciendo terminum, quin potius, etiam si de relatione diuina in abstracto loquamur, non habet esse simpliciter nisi ab essentia, quia entitas relationis intime, & essentialiter includit entitatem essentia, ita ut ab illa præcindi non possit, nec omnino condistingui, ut bene notauit Henr. quod lib. 1. ar. 1. & in materia de Trinitate. Iam dixi, quia ipsum esse essentialiter est de intrinseco conceptu singularum relationum diuinarum, alias necessario fieret, essentiam, & relationem diuinam formaliter, & essentialiter distinguere. Prædicata ergo quæ sunt huius tertij generis, simpliciter, & absolute non multiplicantur, sed tantum sub nominibus importantibus relationem, quia forma, à qua sumuntur est vna in omnibus personis, & solum multiplicatur quoad determinatum modum incommunicabilem, seu relationum. Quia igitur (ut dictum est) esse, seu existere est prædicatum huius tertij generis, ideo simpliciter dicendum est vnum, triplex vero non, nisi cum addito relatiui.

Ex hac conclusione, & ratione eius, & explicata manent testimonia pro sententia priori adducta, quatenus contra secundam conclusionem facere possunt, & expediuntur facile difficultates nonnullæ, quæ ex illa confurgunt. Prima est, quia sequitur in Deo esse tres essentias, quia existentia (iuxta nostram sententiam) nihil aliud est, quam ipsa essentia rei, ut intelligitur habere entitatem actualem, seu potius est id, quo constituitur in esse entitatis actualis, si ergo sunt tres existentia, erunt etiam tres essentia. Et confirmatur, nam existere est prædicatum essentialiter DEI (ut ostensum est sectione præcedenti) ergo nullo modo multiplicatur, alias pari ratione multiplicarentur sapientia, vel omnipotentia, saltem cum illo addito relatiui. Respondetur, argumentum primum aliquibus visum esse ita difficile, ut non vereantur propter illud admittere tres essentias, quia essentia, seu quidditas etiam est prædicatum transcendens abstractans ab essentia absoluta, & relatiua, habet n. relatio, ut relatiuam essentiam, scilicet esse ad, sed relationes diuinæ in hac essentia relationis distinguuntur, quia ut sic habent rationes formales, & quasi specificas distinctas, ergo est in Deo distinctio essentiarum, atque adeo multitudo, unde D. Tho. in 1. distinct. 33. quæst. vnica articulo primo ad 1. inquit, quod. Quatenus esse significat quidditatem, quam explicat definitio, sic essentia, & relatio non vniuntur in esse, unde fit, ut in hoc esse personæ, distinguatur, atque adeo in aliqua quidditate, & essentia. Cai. etiam 1. part. q. 28. ar. 2. distinguit inter quod quid est relationis, & quod quid est natura diuinæ, & idè à fortiori docet Scot. supra, habet ergo relatio suam quidditatem, & essentiam, & hoc modo erunt multe essentia in Deo, sicut multe existentia. Sed hic

Diuinis rei
lationibus,
alia prædi-
cata simpli-
ter, alia re-
latiue tantum
conueniunt;

Henr.

i. Obiectio.

D. Thom.

Caietani
S. 2.

D. Thom.
August.
Hieron.

Greg. Nyss.

In Deo non
sunt tres
essentia,

Basilii.

Greg. Nyss.

Responsio.

Obiectio.

D. Thom.

Obiectio.

modus loquendi absolute: & simpliciter est vitandus, ut omnino falsus, & erroneus: prima enim confessio fidei est, in Deo tantum esse unam essentiam, & tres personas unius naturæ, & essentia. Et ratio est, quia essentia rei simpliciter dicitur illa, qua res constituitur in suo esse simpliciter, & à posteriori potest à nobis explicari per hoc, quod est principium omnium operationum, unica est autem natura, qua diuinæ personæ habent suum esse simpliciter, & quæ in eis est principium omnium operationum, unde Basil. episto. 80. *Operationis similitudo in Patre, & Filio, & Spiritu sancto, eandem in illis esse naturam manifeste declarat*: dicitur etiam essentia illa, in qua supposita alicuius naturæ conueniunt, ut Gregor. Nyssen. supra notauit, inde concludens hanc esse unam in tribus personis, modus autem incommunicabiliter subsistendi, quamuis in se diuersus sit, formaliter non pertinet ad rationem essentia indiuiduali substantialis, ut in homine, quamuis personalitas creata distinguatur à natura humana in sua ratione formali, & quasi essentiali, nihilominus essentia hominis una est, simpliciter tota est posita in ipsa natura, propter quod Christus homo, & alius homo purus sunt indiuidualia eiusdem speciei essentia humanæ, quamuis personalitates habeant prorsus distinctas. Sic ergo multo magis tres personæ simpliciter sunt unius naturæ, & essentia, imo etiam relationes ipse simpliciter dicendæ sunt unius essentia, quia (ut dictum est) in omnibus essentialiter includitur, & ab illa magis habent esse simpliciter, quam ex proprijs conceptibus: cum addito autem, & secundum quid possunt dici distingui in formali, & quidditatiua ratione relationis.

Ad argumentum ergo simpliciter negatur sequela, tum quia iam dictum est, etiam existentias simpliciter, & sine addito, non esse dicendas plures: tum etiam quia existentia generatim loquendo non respicit tantum propriam naturam, & essentiam rei, sed quæcumque entitatem & quæcumque modum rei, ita ut tot sunt modi existentia, quot sunt modi entitatis actualis.

Sed urgebis interrogando, an saltem cum addito sint concedendæ in Deo tres essentia relatiue, sicut tres existentia? Respondet, licet sit questio de nomine: nam inter Catholicos iam res constat, mihi tamen non videtur illa locutio vsurpanda, quia essentia idem est, quod natura, unde sicut non dicuntur propriæ tres naturæ relatiue in Deo: ita nec tres essentia, significat enim essentia, vel natura Dei, id, quo formaliter constituitur in esse Dei, & hoc nullo modo neque relatiue etiam multiplicatur, poterunt ergo dici tres rationes reales relatiue, non tamen propriæ tres essentia. Neque est idem de existentia, quia existentia vel magis respicit suppositum, quam solam naturam, vel certe indifferenter significat quæcumque actum entitatum.

Ad confirmationem respondetur ex doctrina D. Tho. 1. p. qu. 39. art. 3. ad 3. nomina transcendentalia posse de Deo dici essentialiter, & personaliter; seu absolute, & relatiue: huiusmodi autem est esse, & ideo non est eadem ratio de illo, & de alijs attributis essentialibus.

Sed hinc oritur secunda difficultas, quia saltem sequitur esse admittendas in Deo tres durationes realiter distinctas, sicut admittuntur tres existentia, patet sequela, quia duratio vel est idem formaliter, & secundum rationem, quod existentia, vel certe sequitur ex illa, ergo necesse est multiplicari durationes, sicut multiplicantur existentia. Quod confirmatur primo, quia duratio nihil aliud est, quam permanentia ipsius esse, seu ipsius entitatis in esse, sed sicut unaquæque res per suam entitatem intrinsece existit, ita per eandem intrinsece, & formaliter, durat, ergo. Confirmatur secundo ex relationibus creatis, quæ sine dubio habent durationem ex na-

turæ rei distinctam à suo fundamento, interdum enim finitur duratio relationis, & non fundamenti, ergo in Deo duratio relationis distinguitur saltem ratione à duratione absoluta, ergo & ipsæ durationes relatiue distinguentur inter se realiter.

Videtur sane ita esse consequenter concedendum, quia hoc prædicatum videtur quoad hoc esse eiusdem rationis cum transcendentalibus, neque illud consequens videtur aliquid absurdum, vel incommodum posse ferre. Sed oportet idem obseruare in durationibus, quod in existentijs, ut non simpliciter, sed cum addito, & explicatione tres durationes relatiue dicantur.

Sed adhuc oportet difficultatem virgere, sequitur enim hinc esse admittendas in Deo tres æternitates, quod est contra Athanas. dicentem in symbolo: *Non tres æterni, sed vnus æternus*, quod substantiue intelligendum est, ut D. Thom. supra dixit: si autem essent tres æternitates, etiam substantiue essent tres æterni, sicut sunt tres personæ, propter tres personalitates, sequela patet quia illas tres durationes oportet esse (ut ita dicam) in aliqua specie durationis, & non nisi in ratione æternitatis, quia nulla illarum est instans, aut ænum, aut tempus, unaquæque ergo est æternitas, sicut ergo sunt tres durationes, ita tres æternitates.

Dici potest primo totum esse verum, loquendo cum illo addito scilicet, *relatiue*, Athanasium vero locutum fuisse simpliciter de æternitate, quæ absolute dicta significat attributum essentialiale. Sed quia in hac materia oportet cautissime loqui, mihi magis placet negare hæc secundam sequelam, quia ratio durationis abstractior est, quam ratio æternitatis, unde ex vi sui conceptus non dicit tantam perfectionem, quantum dicit æternitas, & ideo intelligi potest multiplicari in ratione relatiue durationis, quia ut sic conuenit relationi ex vi proprii conceptus, & propriæ existentia relatiue: at vero æternitas dicit perfectissimam rationem durationis, quam nulla relatio habet, ex eo quod relatio est: sed ratione diuinitatis, quam essentialiter includit, & ideo nullo modo recipit illam determinationem, scilicet æternitatis relatiue, nec sub illa multiplicatur, propter hanc enim causam non sunt tres sapientia relatiue, &c. Quod aperte videtur probari ex attributo immutabilitatis, quod æternitas intime in se claudit, & tamen dici non possunt esse in Deo tres immutabilitates relatiue, quia tota ratio immutabilitatis simpliciter est essentia. Quocirca, licet omnis duratio relationis diuine, ut sic, sit æterna essentialiter atque adeo æternitas, quia est duratio increata, & ab intrinseco necessaria, & immutabilis, tamen hæc ratio æternitatis conuenit illi, in quantum intime, & secundum proprium etiam conceptum includit ipsum esse per essentiam absolutum, & essentialiale quo habet infinitatem simpliciter, immutabilitatem, & æternitatem.

Et iuxta hanc doctrinam soluendo sunt alia similia argumenta, quæ hic fieri possunt, ut quod sequatur esse in Deo tres actus puros, quia existentia ut sic ex proprio conceptu dicit ultimum actum, & ex eo quod in Deo sit, non potest habere admittam potentiam: si ergo sunt in Deo tres existentia, sunt etiam tres actus puri. Item pari ratione concedendæ essent tres infinitates, & similia. Huiusmodi vero argumentandi ratio est reuera fallax, & inefficax in hoc mysterio. Similia enim argumenta fieri possunt, ut probetur, non esse in Deo tres res, tres entitates, tres rationes formales reales, quin etiam hæc in Deo sunt purus actus & infinitus. Notetur ergo generalis regula, quando nomen aliquod quippiam significat sub ratione aliqua, quæ requirit aut importat infinitatem simpliciter in genere entis, tale nomen, seu talis ratio per illud significata, non potest multiplicari in Deo, quia unitas simpliciter ab

Responsio.
In Deo tres
durationes
relatiue.

Obiectio.

Athanas.

Responsio.

In Deo non
sunt tres
æternitates.

Aliquit
respondetur
obicitur.

vna

Vna essentia pronenit: huiusmodi est nomen actus puri, & similia: & ideo neganda simpliciter sunt illæ sequelæ. Quando autem nomen non dicitur ex infinitatem simpliciter in genere entis, & alioqui est transcendens, vel habet vim transcendentis, tunc multiplicari potest ratione trium relationum: huiusmodi autem est nomen existentie, & similia; quamuis etiam in his, quia potest esse ambiguitas, optimum sit distinguere, vel cum determinatione loqui, ut dictum est.

Obiectio. Tertia difficultas sit, quia existentia absoluta est simpliciter infinita, & perfectissima, ergo per illam quilibet persona, & quidquid in personis est, sufficientissime existit, sicut, si in Deo tantum esset vna persona absoluta, tantum intelligeretur habere vnu esse simplicissimum secundum rationem per quod tam natura, quam personalitas eius existeret, ergo etiam nunc non oportet distinguere etiam ratione, esse nature diuinæ ab esse relationis, quæ est personalitas eius. Et confirmatur primo, quia esse absolutum inime & essentialiter includitur in relatione, ut relatio est: ergo per illud sufficienter existit, etiam quatenus relatio est: ergo non est necessaria alia existentia ratione distincta: imo nec videtur intelligibilis, quia, ut res existat, satis est vnica existentia, quæ rem totam quasi penetrat & actuat. Secundo confirmatur, nam illud esse absolutum est completum, & substantiale, ergo si aliquid esse intelligitur illi addi, etiam secundum rationem, adderetur accidentaliter.

Responsio. Respondetur breuiter, eandem rationem, ut sepe dictum est, esse de existentia, quæ de entitate actuali, sicut ergo diuinitas ut præcisa à relationibus, est res infinita simpliciter, & nihilominus secundum hunc præcise conceptum non est formaliter relatiua, neque essentialiter, sed tantum absoluta, quia relatiua perfectio formaliter non pertinet ad infinitatem eius simpliciter, quamuis in ea eminenter contineatur, ita ipsum esse essentialiter est quidem infinitum, sed ut sic tantum formaliter absolutum, & ideo, quamuis per illud, ut sic perfectissime existat natura absoluta, non tamen relatio, ut relatio est, & ideo oportet, ut relatio secundum rationem addat aliquid esse, quo formaliter in esse entitatis actualis relatiua constituitur. Quapropter non est simile quod ad hoc, si in Deo tantum esset vna persona, quia illa esset absoluta, & ideo tota entitas eius, & totum esse eius, essent absoluta.

Ad primam confirmationem respondetur, existentiam non esse actum aliquem quasi actuantem rem, & distinctum ab ipsa, præsertim in Deo, sed esse ipsammet entitatem vniuersiusque rei, & ideo existentiam absolutam Dei, licet includatur in relatione, formaliter, & secundum præcisionem rationis non actuare relationem in esse relationis; ita enim in illa includitur, ut relatio aliquid addere intelligatur, quod propriam habeat actualitatem, & secundum eam, propriam etiam existentiam.

Ad secundam confirmationem respondetur primum, esse essentialiter esse completum, & perfectum, quantum esse potest esse alicuius nature, non vero per se ipsum præcise sumptum ultimo terminatum ad esse personæ, & ideo esse relationis non aduenire accidentaliter, sed personaliter, ad constituendam scilicet personam. Deinde quanquam intelligeretur persona iam completa, tamen quia in re est omnino idem esse relationis cum esse absoluto, hoc satis est, ut non sit esse accidentale, sicut videre est in spiratione actiua, quæ intelligitur aduenire Patri, & Filio iam personaliter constitutis, & non est accidens propter simplicitatem, & indistinctionem.

Obiectio. Vltima difficultas, sumi potest ex relationibus creatis, in quibus existentia relationis non videtur esse respectiua, sed absoluta, quia est ipsum inesse

relationis, quod dicitur ordinem ad subiectum, & non ad terminum, relatio autem ut relatio respicit terminum, & non subiectum, quia non potest bis referri, seu duo simul respicere, scilicet fundamentum, & terminum, ut Caiet. loco supra citato ex prima parte contra Scotum obicit. Vel potest aliter explicari, quia relatio secundum suam naturam respicit terminum, ergo non secundum existentiam, alias bis respiceret.

Sed hæc difficultas solum procedit in sententia distinguente realiter essentiam creatam ab existentia, nostra vero sententia facile ex dictis expeditur, nam existentia relationis nihil aliud est, quam ipsa actualis entitas relationis, unde tam respectiua est, quam ipsa relatio, quæ secundum se totam, & prout relatio est, respicit subiectum, quod suo modo informat, & terminum, ad quem vltimam tendit, seu ad quem refert ipsum subiectum, in quo est, & hoc modo non est inconueniens, ut respiciat duo subordinata, sicut habitus respicit potentiam, quam informat, & obiectum, ad quod illam inclinat. Neque hic respectus est distinctus in essentia, & existentia relationis, quia ipsa essentia, & existentia non sunt nisi vna entitas actualis.

Obiectio. Sed instabit aliquis, quia inhærentia huius relationis creatæ in suo subiecto, vel fundamento tantum est quidam modus vnionis, qui non videtur respectiuius, sed absolutus, ut est inhærentia cuiuscunque accidentis.

Responsio. Respondetur, ipsam relationem non inesse, vel vniri subiecto, seu fundamento tanquam entitatem distinctam, sed tanquam modum, & ideo in illo non distingui modum vnionis ab entitate, vel existentia eius, quæ, si existit, necesse est, ut actualiter inexistat, & vnatur suo fundamento, aut subiecto. Et ideo tota illa vnio, seu inexistencia relatiua est, sicut ipsa forma.

SECTIO III.

Virum in Deo sit aliqua subsistentia absoluta, & essentialis.

Ratio dubitandi esse potest, quia subsistentia est vltimus terminus nature, constitutius personæ, sed in Deo non est vna persona absoluta, ergo neque vna subsistentia. Maior constat ex ipso vsu, & significatione ipsius nominis subsistentie, unde apud Græcos idem significatur nomine hypostasis, quod apud nos nomine subsistentie. Et in Conciliis hæc voces, *subsistentia, hypostasis, suppositum & persona*, pro eodem sumuntur loquendo in diuina natura. Ad quod alludens D. Thomas infra in hac quæst. 3. articulo 3. ad primum ait. *Quod est subsistens in diuina natura, consequens esse, ut sit persona, & i. parte quæstio. 29. artic. 2. dicit subsistentiam, & suppositum idem significare, & quæst. 9. de potent. artic. 3. & 5. dicit, ex hoc, quod aliquid est subsistens habere, ut non possit de pluribus prædicari. Et ratione probari potest ex differentia inter existentiam, & subsistentiam, quæ nulla alia esse potest, nisi quod existentia præcise dicit actualitatem essendi, subsistentia vero dicit vltimum terminum existentie, quo res fit omnino incommunicabilis. Denique, si daretur hæc subsistentia absoluta: ergo præcis per intellectum relationibus intelligeretur manere deitas tanquam substantia indiuidua, & singularis habens intellectualem naturam, seu in illa subsistens, esset ergo persona, quia hæc est personæ definitio.*

In hac re, prima sententia negat esse in Deo subsistentiam essentialem, seu absolutam. Hanc tenet A. lexand. Alenf. 3. par. quæst. 2. membr. 3. & q. 7. membr. 1. articulo 3. & idem licet obscure docet in 1. part. quæst.

Alenf.
Bonauent.
Marfil.
Henric.

Bonauent.
Marfil.
Henric.
Ricard.

VI. Synod.

V. Synod.

Scot.
Durand.
Ricard.
Gabriel.
Almain.
Okem.
Capreol.
Palud.
Caietan.
Thom. Ista.
D. Thom.

August.

Agath. Pap.

quæst. 57. membr. 2. & 3. Bonauent. idem sentit. in 3. dist. 1. artic. 1. quæst. 3. & dist. 5. art. 1. quæst. 4. & Marfil. in 3. quæst. 2. artic. 3. dub. 3. ad finem. Henric. quodlibet quinto, quæstione octava, ad finem, licet non sub nomine substantiæ, sed sub nomine suppositi absoluti, & communibus personis quæstionem hanc disputet, idem in 1. part. summæ artic. 56. quæst. 6. Ricard. etiam in 3. distinctione 5. artic. 1. quæstione 2. eandem sententiam supponere videtur, quam etiam indicat in 1. d. 27. artic. 1. qu. 1. ad secundum. Huic opinioni videtur multum favere modus loquendi Conciliorum, ubique enim negant, tres personas esse vnam substantiam, unde in VI. Synod. act. 11. Sabelliana pravitatis dicitur tres personas in vnam colligere, vel confundere substantiam, & idem sumi potest ex V. Synod. collat. 8. can. 1. & ex aliis, quas infra citabimus, quæ ubique definiunt in Deo tres substantias, & consequenter negant vnam. Fundamentalis autem ratio huius sententiæ in principio tacta est, quam inferius, & in sectione sequenti magis urgebimus explicando eius difficultatem, quæ sine dubio magna est.

Contraria sententia est communis aliorum Theologorum, qui sentiunt diuinam naturam, sicut essentialiter ex vi suæ perfectionis absolute existit, ita etiam subsistere, neque emendicare (vita dicam) substantiam à personis. Ita tenet expresse Scot. in 3. d. 1. quæst. 2. §. ad quæstionem igitur, & d. 5. q. 1. & in 1. d. 7. q. vnicuique in principio, & in fine, & dist. 26. ad 4. tertiz viæ. Eandem tenet Durand. in 3. distinctione 1. quæst. 2. & Ricard. artic. 1. quæst. 2. ad 1. iuncta quæ. 2. Gabr. quæst. 1. artic. 3. dub. 4. Almain. q. 1. art. 3. dub. vlt. & Okem. in 3. quæst. 1. In eadem sententia conveniunt discipuli D. Thom. cum Capreol. in 3. dist. 1. artic. 3. ad argum. contra 4. conclus. & Paludan. ibi. quæst. 2. in fine illius, & Caietan. supra quæst. 2. art. 2. & in hac. q. 3. art. 3. & 1. part. q. 3. art. 3. & q. 26. artic. 4. Qui pro se citant D. Thom. variis in locis, præcipui sunt, quos citavi sectione præcedenti in principio, quibus addi potest, in omnibus locis, ubi ait Deum esse ipsum esse per essentiam, eodem modo dicere, esse ipsum esse subsistens, ut videre est in locis citatis sectione 1. sentit ergo utrumque esse absolutum, & essentialē, & 1. contra Gentil. cap. 38. 42. & 43. Item 1. part. q. 39. artic. 4. dicit, hoc nomen Deus, supponere pro essentia, nisi ex adiuncto determinetur supponere pro persona, & in hoc ponit differentiam inter hos terminos Deus & homo. nulla autem esset, si diuinitas per se non esset, subsistens, etiam ut abstracta à personis, & quæst. 8. de potent. artic. 3. ad septimum, dicit relationes diuinas habere, quod subsistat ab essentia, & non e contrario, quod evidentiùs repetit quæst. 9. artic. 5. ad 13. est etiam expressus locus in 1. d. 21. q. 2. artic. primo, ubi dicit, naturam diuinam in se esse habentem esse subsistens, etiam præcisam & abstractam à tribus personis, atq; adeo Deum, ut prædicatur de tribus personis, esse quid subsistens, commune illis. Idem docet in 3. d. 6. quæst. 2. art. 2. ad 2. citatur etiam pro hac sententia August. 7. de Trinit. cap. 4. & 5. ubi dicit: Diuinam naturam ad se subsistere, id est absolute: Nam omnis, inquit, substantia ad seipsam subsistit, quanto magis Deus? omnis autem substantia, præter Deum, substantia absoluta subsistit, sentit ergo August. eodem modo subsistere naturam diuinam. Denique huic sententiæ videtur fanere Agath. Papa in epist. decretali, quæ habetur in VI. Synod. act. 4. & incipit. Pissimis dominis, ubi non longe à principio sic inquit: Confitemur Deum Patrem, Deum Filium, Deum Spiritum Sanctum non tres Deos, sed vnum Deum, non trium nominum substantiam, sed trium substantiarum, seu personarum (ut alia litera habet) vnam substantiam, quæ verba quamuis non contineant fidei definitionem, tamen, cum à Pontifice cum toto Concilio scripta sint, magni ponderis esse videntur, præsertim, quia cum à Latinis sint

scripta, videntur in proprietate sermonis Latini scripsisse, atque substantiam proprie, & non tantum pro essentia sumpsisse. Verum est tamen in noua editione Conciliorum facta à Surio non legimus substantiam, sed vnam substantiam, quæ lectio improbari non potest, & videtur certe magis veritata: quamuis antiquiora Concilia priori modo habeant.

Ratione probatur hæc sententia à Caietan. quia tres personæ sunt vnus Deus, ergo hic Deus, ergo datur hic Deus communis tribus personis, sed hic Deus dicit hanc deitatem subsistentem, ergo datur etiam substantia communis tribus personis. Et confirmatur primo, quia hæc Deitas est quid absolutum commune tribus personis, ergo & hic Deus, nam in Deo propter summam simplicitatem idem est, quod est, & quod est. Confirmatur secundo, quia in Deo absoluta sunt priora relictis, ut sæpe D. Tho. docet, præsertim, 4. part. q. 33. a. 3. ad 1. sed hic Deus est quid absolutum, ergo est prius relationibus, atque adeo per se subsistit, & non tantum formaliter per solas relationes. Sed hæc rationes non sunt efficaces, ut patet ex dicendis in fine dubij.

Ut ergo explicemus veritatem, & aperiamus, in quo possit esse dissensio in re, supponamus, quid nomine substantiæ significetur, potest enim hoc nomen sumi vel ut concretum, vel ut abstractum, priori modo significat id, quod per se existit, posteriori vero modo significat illud formale modum à quo res habet, ut per se subsistat, qui potest dici ratio per se existendi. Rursus substantia priori modo significare potest vel simpliciter, & absolute id, quod per se subsistit, vel specialiter id, quod incommunicabiliter, & quasi vltimate subsistit, in qua vltima significatione communiter sumitur in Conciliis, & significatur nomine *hypostasis*, quæ est quasi fundamentum, quod subest ipsi naturæ, & omnibus communibus prædicatis, ut constat ex supra notatis. qu. 2. artic. 5. & ex Basilio epist. 43. & Greg. Nyssor. de differentiæ, & hypostases. Et sic etiam proportionaliter distingui potest substantia sumpta in abstracto, potest enim significare rationem per se essendi simpliciter, vel rationem incommunicabiliter subsistendi.

Rursus, quoniam suppositum includit hæc tria, primo, existere, est enim aliquod ens actu, & in re, natura existens: secundo, per se existere, est enim id, quod est tertio, incommunicabiliter existere per se, nam in hoc completur ratio suppositi, seu personæ si sit in natura intellectuali. In creaturis, ut supra disput. 8. sect. 3. retigit, magna est opinio varietas in explicando, quomodo hæc tria tam inter se, quam in ordine ad naturam & suppositum comparentur, de quibus hic agere non possumus, quia ad Metaphysicum institutum spectant. Nunc ergo suppono primo, naturam, etiam in rebus creatis, non habere suum proprium existere à substantia, nec formalliter, ut Capreol. & alij volunt, neque peritudoinaliter, ut Caietan. & alij, sed per suam propriam entitatem actualem habere ipsum existere naturæ, ut natura est, quod in prædicta disput. 8. est tactum, & infra. qu. 17. latius tractabitur disputando de existentia humanitatis Christi. Ac denique, quidquid sit de creaturis, quod ad præsens attinet, in diuinæ naturæ hoc mihi est certissimum, ut ex sectione primâ constat.

Deinde præmitto, illam incommunicabilitatem, quam suppositum includit, neque in Deo, neque in creaturis provenire formaliter ab ipsa natura aut ab existentia eius, neque esse solum negationem, sed provenire formaliter ab aliqua ratione positiua, quæ vel secundum rem, vel secundum modum nostrum concipiendi intelligitur addi naturæ, ut natura est, etiam actu existens. Quod, licet in rebus creatis

tis fit tantum probabilis, in diuinis tamen videtur
 esse certissimum: quia diuina natura, vt præcisa à
 personis, licet essentialiter sit existens, nõ tamen est
 incommunicabilis omnino, prout ad rationem sup-
 plicii necessarium est, vt constet ex fide, alias tres
 personæ essent vnum suppositum: imo præter illud
 suppositum, non possent in Deo esse plura supposita
 quibus illud communicaretur, quia hoc est contra
 suppositi incommunicabilitatem. Et aliunde etiam
 est certum, proprias rationes, quas habent diuinæ
 personæ, in quibus inter se non communicant, sed
 distinguuntur, potius esse & reales, alias nõ essent
 in Deo tria potius realiter distincta; quod est con-
 tra fidem. Imo intelligi non possent in quo esset illa
 incommunicabilitas: si non esset in aliqua re potius
 quæ incommunicabilis denominetur, & fit.

Multiplex communicatio vna & opposita communicabilis.

Sed ad intelligendum melius hanc incommuni-
cabilitatem obseruandum est multiplicem esse co-
municationem, cui potest incommunicabilitas op-
poni. Quædam est communicatio superioris ad in-
feriora secundum abstractionem rationis, quæ dici
potest communicatio rationis, quæ res, quæ sic co-
municari dicitur, non est vere in re vna, nec distin-
cta ex natura rei ab inferioribus: vnde incommu-
nicabilitas, quæ huic communicationi opponitur,
non refert ad propositum, nam generalis est tam
supposito quam nature in singulari, & in individuo,
prout nunc loquimur. Alia est ergo communicatio
realis, quæ vna res singularis communicat se ipsam
alicui, vel aliquibus. Hæc autem communicatio du-
plex intelligi potest, vna per identitatem perfectam,
& quasi intimam inclusionem (vt sic dicam) eius rei
quæ communicatur, in illa cui communicatur. Alia
sine identitate, quæ necessario esse debet media ali-
qua reali vnione. Prior modus communicationis
reperitur in sola diuina natura, attributis eius, &
spiratione actiua: non autem in re creata, neque etiam
in diuina persona vt persona est. Primum est certum
de fide, & ratio eius nulla alia à nobis reddi potest,
nisi quia hoc pertinet ad infinitatem diuinæ nature
& ad summam simplicitatem eius ad diuinam
personarum. Tertium etiam de fide est, vt de se con-
stat, ratio autem sumitur ex oppositione relativa
vni originis diuinarum personarum vt ex materia de Tri-
nitate suppono. Hinc vero obiter intelligitur, hanc
salem incommunicabilitatem esse necessariam ad
rationem persone respectu rerum distinctarum, id
est, vt non possit hoc modo multis communicari per
identitatem: imo, si hoc habeat, & alioqui sit res
subsistens, integra & completa, erit necessario sup-
positum, quæuis absolute illa incommunicabilitas
non sufficiat, nam quælibet entitas creata illa habet,
vt in secundo membro dicebam. Quod etiam est
certissimum, & ratio eius est limitatio entitatis finitæ
& creatæ, quæ non potest vna vere ac realiter ex-
sistere cum multis realiter distinctis, & cum singulis
realiter identificari absque vlla distinctione actuali,
quam in re ipsa eum illis habeat: si autem vni rei ra-
tum hoc modo identificaretur, illa non esset propria
communicatio, sed ad quædam identitas.

Posterior autem communicationis modus, cum sit per vnionem reale vnus rei ad aliam vel ad modum ex natura rei distinctum, attribui potest rebus omnibus, que cum alijs vniri possunt: sic enim materia dicitur communicari formæ, & forma materiæ, & vtque composito, & in vnium pars dici potest communicari comparti & toti. Sumendo autem communibilibitatem, vt excludit communicationem in tota hac amplitudine, non est de ratione suppositi seu rei subsistentis vt sic nam res subsistens communicari potest alteri, vt forma materiæ, retento suo subsistendi modo, si ita in formet vt non inhaereat, nec in suo esse pendeat a subiecto, vt de anima rationali, &abilius est; & similiter potest res subsistens communicari alteri vt subiectum for-

ma vt est etiam probabilis de materia prima: idē-
que suo modo in partibus substantialibus integrā-
tibus totum videre licet. Denique hoc modo, sicut
natura communicat personę, ita persona potest
communicari naturę, vt in mysterio incarnationis
persona Verbi comunicata est humanitati, & perso-
nalitas creata sese communicat, & iuxta probabi-
lem opinionem posset etiam cōmunicari pluribus
de potentia absoluta. Igitur incommunicabilitas
personę præter negationem communicationis per
identitatem respectu rerum distinctarū, solum ex-
cludit communicationem ad alterum, vt ad vltimū
terminum existentię, qui terminus in rebus creatis
censetur necessarius ad complementum existentię,
propter quod in eis dici solet hæc incommunicabi-
litas esse ad alterum vt ad sustentatē, quia hic ter-
minus complere solet id quod proprie ac per se exi-
sit, tanquam id quod simpliciter esse & operari di-
citur: & hoc est quod per talem terminum reddi-
tur incommunicabile prædicto modo, scilicet ipsum
suppositum quod in rebus creatis est compositum
ex natura, & modo illo seu termino existentię, & in
Deo proportionali modo secundum constitutionē
simplicem seu rationis sine compositione. Naturę
autem, quę est in supposito non fit ipsa incommu-
nibilis per talem modum seu terminum existentię,
vel saltem hoc non est de ratione supposititalitatis vt
sic: an vero id conueniat supposititalitati creatę ex
limitatione suā, infra tractabitur. Et hæc nunc suffi-
ciant de incommunicabilitate ad rationem personę
vel suppositi necessaria, quę ad intelligenda omnia
quę dicemus, diligenter annotanda sunt.

Tertio suppono, in rebus creatis per se existere, vel (vt clarius id exprimam) perfectitatem existendi non conuenire naturæ formaliter per se ipsam, sed per existentiam suam, sed per aliquod reale, & in re ipsa ab illa & ab eius existentia distinctum, siue illud sit entitas omnino realiter distincta à natura, & ab existentia eius, siue tantum sit modus ex natura rei distinctus. Et hoc satis nobis manifestauit mysteriū incarnationis, in quo reperitur humanitas in rerum natura abque propria perfectitate existendi, quam ex se habeat, sed solum est in Verbo, à quo sustentatur, & quasi subsistatur. Hinc enim recte colligimus, in propria hypostasi creata, id quod est ratio per se essendi, esse aliud ab entitate actuali ipsius naturæ, & per id non proprie naturam ipsam seu humanitatem per se esse, sed compositum ex illa & ratione per se essendi, quæ est personalitas seu suppositalitas, vt ita tim dicam. Ne vero in termini ambiguitate decipiatur, oportet aduerteere illud per se, seu perfectitatem essendi, hic non sumi vt distinguitur contra esse in alio, vt in subiecto sustentante: hac enim significatione esse per se omni natura substantiali præsertim completæ, essentialiter conuenit, & significat potius aptitudinem subsistendi, quam actuale modum per se essendi, qualem declarauimus, quo modo etiam humanitas Christi, prius natura, quam assumatur à Verbo considerata, potest dici per se existens, quia hoc per se nihil addit supra existentiam substantialem, sed est quasi differentia: sumitur ergo hic per se, vt dicit complementum quoddam existentie substantialis, seu modum existendi, quo constituitur id quod proprie est in se sine adhesionē ad aliud vt ad sustentans, & terminans existentiam naturæ, quod recte à nobis explicatur per negationem vnionis in hypostasi seu ad hypostasim: per hanc enim perfectitatem redditur natura incapax talis vnionis, quatenus sic terminata est, ad hoc vt ipse terminus vltimus terminetur, seu alteri termino vniamur: hoc enim directe repugnat rationi termini, & huic perfectitati essendi. Hanc ergo perfectitatem dicimus conuenire substantijs creatis non per se ipsas, nec per suas existentias seu actuales entitates, sed per

Aa modum

modum positium essendi ex natura rei ab eis distinctum.

Quarto suppono, in rebus creatis per eundem omnino terminum seu modum positium substantialis naturæ constitui rem per se existentem, & omnino incommunicabilem, & consequenter personam vel suppositum. Itaque illa ratio per se essendi est etiam ratio incommunicabiliter existendi, nec in re hæc distinguuntur in tali modo seu termino, etiam si ratione à nobis præscindatur. Ratio autem est, quia ille terminus, ut est ratio per se essendi, confert incommunicabilitatem ad alterum ut hypostasim, seu terminum hypostaticæ, vniionis, & quoniam aliàs terminus ille creatus esse supponitur & finitus, est etiam intrinsece incommunicabilis aliquibus per identitatem cum illis, & ita habet omnem incommunicabilitatem, quæ ad rationem suppositi necessaria est, & ideo in rebus creatis ille terminus naturæ, qui constituit rem subsistentem, seu per se existentem, constituit etiam suppositum vel personam, estque substantia & supposita- litas seu personalitas.

Ex his ergo omnibus clare & sine vocum equiuocatione perspicui potest, in quo sit punctus præsentis controuersie. Nam in primis constat ex dictis scd. naturam naturæ diuinæ propriam & essentialiter essentialiter absolutam, quæ in ea manere cõcipitur, etiam si ab ea mente præscindamus omnes relationes. Quo fit, ut, licet intelligamus relationes aduenire essentialiter diuinæ, & cum ea aliquid vnum constitueret, scilicet personam vel quoddam relatiuum, nõquam tamen intelligendum est illam relationem aduenire essentialiter, ut rationem existendi, seu tanquam id, per quod formaliter existit, nam in omni re hoc tantum vnum est, & esse potest, sed intelligitur solum aduenire talis relatio ut constituens personam, & consequenter ut completens existentiam personæ in sua ratione, scilicet tanquam ultimi termini, & quasi forme eius. Secundo, constat ex fide non dari in natura, seu existentia diuinæ essentialiter aliquam rationem positum absolutam & essentialiter, quæ reddat illam omnino incommunicabilem, quia nihil est in Deo absolutum & essentialiter, quod per summam identitatem non sit communicabile tribus personis. Et ideo dixi, omnino incommunicabilem, quia natura diuinæ ex vi suæ essentialis perfectionis, est quidem incommunicabilis rei à se distinctæ, per aliquam vniionem hypostaticam, quæ ipsa ut natura vniatur alteri tanquam termino suæ existentie, idem planè repugnat cum perfectione essentiali talis naturæ: non tamen est illa natura ex vi suæ existentie, vel aliter modis sui absoluti incommunicabilis per identitatem multis rebus inter se distinctis, nam in hoc mysterium Trinitatis consistit. Quocirca, si per substantiam absolutam, intelligamus rationem per se essendi omnino incommunicabiliter, certissimè est, non esse in Deo talem absolutam substantiam. Sicut etiam est certum non dari in Deo vnam substantiam absolutam, prout significat in concreto id, quod incommunicabiliter subsistit, & hoc probant Concilia citata pro priori sententia, quia tres personæ nec sunt vna persona, nec vnum suppositum, & quia in diuinis nihil absolutum est incommunicabile, & ad hoc etiam valent, quæ supra Henri. citato quodlib. adducit, & Durand. in 1. d. 26. q. 1.

Controuersia ergo nunc superest de re quidem, an sit in Deo substantia absoluta in alio sensu, siue in concreto, siue in abstracto sumatur, id est, an sit aliqua ratio, & perfectio absoluta, quæ constituitur aliquid, ut in se, & per se existens, licet non incommunicabiliter, de modo autem loquendi erit quæstio, si datur hæc per se existentia, an sit illa dicenda substantia, necne. Est itaque proprius quæstionis sensus, an existentia diuinæ naturæ habeat perfectiorem essendi à solis proprietatibus relationis, vel ex sei-

psa, & per suam rationem absolutam. Et consequenter an diuina natura non solum ut existens, sed etiam ut per se existens sit communicabilis multis, an vero hoc ipso quod concipitur ut per se existens, seu esse id quod est, intelligatur etiam incommunicabilis, & persona.

Dico primo existentia diuina absoluta & essentialis, ex vi suæ absolutæ perfectionis præcise sumpta, est non tantum ratio existendi, sed etiam existendi in se, & per se, ita ut diuinitas, ut per illam existit modo perfectio, intelligatur per se existere, & nõ indigere aliquo sustentante, neque aliquo alio modo, re aut ratione distincto, ut in se, ac per se existat. Denique in hoc sensu ipsum esse diuinum absolutum & essentialiter ex vi suæ præcise perfectionis absolutæ, est esse per se, & essentialiter subsistens, & non solum est, quo aliquid existit, sed etiam quod existit. In sensu huius conclusionis existimo secundam sententiam omnino veram, quam primum ita declaro. In humanitate Christi (iuxta probabilem sententiam) fuit existentia creata, imperfecta tamen, & separata à proprio modo per se existendi, quia existentia naturæ creatæ non includit modum illum in suo conceptu formali, & essentiali, & illo ablato manet imperfecta, & quasi in potentia, ut per modum potius existentie, quam per se existentie afficiatur, seu terminetur, quamuis ergo existentia absoluta diuinitatis, non possit re ipsa separari à suis personalitatibus, quia ex natura rei non est ab illis distincta, sicut existentia naturæ creatæ distinguitur à sua personalitate: tamen etiam quatenus ratione potest præscindi à suis personalitatibus, non est concipienda eo modo imperfecto, quo concipitur existentia naturæ creatæ, ut sic, hoc enim videtur aperte repugnare infinitæ perfectioni simpliciter ipsius esse per essentialiter. Et hoc esse debet fundamentum huius conclusionis. Quod breuiter ita concluditur: illud esse ut sic conceptum, est simpliciter, & in genere entis infinite perfectum, ergo includit in suo formali, & essentiali conceptu non solum existere, sed etiam modum in se, & per se existendi. Antecedens probatur, quia ex vi illius esse habet tota Trinitas, & quilibet persona illius, ut sit ens simpliciter, ac infinite perfectum in tota latitudine entis, nam relationes, ut sic, non addunt perfectionem, quæ formaliter pertineat ad infinitatem simpliciter. Vnde nihil valet responso dicentium esse diuinum sic conceptum, esse infinitum in ratione cuiusdam naturæ infinite, non tamen simpliciter in ratione substantie, vel entis completi, quia vel illa infinitas in ratione naturæ est infinitas simpliciter in tota latitudine, & perfectione entis, vel tantum secundum quid. Hoc secundum est contra infinitatem Dei: nam ex illo infinito secundum quid, & relatione non hieret infinitum simpliciter, quia relatio vel non addit perfectionem (ut aliqui volunt) vel non perfectionem simpliciter, neque ex proprio conceptu infinitam, nisi in genere relationis, & ita nulla persona esset simpliciter infinita, vel illa infinitas est infinita simpliciter in tota latitudine, & perfectione entis, & ita non solum est infinitas naturæ, ut sic, sed etiam substantie, ut sic, & entis ut sic, & omnis alterius prædicati similis, quod ex vi sui conceptus dicat perfectionem simpliciter.

Probaturo vero prima consequentia. Primo, quia ens simpliciter infinitum non potest concipi, ut essentialiter quid incompletum, & tanquam, quo aliquid est, & non tanquam, quod est, & idem est de substantia infinite perfecta in ratione substantie: vnde Concilia, quæ definiunt tres personas esse vnam perfectam, & infinitam substantiam, videntur mihi, docere sufficienter hanc veritatem, quomodo enim erit substantia simpliciter infinita in genere substantie, si non est con pleta substantia?

ill

In Deo non
est substantia
absoluta
incommunicabilis.

illa autem una substantia, quæ sunt Pater, & Filius & Spiritus sanctus, omnino absoluta est. Secundo, quia si illud esse per essentiam ex se est infinitum ens simpliciter, ergo est Deus, & non tantum deitas, ergo est in se & per se existens, de natura enim abstracta, nisi intelligatur per se existens, non potest concretum predicari: hæc enim ratione humanitas non est homo. Tertio, quia non videtur posse negari, quin ille modus in se, & per se existenti sit perfectio simpliciter simplex, & consequenter debere formaliter includi in conceptu essentiali entis simpliciter infiniti, quia formaliter pertinet ad complementum entis & substantiæ, nam sine illo non intelligitur esse substantia completa, nec quod est, sed tantum quo aliquid est, ut patet in Christi humanitate. Et confirmatur, quia perfectio simpliciter dicitur, quæ in quolibet ente, ut sic melior est ipsa, quam quælibet illi incompossibilis, huiusmodi autem est hic modus, seu potius (ut ita dicam) hoc complementum ipsius esse, scilicet in se, ac per se esse.

Modus per
se existendi
perfectio sim-
pliciter sim-
plex in Deo.

Obiectio.

Respond.

Obiectio.

Respond.

Obiectio.

Respond.

Dici potest, hanc perfectionem repugnare cum alia maiori perfectione diuinæ naturæ, quæ est esse communicabilem tribus personis. Sed hæc euasio tangit fundamentum contrariæ sententiæ, quod infra soluemus ostendendo hæc duo non sibi repugnare. Vnde retorquetur argumentum, nam ex dictis saltem conuincimus, si perfectus hic modus per se essendi essentialiter non repugnat cum communicabilitate diuinæ naturæ, non esse illi negandum, ostendimus autem hæc duo non repugnare inter se, ergo. Quin potius addo, si formaliter ac præcise concipiatur hæc duo, per se esse tanquam ipsum esse per essentiam infinite perfectum, & completum, & esse communicabilem tribus, magis illud pertinere ad infinitatem simpliciter, quam hoc secundum. Et illud esse veluti quiddam prius, hoc vero esse veluti consequens infinitatem simpliciter, non est ergo verisimile hæc duo inter se pugnare.

Dicunt aliqui, non pertinere ad perfectionem, & infinitatem simpliciter, ut in formali, & essentiali conceptu ipsius esse includatur hic modus, sed satis esse, ut ipsum esse sit tam perfectum, ut secum afferat personalitates, quæ in re ab ipso non distinguantur, per quas formaliter habeat hunc modum per se essendi. Hoc vero non satisfacit, quia perfectio simpliciter non tantum identice, sed omnino essentialiter est de ratione entis infinite simpliciter, ut nunc ex i. p. suppono, & ex dictis patere potest, & ita explicatur in proposito, quia si diuinitas cum suo esse per essentiam ex vi illius non intelligitur sufficiens ad existendum in se, & per se, ergo non intelligitur ut actus omnino perfectus, sed quasi in potentia, & indigens ad suum complementum ulteriori actui: quomodo ergo, ut sic concipi potest tanquam infinite perfecta? pertinet ergo ad perfectionem ipsius esse per essentiam, ut per se, & ex vi sua perfectissimum modo sit, quia est abstractissimum & purissimum, abstrahens ab omnipotentialitate. Quod confirmatur secundo, quia si intelligeremus in Deo unam tantum personam absolutam, intelligeremus ipsum esse per essentiam cum tota hac actualitate, sed nunc non debet concipi minus perfectum essentialiter.

Aliter vitari posset vis harum rationum, concedendo, hunc modum per se essendi esse de essentiali conceptu Dei, nihilominus tamen non conuenire illi nisi per relationes, quatenus continentur in ratione communi substantiæ, vel quatenus eadem perfectio, quæ in Patre est paternitas, in Filio est filio. Sed hoc stare non potest, quia (ut suppono ex i. p.) licet relationes non distinguantur ab essentia, non tamen sunt de essentiali conceptu eius: præcisè ergo relationibus, & quicquid per eas intelligitur formaliter conferri, intelligitur manere tota perfectio

Fr. Suarez Tom. I.

essentialis Dei, ergo si in illa perfectione includitur hic modus, non conferetur formaliter per relationes. Deinde quia quicquid est essentialiter in Deo, est idem numero in omnibus personis, alias non esset tota essentia Dei eadem numero in omnibus personis, id autem, quod conferetur formaliter per relationem, non est idem numero formaliter in omnibus personis, sicut nec ipsa relatio, unde sicut ratio personæ, ut sic, non est eadem numero in omnibus personis: sed tantum per rationem communem nostræ modo concipiendi, ita ille modus per se essendi, si tantum per relationes ipsas formaliter conferretur, non esset idem numero in omnibus personis, atque ita non esset essentialis.

Quod vero quidam distinguunt inter subsistentiam, & perfectionem subsistentiæ, ut dicant, satis esse perfectionem subsistentiæ esse eandem numero in omnibus personis, licet non sit eadem numero subsistentia: hoc (inquam) intelligi non potest in perfectionibus simpliciter, quæ formaliter esse debent eadem numero in omnibus personis, sicut enim non est aliud perfectio sapientiæ, quam ipsa sapientia formalis, & idem de iustitia, & similibus, ita non est aliud perfectio subsistentiæ, seu per se existentiæ (de hac enim nunc loquimur) quam ipse formalis modus per se existendi: cum præterea, quia perfectio, quam formaliter confert relatio, ut sic, non est eadem numero formaliter in omnibus personis, quia est perfectio relatiua, ut ex i. part. constat: necesse est ergo, si perfectio hæc essentialis per se essendi est eadem numero communis tribus personis, ut sit absoluta, & consequenter, ut conueniat Deo ex vi essentialis conceptus ipsius esse per essentiam.

Sed dicit tandem aliquis, his rationibus probatur, si essent efficaces, diuinitatem ut sic, debere esse & constitui personam ex vi sui esse absoluti & essentialis, proportionaliter enim possunt applicari omnia dicta. Respondetur tamen negando sequentiam, quia persona dicit modum per se essendi, & quoad hoc pertinet ad complementum entis, & substantiæ & ad perfectionem simpliciter, quia esse in se & per se, est quasi esse independens omnino, & sibi sufficiens ad existendum, & sic procedunt omnia dicta. Sed dicit ulterius persona, ut ille modus incommunicabilis sit, & hoc nec pertinet ad perfectionem simpliciter, nec ad complementum substantiæ, sed in personis creatis hoc prouenit ex limitatione, in diuinis vero ex oppositione relatiua, & ideo quoad hoc non procedunt rationes factæ.

Dico secundo. Existencia absoluta, & essentialis, quatenus est ratio per se existendi, potest conuenire ter dici subsistentia, & Deitas, ut sic per se existens, potest dici subsistens. Hæc conclusio, cum solū pertineat ad modum loquendi, inde sufficienter probatur, quod omnes Theologi fere ita loquuntur, & qui admittunt rem ipsam, non aliis vocibus illam explicat, & ex vi ipsius vocis declaratur, ut enim D. Thom. dixit. i. p. quæst. 29. art. 2. Res dicitur subsistere ex eo quod per se existit. Ergo ex vi huius impositionis incommunicabilitas omnimoda non est de ratione subsistentiæ, potest ergo hoc nomen tribui existentiæ per se, etiam si communicabilis sit. Et hoc sensu dixit D. Thom. quæst. 9. de potent. artic. 5. ad 13. Diuinam essentiam esse secundum se subsistentem, qui modus loquendi etiam apud antiquos patres reperitur, Hilari. enim 7. de Trinita. fere in ultimis verbis, de Patre, & Filio loquens, inquit, Natura virtute uterque in se est, & neuter sine altero est, & infra, Non est corporaliū naturarum ista conditio, ut insint sibi inuicem, & subsistentia natura habeant perfectam vnitatem, & infra, inesse autem non aliud in alio, ut corpus in corpore, sed ita esse, ac subsistere, ut in subsistente insit, ita verò inesse, ut & ipsa subsistat. Hieronym. dicta epistol. 57. ad Hieronym. Damascum, vna est Dei, inquit, & sola natura, quæ vere est, id enim, quod subsistit, non habet aliunde, sed suum est,

Obiectio.
Diuinitas
quomodo enim
vi sua absoluta
subsistentia
non sit persona.

Existencia
absoluta in
Deo est vera
subsistentia.

Hilari.

Hieronym.

Ad 2

Vbi

vbi quod prius dixerat, *vere esse*, postea vocat *subsistere* A
& inde postea cõcludit in solum Deum essentia nomen
vere conuenire, aperte ergo sentit essentiam
illam, sicut essentialiter est, ita essentialiter subsiste-
re. Vnde infra subdit, *quia illa sola natura est perfecta*,
& in tribus personis Deitas vna subsistit, quæ *vere est*, &c.
Augustini verba satis sunt expressa citato loco de
Trinit. dum inquit, *Hoc est Deo esse, quod subsistere, sicut*
hoc est Deo esse, quod *apere*. Fauet etiam Dionys. c. 1. de
diu. nomin. versus finem, dum ait, *Bonitatis subsisten-*
tiam, ipso esse suo, esse omnium subsistentium causam, & in-
fra significat diuinam bonitatem hoc ipso quod est,
subsistere. Et Greg. Nyss. in enarratione vitæ Moy-
sis fol. 6. circa finem, vbi prius inquit, *Deum esse*, quod *vere*
est, & quod *natura sua est*, & infra hoc declarans inquit
Preter supremam essentiam, nihil *vere subsistere*, quia per
se, & per naturam suam nihil aliud subsistit. Neque alia
locutiones adductæ inter referendam primam sen-
tentiam, sunt huic conclusioni contrariæ, quia non
loquuntur de subsistentia, prout nos loquimur, sed
loquuntur de hypostasi, quæ vox vt expresse docet
Basil. epist. 43. quæ est eadem cum oratione Gregor.
Nyss. de differentia essentia & hypostaseos, & Damas.
lib. 3. de fide. c. 4. imposita est ad significandam per-
sonam, prout constitutam per proprietatem, qua ab
alia discernitur, & hoc modo includit in suo concep-
tu incommunicabilitatem. Vnde quando Latinus
interpres pro hypostasi vertit subsistentiam, sumpsit
vocem in hac eadem significatione, loco cuius in-
terdum ponit vocem personæ interdum vero reti-
net nomen hypostasis, vt videre est in citato loco ex
6. Synod. act. 11. & in omnibus similibus.

Ad rationem vero dubitandi in principio posi-
tam facilis est solutio ex dictis; primo enim negatur,
incommunicabilitatem esse de intrinseca ratione
subsistentia, aut esse veluti effectum formalem eius
proprium, sed solum esse rationem per se essendi, &
completing substantiam in suo existendi modo: Et
quamuis in creaturis ex hoc modo existendi sequa-
tur omnimoda incommunicabilitas ob limitatione-
nem earum, non est necesse, eam sequi ex ratione
subsistendi vt sic, sed ex tali modo & ratione subsi-
stendi. Adde secundo, vt hoc magis explicetur, ad
omnem perfectitatem essendi sequi aliquam incom-
municabilitatem, sed non semper eandem aut om-
nimodam. Diuina enim natura ex suo modo es-
sendi per se, quem subsistentiam absolutam appel-
lamus, habet vt nulli alteri personæ a se distinctæ
realiter seu actualiter in re ipsa possit communi-
cari per modum compositionis, aut hypostaticæ
vniõis, & ita potest simpliciter dici incommunica-
bilis alteri, & in hoc conuenit cum qualibet per-
sona, tamen non habet ex vi illius modi quod sit
incommunicabilis per identitatem, quod non est
proprie communicari alteri, sed multis cum quibus
est idem, & in hoc differt a persona vt sic, nec talis
communicatio necessario excluditur per substan-
tiam vt sic, quod sectionibus sequentibus latius di-
clarabitur.

SECTIO III.

An sint in Deo tres subsistentia relatiue.

Hoc dubium maxime pertinet ad explicandum
Incarnationis mysterium, & propter illud fere
cetera tractata sunt. Multi ergo ex Theologis negat
esse in Deo subsistentias relatiuas, sed vnam tantum
absolutam: quamuis enim fateantur tres personas,
ac tria supposita, per relationes constituta, & distin-
cta, negant tamen habere, quod subsistant, a relatio-
nibus, sed ab essentia. Cum enim de ratione suppositi
duo sint, scilicet, esse subsistens, & incommunica-
bile, primum dicunt conuenire ratione essentia, se-
cundum ratione relationis, ita vt, licet ipsa relatio

diuina substantialis, & subsistens, tamen hoc ipsum
habet ex essentia quam includit, ex se vero solum re-
ferri. Hanc sententiam sic explicat tenet Duran. in 1. d. Duran.
13. q. 2. d. 23. q. 1. & in 3. d. 1. q. 2. Marli. in 1. q. 29. ar. 1. d.
1. q. 30. ar. 4. Ferr. 4. cont. gent. c. 26. Capr. & Palu. su-
pra citati, & Capre. in 1. dist. 26. q. 1. art. 1. conclus. 3. &
art. 3. defendendo eandem conclusionem, & indicat
Scot. citatis locis, præsertim in 3. dist. 1. quæ. 2. dum
negat, essentiam habere aliquid esse a personis, ac
fere alij autores citati dubio præcedenti pro secunda
sententia, paucis exceptis, hoc idem sentiunt. Et fa-
uet multum D. Thom. in aliquibus locis supra cita-
tis, præsertim quæst. 2. de potent. ar. 1. vbi dicit essen-
tiam diuinam non accipere esse per supposita, & quæst. 8.
art. 3. & 7. vbi distinguit illa duo, quæ sunt de ratione
hypostasis, scilicet subsistere, & esse incommunicabi-
lem, & subdit, quod relationes, in quantum, relationes,
non habent, quod subsistere faciant. Quod repetit in quæ-
st. 9. art. 5. ad 13. & 1. p. quæst. 40. art. 2. ad 2. negat perso-
nas distinguere in esse, in quo subsistunt. & idem sumi
potest ex 1. p. quæst. 28. ar. 2. & quæst. 29. art. 4. &
ex aliis locis supra citatis. Fundari etiam solet hæc
sententia in loco saepe citato ex Aug. 7. de Trinit. ca. Aug.
4. & 5. vbi reuera non videtur agnoscere aliquid
posse subsistere, nisi per absolutam, vt sic & ideo ait,
Quidquid subsistit, ad se subsistit, & ideo 5. de Trin. c. 8.
sic ait, illud præcipue tenemus, quidquid ad se dicitur, præ-
stantissima illa, & diuina sublimitas, substantialiter dici,
quod autem ad aliquid, non substantialiter, sed relatiue, &
infra, quidquid ad se dicitur, non pluraliter, sed singulari-
ter dici. Rationes vero pro hac sententia possunt
plures sumi ex supra dictis, quas infra attinge-
mus.

Contrariam sententiam tenet necessario omnes, 1. Sententia
qui negant subsistentiam, vt Alex. Bonau. & c. Ex his
vero, qui ponunt subsistentiam absolutam, tenet
hoc Caiet. locis supra citatis, & eam defendit com-
muniter recentiores Thomistæ & iuxta eam loquitur
etiam Scot. quodlib. 4. art. 2. quodlib. 3. art. 5. vide-
tur omnino vera. Supposita ergo varia significatio-
ne nominis subsistentia supra posita.

Dico primo. In Deo esse tres subsistentias realiter Tres in Deo
inter se distinctas, vt subsistentia significat per mo-
dum concreti, id quod subsistit. Hæc conclusio est
de fide quoad rem ipsam, quia nihil aliud est, quam
dicere in Deo esse tres personas, quoad modum au-
tem loquendi reperitur saepe in antiquis conciliis,
Ephefino, can. 4. & in epistola Patrum concilij Con-
stantinopolitani, ad Damasum cum concilio Ro-
mano, quæ in primo tom. concil. refertur ante con-
cil. Constant. 1. ex Theodor. lib. 5. hist. c. 9. & Niceph.
lib. 12. c. 16. vbi expresse dicitur, In tribus subsistentiis,
sive in tribus personis. item ex concilio Calced. act. 16.
& Constantinopol. V. consultat. 8. can. 1. Constanti-
nopolit. 6. act. 11. & in aliis patribus, tamen (vt iam
admonui) in his locis, semper Græce habetur no-
men, τρις ὁμοῦς & Latinus interpres interdum reti-
net illam vocem, interdum vero vititur nomine sub-
sistentia, vel personæ, vel vtiuisque. Ex Latinis vero
Concilij vsus est illa locutione Concil. Lateran.
sub. Mart. 1. consultat. 4. can. 1. quantis eam etiam
referat ex quinta Synodo. Infra vero consult. 5. in
propria definitione fidei, can. 5. eandem locutio-
nem imitatur, Concil. etiam Vvormacien. c. 5. In tri-
bus subsistentiis dicit vnam substantiam esse, quod refert
ex Grego. lib. 1. registri. epist. 41. vbi tamen habetur,
In tribus personis, vtraque vero lectio notatur de con-
secrat. distin. 4. c. De trina. in decreto Gregoriano. Vormali
Sic etiam accipi potest, quod in conc. Floren. in lite. Greg.
ris vniõis dicitur, Filium esse principium sub-
sistentia Spiritus sancti. Nam concilium propter
Græcos ita loquitur, & Græce dicitur scriptum. Hi-
eronymus etiam (si tamen eius est epistola) in to-
mo 9. epist. 17. quæ continet explanationem Sym-
boli ad Damasum, dicit, Tres personas, & hypostases,
id est,

id est; substantias, consistunt. Et Richard. de sanct. Vict. lib. 1. de Trinitate. c. 11. & lib. 4. c. 1. 6. 17. & sequentibus. Ratione non oportet ut, quoniam supposito Trinitatis mysterio nominum significatio ex usu petenda est.

Dico secundo. In Deo sunt tres substantie relatione; ea voce in abstracto utendo, id est, tres rationes substantiendi. Hec sequitur ex precedenti: & potest aliquo modo sumi ex VI. Syn. act. 11. ubi dicitur quod Sanctissima Trinitas est numerabilis personarum substantiis, videtur enim substantia sumi pro ipsa relatione, qua distinguantur persone: similiter in VII. Synod. act. 3. in Epist. Synodali Theodori Patriarche Ierosolimitani, quam probat Syodus, dicitur. Trinitatem diuinitatem esse numerabilis substantiis, & personarum substantiis aliter numeratam, substantia vero, & natura identitate unitam, & similis locutio reperitur in edicto Iustiniani Imperatoris de fidei confessione ad Ioannem Papam secundum. Vbi Trinitatem dicit distinguere proprietatibus, seu substantiis. Possunt quidem hanc iuxta precedentem conclusionem exponi, & ideo tantum per se ferunt quandam probabilitatem, ex forma, & modo locutionum. Præterea quodcumque concilia tam Græca, quam Latina dicunt Incarnationem factam esse secundum substantiam propriam Verbi, videntur hac voce in hac significatione uti, & Concilium Florentinum in Decret. Eugen. §. 2. dist. 1. dixit, Non esse substantiam differentiam naturarum, propter unionem in una personam, atque substantiam concurrentem. Alia citauimus supra disputat. §. & plura de hoc dicemus disputat. sequent.

Ratione vero arguitur ex precedenti conclusione. Primo, quia tres diuine persone sunt tres substantie, non tantum adiectiue, sed etiam substantiue, & ad hoc denotandum dictæ sunt tres substantie, ergo habent tres substantias distinctas, nam per substantias constituuntur formaliter in esse substantium, non multiplicatur autem in Trinitate concreta, seu constituta substantie sumpta nisi multiplicatis formis, quibus constituuntur, & ideo non sunt nisi unus Deus, quia est una tantum Deitas, sunt vero tres persone, quia sunt tres personalitates, ut ait D. Thom. 1. part. quæst. 39. art. 3. & 4. Secundo, quia relatio diuina, quæ est proprietas personalis, vel quatenus constituit personam, constituit substantiam, vel supponit substantiam, & quasi adiacet substantiæ ad eum modum, quo spiratio actiua intelligitur se habere ad Patrem & Filium: hoc posterius dici non potest, alias non posset intelligi, quo modo tres relationes constituerent tria supposita distincta, quia solum se haberent, ut formæ quasi adiacentes eidem substantiæ, debet ergo dici primum, & ideo dixit Greg. Nazianz. orat. 12. quæ est prima de pace circa finem. Nec tria tanquam unum accipientes: nec enim eiusmodi sunt hæc nomina, ut per se non substantiant, aut de una tantum persona predicantur. Nam reuera, si paternitas, filio, &c. per se non afferrent suum substantiæ, non posset intelligi, nisi ut eidem persone aduenientes. Et propterea etiam D. Thom. 1. part. quæst. 40. ad 3. dixit. Proprietates personales non intelligi aduenire hypostasibus diuinis tanquam formas substantiæ, sed ferre secum supposita, & ad secundum ait. Paternitas non solum Pater, sed etiam est, quis, siue hypostasis. Et de potent. quæst. 9. art. 4. dicit, personam diuinam significare distinctum substantiæ in natura diuina, & 1. p. q. 29. art. 1. dicit, personam in diuinis significare relationem, ut rem substantiæ in natura diuina, & ideo esse in Deo tres substantias, sicut sunt tres persone, non potest autem intelligi relationem ut relationem constituere substantiam distinctam ab alio substantiæ, nisi ipsa esset substantia distincta ab alia. Tertio (& fere in idem redit) quia si in Deo esset tantum una substantia, & non triplex, esset unum tantum habens, Deitatem, & non triplex quia per substantiam naturæ unitam, seu terminantem naturam intelli-

mus constitui id, quod dicitur habere naturam & ideo in Christo est unicum habens diuinam, & humanam naturam, quia est una substantia utriusque nature, sed hoc repugnat distinctioni personarum, nam quod sunt persone, tot sunt habentes naturam, tam adiectiue, quæ substantiue. Quarto, personalitas nihil aliud est, quam substantia incommunicabilis, sed sunt in Deo tres personalitates realiter distinctæ, ergo & tres substantie.

Dicitur fortasse (& hæc est etiam generalis ad omnes rationes factas) relationes quidem esse substantias incommunicabiles, tamen quidquid est substantiæ, habere à substantia communi, ex propriis vero solum incommunicabilitatem, & quia personalitas formaliter dicit hoc ultimum, ideo proprie dicitur tres personalitates, & eodem sensu posse dici tres substantias, tamen si præcise loquamur de substantia, ut dicit rationem per se existentiam, iuxta tractatam sectionem præcedentem, ut sic totam rationem substantiendi esse ab essentia, & hoc modo non posse dici tres substantias, sed unam, iuxta principia posita in sectione secunda. Et propter hanc euasione non est hæc conclusio de fide. Mihi tamen nullo modo satisfacit, quia non satis concipio, quid sit vel in quo sit illa incommunicabilitas, quod pertinet ad rationem, & constitutionem suppositi, si non sit aliqua substantia posita personalis, & propria: quia nihil aliud est unam personam esse incommunicabilem alteri, nisi habere substantiam ab illo distinctam. Quod ita etiam explicatur, nam incommunicabilitas non est mera negatio, aut priuatio, sed est aliquid positum ex proprio conceptu distinctum ab alijs, terminans naturam, & ita cum illa constituens personam, hæc autem est propria ratio substantiæ incommunicabilis. Quod tandem aliter confirmatur & explicatur, quia dictum est supra, relationem addere proprium esse relatum, quod licet in se includat esse absolutum, tamen illud quasi modificat, & terminat, hoc autem esse relatum, non intelligitur quasi adueniens alteri: sed quasi in se manere, & per se stare, quantum simul ex se habet, unde ab alio distinguatur, ergo est esse ex proprio conceptu substantiæ, seu quod est ratio substantiendi. Quocirca, quamuis essentia sit veluti radix totius substantiæ relatione, non tamen est ipsa formalis ratio totius substantiæ personalis, quæ est in diuinis personis. Et iuxta priorem sensum possent fortasse exponi verba Augustini supra citata, & aliquæ locutiones D. Thom. quamuis (ut existimo) Augustinus illis locis non loquitur de ratione substantiendi, sed de substantia absolute, & essentialiter: sic enim relatio etiam diuina præcise & ex propriis, non tam est substantia, quam modus substantiæ: quod autem ipsa met relatio sit in ipsa perfectissima, & integra substantia, hoc non habet nisi ab ipsa essentia, quam includit.

Sed obijciunt primo. Quia in diuinis perfectiones simpliciter non multiplicantur in personis, ut patet de sapientia, iustitia, &c. dictum est autem substantiam dicere perfectionem simpliciter. Dices simile argumentum solutum est supra de existentia. Sed contra quia non videtur eadem ratio, quia existentia est prædicatum transcendens, non sic autem substantia, debet ergo sequi conditionem perfectionum non transcendentium, quæ non multiplicantur. Confirmatur, quia videtur repugnare relationi, ut sic esse rationem substantiendi, quia tota ratio relationis est ad aliud, ratio vero substantiæ est ad se & in se. Confirmatur secundo, quia alias etiam spiratio actiua, quia intelligitur addere suum proprium esse relatum, esset substantiæ, seu substantia.

Respondetur rationem substantiendi dicere perfectionem simpliciter, rationem vero substantiendi incommunicabiliter non dicere perfectionem simpliciter.

pliciter; sicut ratio substantiae dicit perfectionem simpliciter; non vero ratio substantiae creatae: & ideo rationes subsistendi incommunicabiliter possunt in Deo multiplicari, licet substantia communis una sit, sicut dictum est de existentia. Nec refert, quod ratio existentiae videatur esse magis transcendentalis, quam ratio subsistentiae, quia respectu personalitatis ratio subsistentiae est quasi transcendentalis, & omnino intrinseca, omnis enim personalitas non tantum secundum rationem communem, sed etiam secundum propriam, includit in suo conceptu rationem subsistentiae & ideo, quia in Deo sunt tres personalitates, sunt etiam tres subsistentiae incommunicabiles: at vero nihilominus est una substantia communis, quia haec ratio subsistentiae abstracta ab incommunicabilitate includitur non tantum in conceptu personae, sed etiam in conceptu substantiae perfectae, & quae per se habet esse. Cauendus est tamen loquentium abusus, qui hunc vocant quartam subsistentiam, ac si res relatiue, & una absoluta essent quatuor subsistentiae, quod est omnino falsum: quia cum absoluta non distinguatur in re à relatiuis, non augeat numerum, sicut, licet essentia sit res absoluta, non est tamen quarta res à personis, sunt ergo tria, quae vnum sunt, non tamen quatuor.

Et hinc obiter intelligitur ratio de modo loquendi, cur magis absolute, & simpliciter concedamus tres subsistentias, quam tria esse, ratio enim est, quia substantia formaliter magis significat modum ipsius esse, & iuxta frequentiore usum significat rationem incommunicabilem, & quia relationes diuinae ex proprijs habent esse incommunicabiles, & esse veluti quoddam modos terminantes naturam diuinam, ideo simpliciter dicuntur tres subsistentiae: at vero existentia absolute dicta significat totum esse ipsius rei, quod in Deo principaliter est ab essentia.

Obiectio.

Sed, virgebis, quia saltem sequitur tres subsistentias esse tres perfectiones distinctas, quia ratio subsistentiae, prout in vnaquaque reperitur, perfectionem dicit. Neque obstat quod non dicant rationem subsistentiae absolute, sed quasi contractam, seu modificatam ad rationem subsistentiae incommunicabilis, ut visus est respondere Caiet. 1. p. q. 29. art. 3. quia si substantia, ut sic dicit perfectionem, impossibile est, quin omnis substantia, quomodo cunque in se contrahat, & modifiet illam rationem non dicat aliquam perfectionem, esto illa non sit simpliciter simplex, ut sic contracta, vel modificata. Concedo ergo illas tres subsistentias dicere tres perfectiones relatiuas distinctas, atque adeo posse aliquam perfectionem relatiuam esse aliquo modo in vna persona, quae non est in alia, quanquam absolute nihil perfectionis sit in vna persona, quod non sit in omnibus, quod iam pertinet ad aliam questionem de perfectione, quam dicit relatio diuina, quae in materia de Trinitate disputatur.

Caietan.

Respons.

Ad primam confirmationem respondetur, sicut relationes accidentales habent in esse, etiam secundum esse ad, quia illud esse in, est veluti transcendens, intime inclusum in omni modo accidentis (ut supra etiam sectione secunda indicatum est) ita relatio diuina, etiam secundum esse ad, est subsistens, quia quod in creatis est, inesse, in illis est subsistere, unde sicut inesse accidentis non est omnino absolutum, sed abstractum ab absoluto, & respectiuo: ita ratio subsistendi eodem modo abstracta est, recte. n. intelligitur posse rem aliquam omnino esse in se, & per se, & nihilominus respicere alium, ut terminum, non ut subiectum, vel suppositum, quod suum esse sustentet. Alij fortasse responderent distinguendo de relatione concepta, vel ut exercita, seu de relatione ut refert, aut constituit personam. Sed ego explicui rem ipsam, nam reliqua omnia, solum existimo pertinere ad conceptus nostros, & solum explicare eandem rem confusam, vel distincte conceptam, de quo latius 1. p. q. 40.

A Ad secundam confirmationem responderetur, primum etiam si id concedatur de spiratione actiua, asserere scilicet secum suam subsistentiam communicabilem, non esse magnum inconueniens. Melius tamen negatur sequela, non enim est par ratio, relationes enim personales asserunt secum sua supposita, quae constitunt spirationem actiuam supponit personam constitutam, & aduenit illi per modum adiacentis, & solum substantialis est, quia in re non distinguitur à personis, non quia ex proprio conceptu sit subsistens, de quo plura 1. parte q. 36.

Secundo & difficilius obijciatur, quia non videtur posse intelligi, quomodo inter se cohaereant relatiua substantiae, & absolute, salua in utroque vera ratione substantiae. Et ratio difficultatis est, quia de ratione substantiae est, ut ipsa sit terminus naturae, ut natura est, & quasi sustentet illam, seu faciat per se esse, & consequenter, ut ipsa non terminetur ab alio isto modo, quia repugnat id, quod per se est, ut sic, si ex propria ratione tale sit, per aliquid aliud accipere, ut per se sit, propter quod infra dicemus repugnare supposito ut suppositum assumi, sed repugnat substantiam absolutam, & relatiuam coniungi in eadem persona, quin saltem secundum rationem vna intelligatur tanquam terminus alterius, ergo hoc repugnat rationi substantiae, quia illa quae terminatur, non erit substantia, quandoquidem non per se, sed per aliud intelligitur habere rationem per se essendi: hoc enim est terminare, nam hoc addit substantia supra existentiam, ut supra dictum est, vel è contrario, illa, quae terminatur, non erit substantia, quia non terminatur naturam ut naturam, sed quid per se existens, unde non est ratio per se essendi, neque se habet ad modum sustentantis, quae omnia sunt contra rationem substantiae.

Et haec difficultas videtur ostendere illa duo repugnare, scilicet substantiam esse communicabilem multis subsistentijs, sicut repugnat esse in se, & esse in alio ut in supposito. Et confirmatur, seu explicatur aliter difficultas, quia vel relationes diuinae intelliguntur aduenire essentiae, ut substantiae, & ita non adueniunt tanquam substantiae, sed tanquam affectiones rei substantiae, nec diuinitas intelligitur illis communicari, ut forma, & natura, sed potius per modum subiecti, quod in se existit, & in se illas recipit, vel intelliguntur illas relationes terminare naturam praecite ut existentem, & quasi per illam constituere, & si ita est, iam in illa natura non datur substantia absoluta, quia relatio diuina intelligitur terminare totum id, quod est absolutum in Deo, & è contrario quidquid est absolutum, intelligitur includi in ipsa relatione, ut ibi terminatur.

Et confirmatur, quia vel substantia absoluta includitur essentialiter in relatiuis, vel non: hoc posterius dici à nobis non potest: existimamus enim totam diuinam essentiam includi essentialiter in relationibus, quantumuis praecise & abstracte concipiantur. Si autem dicatur prius, sequitur non posse esse tres subsistentias, quia tota ratio subsistendi in omnibus illis relationibus erit essentia in eis intime & essentialiter inclusa. Nec potest intelligi quo modo ratio substantiae, si est vna in omnibus relationibus, & de essentia earum, nihilominus multiplicetur in singulis. Nam essentia ipsa est formaliter substantia: ergo facit subsistere omne id in quo formaliter includitur: sed includitur in relationibus intime usque ad vltimas rationes earum: ergo non est in eis alia ratio subsistendi, quia non solum superfluum, sed etiam impossibile videtur, ad eundem quasi effectum formalem duplicem rationem in eadem re intime reperiri.

Haec difficultas non procedit in eorum sententia qui in diuina essentia ponunt existentiam absolutam & essentialem, non tamen substantiam absolutam, & è conuerso negant existentias relatiuas, & po-

Obiectio.
Quomodo
sit substantia
absoluta
in Deo cum
relatiuis.

& ponunt subsistentias: illi enim consequenter dicunt, de ratione subsistentiæ non esse ut det existere, sed solum ut det per se existere, non quoad totum in hoc prædicato inclusum, sed quoad perfectam existentiam. Atque ita fieri posse, ut diuina essentia det relationi ut existat, relatio autem det essentia ut per se existat. Et ita tres relationes erunt tres subsistentiæ, quia sunt tres rationes per se essendi ipsæ diuinæ essentia, seu tres perfectiæ existentia absolute, licet ipsæ non conferant nouum existere, imo neque in existentia ipsa inter se distinguantur. Hæc tamen fundamenta à nobis reiecta sunt.

*Curandum
reponere.* Suppositis ego quæ diximus de subsistentia, & existentia essentiali diuinæ naturæ, responderi potest primo, non repugnare illi naturæ infinitæ pluribus subsistentiis, vel re, vel ratione distinctis, immediate subsistere ac suo modo terminari: sicut enim natura illa propter infinitam capacitatem suam, potest simul terminari tribus subsistentiis realiter inter se distinctis, licet non ab ipsa natura, ita potest simul terminari subsistentia absoluta, & relatiua, ratione tantum distinctis: terminari (inquam) quantum ad modum per se essendi ac subsistendi, licet non quantum ad omnimodam incommunicabilitatem per identitatem, quod prouenit ex diuersitate quæ in Deo est inter absolutam, & relatiuam, quod illa communicabilia sunt propter identitatem, & quia non habent oppositionem: hæc vero sunt incommunicabilia propter oppositionem. Hæc vero responsio, licet probabilis sit, non mihi satisfacit, quia procedit, supponendo personalitates relatiuas aduenire essentia diuinæ ut natura est præcise & non ut est subsistens; & consequenter quod diuina natura per relationes personales per se existit, licet non per illas solas, sed etiā ex se & per subsistentiam absolutam. Hoc autem mihi non probatur, tū quia existentia diuinā essentiam ita esse per se & essentialiter subsistentem, seu per se ita esse, ut illi repugnet accipere perfectatē essendi per aliquid additum ratione distinctum ab illa, & extra essentialē rationem illius, ut sunt relationes omnes personales. Tum etiam, quia nō potest natura diuina terminari relationibus, nisi ut existens est: ipsa ergo existentia essentialis est quæ formalissime videtur personalitate terminari: ergo necesse est ut illa existentia terminetur prout in se est, & secundum vicinam rationem suam essentialē, secundum quam, ut ostendimus, est per se existens: ergo necesse est ut esse terminari, & quasi coniungi relationi personali: imo non potest intelligi aliter fieri, cum hæc coniunctio non fit nisi per summam identitatem, & intimam inclusionem totius diuini esse essentialis in relatione personali, quod est per se esse & subsistens ex vi suæ rationis essentialis, & propter hanc eandem rationem illi repugnat, ut per aliquid quod est extra rationem suam essentialē habeat per se esse, seu perfectatē essendi.

*Alium
fuit.* Propter hanc ergo causam dicunt aliqui, relationem diuinam terminare subsistentiam essentialē proximè ac formaliter, non tamen dando illi per se esse, sed solum dando illi incommunicabilitatem quandam: hoc enim est id quod est vltimum in constitutione personæ. Sed, licet hoc ex parte verum sit tamen vel incidit in priorem sententiam refutatam vel non sufficienter rem declarat, nec soluit difficultatem tactam. Quia relatio, ut supra dicebam, non dat incommunicabilitatem tantum per modum alicuius priuationis, sed dando aliquod esse positium, incommunicabile: interrogo ergo an illud esse sit subsistens, necne. Dici quidem non potest non esse subsistens: alioquin nō erit ratio subsistendi, quia in Deo idem est quo est & quod: quod si non est ratio subsistendi, non erunt in Deo tres subsistentiæ personales modo à nobis declarata. Si autem est subsistens, rursus interrogo, an ex proprio conceptu & per se hoc habeat, vel solum ex subsistentia abso-

A lutam in eo inclusa. Si hoc posterius dicatur, incidit in priorem sententiam, & manifeste sequitur non esse in omnibus tribus personis nisi vnam rationem subsistendi omnino absolutam, à qua habent omnes relationes ut subsistant. Si autem dicatur prius, necessario sequitur, illud esse relatiuum, & incommunicabile, siue vocetur esse existentia, siue esse personale, siue esse entitatum quasi essentialē aut formale; illud (inquam) esse non quomodocunque esse incommunicabile, sed ut per se existens in propria ratione vel perfectione: quia alias illud triplex esse relatiuum, intelligeretur tanquam adueniens eidem rei subsistenti, & ita neque intelligi posset quomodo sit triplex ratio subsistendi, aut quomodo tres personas constituat: neque in presenti mysterio intelligi posset, quomodo illud esse sit proxima ratio terminandi humanitatem, quia terminus humanitatis esse debet propria ratio per se essendi. Ergo tres subsistentiæ relatiuæ ita dant incommunicabilitatem, ut dent etiam per se esse seu perfectatē essendi. Confirmatur ac declaratur amplius, nam, quando hæc relationes dicuntur dare incommunicabilitatem, cui quæso dant illam? an essentia ut essentia est, quatenus terminat illam, vel constituto per talem relationem? Non quidem essentia ut essentia est: nam, licet diuina essentia intelligatur in Patre quasi terminata paternitate, adhuc ipsa manet communicabilis Filio, & sic de aliis personis. Igitur incommunicabilitas illa est respectu constituti: illud enim, quatenus tale est, est incommunicabile per identitatem secundum id, quod sibi proprium est: ideo enim sunt tres subsistentes, ut ostendimus: ergo personalitates diuinæ secundum illud esse in quo conferunt incommunicabilitatem, conferunt etiam per se esse, & cui vnum præstant, tribuunt etiam aliud.

Vera respon-
Dicendum est ergo, subsistentiam Dei relatiuam dare quidem esse incommunicabile & per se, nō tamen ipsi naturæ diuinæ, ne huic Deo ut sic, sed constituto per ipsam, scilicet diuinæ personæ: & hoc modo dicuntur terminare diuinam existentiam essentialē non quidem dando illi ut per se sit: hoc enim ex se habet, sed determinando illam ad hanc vel illā personam, quasi adiungendo illi quoddam esse etiam per se & subsistens, quo talis persona formaliter constituitur, ita ut persona ipsa, secundum totum esse quod includit, intelligitur per se existens ac subsistens tam secundum esse absolutum Dei, quam secundum esse relatiuum Patris, aut Filij, aut Spiritus Sancti: & hoc est maxime consentaneū diuinæ perfectioni & nullam difficultatem aut repugnantiam inuoluit.

Quid inter-
Ad difficultatem enim propositam dicendum est, eam proponi ac procedere, ac si constitutio personæ diuinæ, & terminatio naturæ per relationem, esset eodem modo, quo in creaturis fit huiusmodi constitutio, eū tamen sit magna differentia, ex qua difficultatis solutio petenda est, natura enim creata sua personalitate ita terminatur, ut intime in illa nō includatur, sed personalitas intelligatur veluti affixa ipsi naturæ, & ita ex utraque resultare suppositū, vnde fit, ut talis natura ex vi propriæ existentia, quam habet ut natura est, non habeat per se esse, sed ut coniuncta, & terminata sua personalitate: cuius signum est, quia præcisa illa personalitate (ut potest non solum mente, sed etiam re ipsa præcindi) natura ipsa manet veluti indifferens, & capax vnionis ad suppositum distinctum. At vero diuina natura ita terminatur sua personalitate, ut in illa intime includatur, quantumvis præcise & abstracte ipsa personalitas consideretur, & ideo personalitas hæc non debet intelligi quasi affixa naturæ, sed quasi intime habens esse per ipsam naturam, ut recte Diuus Thom. 1. p. q. 18. artic. 2. & sæpe alias. Et propter hanc causam facile intelligi potest, etiam si natura diuina ex vi sui esse absoluti in se, & per se sufficienter esse possit, nihilominus posse terminari tribus relationibus.

mbus, seu personalitatibus. Quod enim illa ex vi sua per se sit, præcisissimis relationibus, ex contrario signo colligi potest, quia in natura creata, scilicet quia, etiam si præcindamus relationes, nunquam intelligimus illam naturam, ut capax unionis ad suppositum à se distinctum, seu alienum, sed cum ea unionem formalem repugnantiam habere, non solum ratione relationum, sed ex vi perfectionis sui esse absoluti, quia hoc pertinet ad perfectionem illius esse, ut supra explicatum est: quod signum bene declarat, quid addat hæc per se existentia secundum rationem, supra existentiam ut sic, etiam præcisa ratione incommunicabilitatis.

Vnde etiam fit, eam naturam non communicari tribus relationibus propter indigentiam (ut ita dicam) vel imperfectionem, scilicet, quia illis egeat, ut per se sit, vel ut ab illis sustentetur, quomodo natura creata intelligitur indigere personalitate, vel alieno supposito, sed illis communicatur ex infinitate sua, ut illis det esse. Vnde consequenter fit, ut in illis, aut per illas terminari dicatur, non quia ab illis sustentetur, neque quia ab illis, ut sic, primo, & per se accipitur, non modum per se essendi, sed quia ipsum esse essentialiter ita includitur in singulis relationibus, ut eum vnaquaque constituat rem quandam simplicissimam, & incommunicabilem, ac per se subsistentem, ut nec per identitatem possit iam amplius secundum eam rationem communicari.

Ad argumentum ergo in forma respondetur, distinguendo minorem, scilicet repugnare subsistentiæ terminari, si enim intelligatur de termino, qui sit prima ratio per se essendi, vel qui se habeat proprie per modum sustentantis naturam, sic concedo hoc repugnare subsistentiæ: nego tamen de ratione personalitatis esse terminare hoc modum, qui est proprius naturæ creatæ, natura enim increata altiori modo terminatur sua personalitate, ut explicatum est. Si autem sensus argumenti sit, etiam hoc modo repugnare subsistentiæ terminari, respondeo in rebus creatis ita esse, quia repugnat subsistentiam, vel naturam creatam intime includi in rebus, vel suppositis distinctis, quod non repugnat subsistentiæ absolutæ, & increatæ. Quamvis autem subsistentia sit ratio per se essendi ipsi constituto per ipsam ut sic, non tamen oportet, ut sit prima ratio per se essendi ipsi naturæ, quam terminat, præsertim secundum rationem: quia non terminat illam imperfecto modo, & quasi affixa illi, sed intime recipiendo esse ab illa: unde hæc terminatio potius intelligenda est per modum cuiusdam modificationis, seu determinationis, quam per modum sustentationis naturæ terminatæ. Et propterea etiam hic modus communicationis non est per modum unionis ad aliud, nec per modum essendi in alio, qui repugnet modo essendi per se, sed est per modum intime inclusionis, & quasi penetrationis, ut ita dicam, cum summa identitate, ratione cuius quavis subsistentia absoluta communicetur multis, non tamē est in alio, quia illa multa non sunt aliud ab ipsa.

Ad confirmationem eadem solutio applicanda est, quia est eadem difficultas, relationes enim diuinae intelliguntur addi essentialiter ut per se existentia, & in hoc sensu ut subsistentia, & nihilominus intelliguntur addi tanquam rationes subsistendi, non ipsius naturæ primo & per se, sed constituti.

*Ultima confirmatio
jatis sit.*

Ad ultimam confirmationem respondetur, subsistentiam absolutam intime ac essentialiter includi in rebus secundum rem, & secundum omnem rationem formalem, quæ ut ratio realis in ipsa relatione concipitur: nam licet mens nostra possit præcise concipere rationem relationis paternitatis vel filiationis, non concipiendo expresse ac formaliter esse aliquod absolutum in eis inclusum, non potest tamē ita præcindere quin in illa re concepta, seu in obiectuo conceptu, qui responderet illi formali, implicite & secundum rem contineatur essentialiter totum esse

A absolutum Dei: nec etiam potest mens nostra aliqua abstractione negatiua vera separare absolutum à relatione, de hoc illud negando, vel saltē negando includi in eo essentialiter in re ipsa, aut concipiendo esse relationum in aliquo, in quo concipiat non esse, esse absolutum, quod secus accidit in esse relationis respectu absoluti, nam potest ab eo præcindi, & aliquo modo etiam negatiue abstrahi, saltē ea ratione, quæ esse absolutum potest in aliquo esse, in quo non sit tale vel tale esse relationum, ut latius in materia de Trinitate tractatur. Quamvis autē subsistentia absoluta in rebus includatur, non repugnat multiplicari secundum rationes proprias sicut non repugnat res vel entitates relationum multiplicari etiam si essentialiter sint una res, vel entitas absoluta: nam, ut dicebam, quoad hoc eadem est ratio subsistentiæ, quæ altiori transcendenti, quia perfectas existentia, quæ cōplet rationem subsistentiæ, ut nunc de illa loquimur, intime includitur in tali esse, seu tali existentia. Vnde, sicut esse vel existere ad rationes transcendentes spectat, ita etiam, & per se esse. Denique, licet subsistentia absoluta in relationibus personalibus includatur, non sequitur, quod eas reddat formaliter subsistentes secundum propria: sed tantum secundum quod esse diuinum absolutum includunt. Nam, licet diuina essentia in relationibus includatur, nihilominus relatio diuina aliquod propriū habet, quo veluti determinatur aut modificatur diuinam naturam, non per modum compositionis, sed per intimam inclusionem cum summa identitate, ac simplicitate. Illud ergo proprium quod relatio addit, ex se & ex propriis, est subsistens, & non proprie ac formaliter ex inclusione essentia, sicut supra dicebamus de existentia: est enim eadem fere ratio. Vnde eodem modo dicendum est, subsistentiam absolutam non includi in relatione, ut id quo relatio subsistit quatenus relatio est, sed ut id quo est subsistens ipsamet natura & essentia Dei, quæ in relatione includitur, eo quod ipsamet relatio essentialiter Deus est.

SECTIO V.

Utrum abstractis subsistentiæ relationis intelligatur relinqui tantum hæc deitas, vel etiam hic Deus.

HOC dubium præcedentibus annexum est. fereque in illis explicatum, tamen propter nonnullas difficultates, & opiniones explicandas, ad ea, quæ de incarnationis mysterio dicenda sunt, necessarium duxi, seorsum proponere.

Quod ergo tres personæ sint hic Deus, seu indiuiduum deitatis, nullus Catholicorum negat, cum de fide certum sit tres personas esse unum Deum, non in specie seu similitudine naturæ, sed in indiuiduo, & identitate naturæ hunc singularem Deum, iuxta illud, *Non tres dii, sed vnus est Deus*. Duobus autem modis intelligi potest tres personas esse hunc Deum, seu hunc Deum esse in tribus personis, & in singulis earum. Primo, quia hic Deus formaliter significat hæc indiuiduam deitatem ut subsistentem in vno, vel in pluribus suppositis: & hoc modo hic Deus ut sic, non dicit hanc subsistentiam, sed solum hanc naturam, subsistentiam vero veluti connotat; unde ad suam unitatem non requirit unitatem, seu singularitatem eiusdem subsistentiæ, & hoc modo hic Deus est quid commune tribus personis, realiter quidem ratione naturæ formaliter significatæ, secundum rationem autem in personalitate, seu subsistentia connotata, quatenus omnes personæ diuine conueniunt in ratione subsistendi in hac natura. Secundo modo possumus intelligere hunc Deum esse quid commune tribus personis, non solum ratione naturæ, & personalitatis confuse conceptæ, sed etiam ratione subsistentiæ communis.

Dico ergo primo, hic Deus ex vi sui conceptus, seu ad

sen ad suam unitatem non requirebat substantiam communem, & absolutam. Hoc suppono ex. i. p. q. 36. & 39. ubi ostenditur, ad unitatem substantiæ sufficere unitatem formæ, de quo etiam infra disputat. 13. dicemus, ostendendo tres personas fore hunc hominem, si eandem humanitatem assumerent, etiam si immediate illam per relatiuas substantias terminarent, & non per absolutam; & idem constat in Patre, & Filio, quatenus sunt vnum principium Spiritus Sancti, & hic spirator, non propter specialem substantiam, sed propter eandem virtutem spirandi, & eandem relationem.

Et hinc intelligitur, propter quid supra dixerim, rationes Caietani sumptas ex unitate Dei, seu ex hoc quod tres personæ sunt hic Deus, esse inefficaces ad concludendam substantiam absolutam, quia in simili forma inueniuntur discernere, in similibus exemplis adductis de hoc spiratore, vel hoc homine; & eodem defectu peccant omnes rationes, quæ sumuntur vel ex communibus, seu essentialibus operationibus, vt creare, iustificare, &c. quæ primario dicuntur conuenire huic Deo, vel ex ratione abstractæ, & concretæ, quia scilicet cuiusque indiuiduæ naturæ in abstracto significatæ debet correspondere suum indiuiduum concretum; hæc enim & similia solum probant, vel operationes primario conuenire personis ratione naturæ communis, vel vnam formam constituere vnum indiuiduum, etiam si in pluribus suppositis subsistat.

Dico secundo. Nihilominus verum est, abstractis & præcis per intellectum substantiæ relatiuis, adhuc intelligi manere hunc Deum realiter existentem, & substantem. Intelligo autem abstractis substantiæ relatiuis, non tantum secundum distinctos conceptus earum, sed etiam secundum communem, & confusam rationem personalitatis: & hoc sensu sequitur conclusio ex dictis in præcedentibus, quia, abstractis relationibus abstractione etiam, vt vocant, formali, seu præcisiua, adhuc intelligitur manere deitas, non tantum existens, sed etiam subsistens, ergo non tantum intelligitur manere hæc deitas, sed etiam hic Deus: quia Deus vt hic nihil aliud significat, quam subsistens in hac deitate, & hoc idem significat habens deitatem, quamuis alio modo, scilicet adiectiue, Deus autem substantiue. Et hinc intelligitur sibi contradicere, qui vel admitendo substantiam absolutam negant hunc Deum posse hoc modo abstrahi à personis, vel è contrario negando substantiam communem, hunc modum abstractionis admittunt: quia sola existentia naturæ vt sic, si non includat per se existentiam, atque adeo substantiam, sufficit quidem ad constituendam naturam abstractam in ratione entitatis actualis, non vero ad constituendum concretum naturæ, vt patet in humanitate Christi, mente abstracta à Verbo.

Erratio constat ex dictis, & ex ipsa vocum significatione, nam concretum significat id, quod est, seu quod habet naturam, in quo conceptu intrinsece includitur, vt per se sit: & ideo si non datur substantia, seu per se existentia absoluta, nullo modo potest concipi hic Deus, nisi relationes saltem confuse concipiantur: at vero è contrario si abstractis personalitatibus adhuc intelligitur manere diuinitas per se existens, & subsistens, negari non potest, quin maneat verus conceptus huius Dei, quia non est de ratione illius substantia incommunicabilis, cum neque hæc indiuidua substantia relatiua sit de conceptu illius, vt dictum est, sed solum in hac diuinitate subsistere. Et hanc sententiam sic expolitam tenent Scotus Caietanus & alij supra citati.

Contra eam vero solent multi obijci, quæ in re difficilia non sunt, sed oportet solum calum loquendi modum seruare. Primum sit, quia sequitur dari in Deo vnam personam, seu vnum suppositum

A absolutum, quia suppositum nihil aliud est, quam substantia indiuidua completa, & subsistens, & si addatur in natura rationali, persona sit. Secundum, D. Thom. quia D. Tho. infra 2. 3. ad 1. dicit, quidquid est in Deo subsistens, esse personam, sed hic Deus vt abstrahens à relationibus est subsistens, ergo persona. Tertium, quia si in Deo tantum esset vna persona absoluta, abstracta personalitate à natura, intelligeretur diuinitas vt sic, & non vt hic Deus, ergo, idem nunc est dicendum; quinimo etiam nunc possumus abstracte concipere diuinitatem, præscindendo substantiam absolutam, ergo vt sic concepta non erit hic Deus: sed eodem modo illam concipimus, quando abstrahimus relationes, quia non intelligimus magis perfectam, vel infinitam diuinitatem vno modo, quam alio. Quartum, quia si maneret hic Deus abstractis proprietatibus personalibus, ergo posset intelligi operans per se prius, quam intelligeremus esse in personis, & consequenter etiam generans, vel hic Deus prius ratione creans, quam Pater generans. Quinto denique, quia in rebus creatis non reperitur subsistens in natura aliqua, nisi suppositum vel persona.

Ad primum, olim non defuerunt, qui sequelam admitterent, quorum errorem recte Henricus, & Durand. supra citati impugnarunt. Caietanus vero quadam adhibita moderatione concedit hunc Deum vt sic esse suppositum, vel personam incompletam: sed cauendus est hic loquendi modus, vt pote alienus à modo loquendi Conciliorum, Patrum, & Theologorum, qui nullo modo admittunt tres personas esse vnam personam, vel suppositum, quamuis admittant esse vnam substantiam: negatur ergo sequela, quia vt supra ex Basil. Gregor. Nyssen. & Damasc. diximus, suppositum dicit non quodcunque subsistens, sed incommunicabile, quodque ita est sub alio positum, vt sub illo nihil ponatur, & hoc ipsum in natura rationali dicitur persona, & ita est intelligenda illa particula definitionis Boetij, qua persona dicitur, *Indiuidua substantia*, quia ergo hic Deus abstracte conceptus ita subsistit, vt communicetur multis, qui illi suo modo subsunt, ideo non est suppositum, neque complete, vt per se constat, neque incomplete, cum desit illi vltimum, & quasi formale constitutum suppositi, sicut leo quamuis sit animal, non dicitur incomplete homo.

Ad secundum responderetur, ex illo loco D. Thomæ posse hoc modo nostram sententiam confirmari, nam, vt ibi videbimus, ipse procedit ex hypothesis impossibili, videlicet, si intelligeremus naturam diuinam permanere in re existentem sine relationibus diuinis, quid esset, vel quid posset; & inter alia respondet; primum naturam fore substantem, & rationem reddit, quia diuinitas ex proprio conceptu, quibuscunque alijs præcis, est subsistens, & in hoc confirmat nostram sententiam. Quod vero subdit, consequens esse vt sit persona, intelligitur posita hypothesis, & abstractione relationum, non tantum in mente, sed etiam in re: scilicet in substantia esset incommunicabilis, & per consequens persona.

Ad tertium responderetur diuinitatem dupliciter posse abstrahi nostro modo intelligendi à personalitate, seu substantia, vno modo omnino ex parte conceptionis nostræ, qua concretum concipimus per modum abstracti, quamuis reuera nihil intelligamus includi ex parte rei conceptæ in ipso concreto, quod non includatur in abstracto, quo modo concipimus paternitatem, vt formam Patris, & deitatem vt formam Dei, in qua sic concepta essentialiter includitur substantia, sicut sapientia, vel alia attributa, quæ in illo modo concipiendi, vel significandi non exprimitur: & tantum hoc modo posset abstrahi deitas à sua personalitate, si intelligerem⁹ habere vnam tantum personalitatem absolutam, quia tunc illa esset de conceptu essentiali ei⁹. Alio vero modo intelligimus abstrahi nunc essentiam diuinam à proprietatibus

tibus relatiuis, non solum in modo concipiendi, sed aliquo modo ex parte rei, abstractione quodammodo negatiua, non quia in re sit distinctio inter essentiam, & personalitates, nec quia possit separari ab illis, sed quia non includit illas in conceptu essentiali, unde potest concipi tota perfectio essentialis Dei, excludendo relationes: & hoc modo potest concipi non tantum in abstracto hæc deitas, sed etiam in concreto hic Deus, abstractis relationibus.

Ad quartum respondetur breuiter, in hoc Deo, vt intelligitur prior ratione, quam persona, posse etiam præintelligi actus intelligendi, & amandi, vt essentialis sunt, vt rectè probat argumentum: actus vero notionales, vt generandi, non possunt in illo præintelligi, quia connotant relationem, requirunt enim principium distinctionis inter generas, & genitum, quod intra Deum non est nisi relatio. Actus vero liberi, vt sunt creare, prædestinare, &c. etiam non possunt præintelligi personis secundum veram prioritatem, etiam rationis, quia constitutio personarum non habet dependentiam vllam, nec supponit vllō modo hos actus: alioqui vero, quia ipse personæ, & relationes quibus constituuntur, & actus notionales, per quos vna ab alia manat, sunt connaturales Deo, ideo secundum rationem supponuntur actibus liberis, iuxta supra dicta. q. 1. art. 3.

Ad quintum negatur consequentia, in rebus enim creatis omnis substantia est intrinsece limitata, & propterea est omnino incommunicabilis, & ideo in rebus creatis substantia, & personalitas, & vltimus terminus naturæ semper in idem incidunt; at vero in diuina substantia secus est propter infinitam eius perfectionem, vt dictum est.

ARTICVLVS I.

Virum persone diuine conueniat assumere naturam creatam.

3. d. 5. q. 2. a. 1.

Ad primum sic proceditur. Videtur, quod persona diuina non conueniat assumere naturam creatam. Persona enim diuina significat aliquid maxime perfectum: Perfectum autem est, cui non potest fieri additio. Cum igitur assumere sit quasi ad se sumere, ita quod assumptum addatur assumenti: videtur quod persona diuina non conueniat assumere naturam creatam.

2. p. q. 29. a. 1.

2. Præterea, illud ad quod aliquid assumitur, communicatur quodammodo ei, quod in ipsum assumitur: sicut dignitas communicatur ei, qui in dignitatem assumitur. Sed de ratione persona est, quod sit incommunicabilis: vt in prima parte dictum est. Ergo persona diuina non conuenit assumere, quod est ad se sumere.

3. p. q. 29. a. 1.

3. Præterea, persona constituitur per naturam: Sed inconueniens est, quod constitutum assumat constituens: quia effectus non agit in suam causam. Ergo persona non conuenit assumere naturam.

In lib. de fi.

ad Pet. c. 2.

a. me. 3.

Sed contra est, quod Augustinus dicit de fide ad Petrum. Formam, id est, naturam serui, in suam accepit Deus, ille scilicet Vnigenitus, personam: Sed Deus vnigenitus est persona. Ergo persona competit accipere naturam, quod est assumere.

b. Respondeo dicendum,

quod in verbo assumptionis duo importantur, videlicet principium actus & terminus: dicitur enim assumere quasi ad se sumere. Huius autem sumptionis, persona est, & principium, & terminus. Principium quidem, quia persone proprie competit agere: huiusmodi autem sumptio carnis per actionem diuinam facta est. Similiter etiam persona est huius sumptionis terminus: quia sicut supra dictum est, vnio facta est in persona, non in natura. Et sic patet, quod propriissime competit persona assumere naturam.

q. prae. art.

1. c. 2.

1. c. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod cum persona diuina sit infinita, non potest ei fieri additio. Vnde Cyrillus dicit in epist. synodali Ephes. concil. Non secundum appositionem coniunctionis intelligimus modum. Sicut etiam in vnione hominis ad Deum, quæ est per gratiam adoptionis, non additur aliquid Deo, sed illud, quod diuinum est, apponitur homini. Vnde non illud Deus, sed homo perficitur.

Ad secundum dicendum, quod persona dicitur incommunicabilis, in quantum non potest de pluribus suppositis predicari: nihil tamen prohibet plura de persona predicari. Vnde non est contrarietas personæ sic communicari, vt subsistat in pluribus naturis: quia etiam in personam creatam possunt plures naturæ concurrere accidentaliter: sicut in persona vnus hominis inuenitur quantitas, & qualitas. Hoc autem est proprium diuine persone, propter eius infinitatem, vt fiat in ea concursus naturarum: non quidem accidentaliter, sed secundum subsistentiam.

Ad tertium dicendum, quod sicut supra dictum est, natura humana non constituit personam diuinam simpliciter, sed constituit eam secundum quod denominatur a tali natura. Non enim ex natura humana habet Filius Dei, quod sit simpliciter, cum fuerit ab æterno: sed solum quod sit homo: Sed secundum naturam diuinam constituitur persona diuina simpliciter. Vnde persona diuina non dicitur assumere diuinam naturam, sed humanam.

COMMENTARIVS.

Ensus quæstionis est, non tantum, an possit assumere, sed vt rum assume rit, & non quæritur de sola persona Filij, sed indefinite de persona, quia reliqua in sequentibus articulis tractanda sunt.

Assertio D. Thom. est: personæ diuinæ propriissime hoc conuenire. In qua ponderat Caietan. additam esse illam particulam, propriissime, quia alio modo minus proprio, etiam natura potest assumere, vt articulo sequenti D. Thom. ipse exposuit. Ratio autem D. Thom. est facilis, quia persona est principium, & proprius terminus incarnationis, sed Verbum, assumere, hanc duplicem habitudinem proprie significat, ergo.

Primum argumentum D. Thomæ est: diuinæ personæ nihil potest addi, quia est infinita, ac summe perfecta, sed quod assumitur, additur assumenti, ergo non potest hoc conuenire diuinæ personæ. Quod argumentum D. Tho. in responsione non soluit, sed potius confirmat probando illud principium, diuinæ personæ non posse additionem fieri: tum autoritate Cyril. tum exemplo filiationis adoptiuæ, quam Deus homini comunicat, illum sibi per gratiam vniendo, per quam tamen vnione nihil addatur Deo, sed ipsi homini: quo exemplo videtur indicare D. Tho. idem esse dicendum in præsentī mysterio.

Testimonium Cyril. sumptum videtur ex epistola Concilij Alexandrini, cui ipse Cyrillus præfuit ad Nestorium, quæ habetur 3. tom. Concil. in Concil. Ephes. & in alio Concil. Ephes. tom. 1. c. 14. vbi sic dicitur: Nec rursus appositione, vel quadam quoque coniugatione, aut conglutinatione eam vnitatem metimur: quibus verbis solum videtur doceri hanc vnionem non fuisse accidentalem, an vero dici possit per hanc vnionem aliquid additum esse Verbo, non vt accidentali modo, sed substantiali illi coniunctum sit, hoc non videtur illo loco negari. Deinde exemplū de filiatione adoptiuā non videtur simile, quia cum Deus vnit sibi hominem per gratiam, non fit Deus homo, sed homo efficitur Deus participatione; & ideo nil mirum est, quod in ea vnione hominis ad Deum nihil Deo addatur, sed homini: at vero in hoc mysterio Deus vere fit homo, & natura huma-

na vere efficitur natura cuiusdam personæ diuinæ, ergo necesse est ut illi addatur. Denique argumentum factum fundatum in vi verbi assumendi solutum non est; quia sumere est aliquid ad se sumere; ergo est aliquid sibi adiungere, vel addere.

Dicendum est, quoniam res ipsa satis per se constat, D. Thom. solum docere voluisse debitum loquendi modum. Primum enim constat aliquid vere, & realiter esse vnitum verbo, quod ante non erat, & si hoc solum significet Verbum addendi, negandum non est aliquid additum esse Verbo: nihilominus tamen certum est, simpliciter & absolute nihil perfectionis esse additum Verbo: tum quia ipsum per se eminenter continebat, quidquid est perfectionis in humanitate: tum etiam, quia humanitas, non se habuit in hoc mysterio ut forma perticiens Verbum, sed potius (si aliquid habuit modum formæ) Verbum ipsum fuit quasi forma humanitatis: quamquā nec vere forma fuerit, sed solum terminus, aut actus perfectissimus. Vnde tandem fit, quod ad modum loquendi spectat, potius dicendum esse aliquid esse additum humanitati, quam Verbo, quia Verbum immutatum mansit, humanitas vero est, quæ pericitur, & à Verbo pendet, & in hoc solum simile est exemplum quod D. Thom. adducit.

Secundum argumentum D. Thomæ est: Persona est incommunicabilis: ergo non potest aliquam naturam ad se sumere, quia non potest illam ad se sumere, nisi se illi communicando. Responsio consistit in distinctione antecedentis, est enim persona incommunicabilis aliis personis, non alijs naturis. Circa quam mouet Caietanus duo dubia. Alterum est circa distinctionem datam, sed non videtur necessarium, quia res est satis clara, aduertendo, de ratione omnis rei indiuiduæ esse, ut sit aliquo modo incommunicabilis, non tamen simpliciter, & omni ratione, sed accommodate: vnde de ratione indiuiduæ naturæ est, ut sit incommunicabilis pluribus naturis, quia in hoc consistit eius singularitas, seu determinatio, & ideo contradictionem implicat indiuiduam naturam, etiam diuinam, hoc modo communicari; potest tamen esse communis multis suppositis, quia hoc non pugnat cum singulari, & indiuidua ratione eius, sicut repugnat forme substantiali communicari alteri formæ, non vero materiæ. At vero è contrario de ratione suppositi est, ut non possit communicari alteri supposito, quia hoc pugnat cum singulari modo ipsius suppositi, quia dicit quiddam vltimo terminatum, sub quo non est aliud, huic autem modo non repugnat, ut suppositum communicetur multis naturis, quia licet vltimus terminus non possit vltra terminari, possunt tamen multa eodem termino vltimo terminari, ut in lineis, & puncto videre est. Alterum dubium Caietan. est, an communicari multis naturis possit conuenire supposito creato, quandoquidem non pugnat cum ratione suppositi ut sic. Sed hoc tractabitur infra disput. 13. sect. vltima.

Tertium argumentum est: Persona constituitur per naturam, ergo non assumit illam, quia effectus non agit in causam suam, nullus enim potest agere in eam formam, per quam constituitur, ut illam veluti trahat ad se constituendum. Responsio consistit in distinctione antecedentis, persona enim Verbi simpliciter non constituitur per humanitatem assumptam, sed per propriam diuinam naturam, per humanitatem vero constituitur homo: & hoc est, quod D. Tho. ait, solum constitui secundum quod denominatur à tali natura, hæc enim denominatio non est accidentalis, vel extrinseca, sed substantialis & intrinseca, quamuis non sit Verbo secundum se connaturalis. Quia ergo persona supponitur constituta simpliciter, ideo operari potest, ut se constituat hominem humanam naturam assumendo. Dicitur

autem, natura constituere personam constitutione (ut ita dicam) essentiali, non personali, est enim natura veluti integra forma constituens indiuiduum in propria specie, & hoc modo Christus humanitate constituitur in specie humana, diuinitate verò est essentialiter Deus: in ratione autem personæ, formaliter ac propriè relatione sua, ac substantia incommunicabili constituitur.

ARTICVLVS II.

Utrum diuina natura conueniat assumere.

Secundum sic proceditur. Videtur, quod 3. d. 5. q. 2. art. 2. natura diuina non conueniat assumere: 2. Quia, sicut dictum est*, assumere dicitur quasi ad se aliquid sumere: Sed natura diuina non sumpsit ad se humanam naturam, quia non est facta vno in natura, sed in persona: sicut supra dictum est*. Ergo natura diuina non competit assumere q. 2. art. 2. naturam humanam.

2. Præterea, Natura diuina communis est tribus personis. Si ergo natura conueniat assumere, sequitur, quod conueniat tribus personis. Et ita Pater assumpsit naturam humanam, sicut & Filius: quod est erroneum.

3. Præterea, Assumere est agere. Agere autem conuenit personæ, non naturæ, quæ magis significatur ut principium, quo agens agit. Ergo assumere non conuenit naturæ.

Sed contra est, quod August. dicit in lib. de Fide ad Pet. 1. la natura quæ semper genita manet ex Patre, id est, quæ est per generationem æternam, accepta à Patre, naturam nostram à matre sine peccato suscepit.

Respondendo dicendum, quod sicut dictum est*, in Verbo assumptionis duo significantur, scilicet principium actionis, & terminus eius. Esse autem assumptionis principium, conuenit naturæ diuinæ secundum seipsum, quia eius virtute assumptio facta est. Sed esse terminum assumptionis non conuenit diuinæ naturæ secundum seipsum: sed ratione personæ, in qua consideratur. Et ideo primo quidem, & propriissime persona dicitur assumere: secundario autem potest dici, quod etiam natura assumpsit naturam ad suam personam. Et secundum etiam hunc modum dicitur natura incarnata: non quasi sit in carnem conuersa, sed quia naturam carnis assumpsit: Vnde Damascenus dicit*. Dicimus naturam Dei incarnatam esse, secundum beatos Athanasium & Cyrillum.*

Ad primum ergo dicendum, quod ly se, est reciprocum, & refert idem suppositum. Natura autem diuina non differt supposito à persona Verbi: & ideo in quantum natura diuina sumit naturam humanam ad personam Verbi, dicitur eam ad se sumere. Sed quamuis Pater sumat naturam humanam ad personam Verbi, non tamen propter hoc sumit eam ad se: quia non est idem suppositum Patris & Verbi, & ideo non potest dici proprie, quod Pater assumat naturam humanam.

Ad secundum dicendum, quod illud quod conuenit naturæ diuinæ secundum se, conuenit tribus personis: sicut bonitas, sapientia, & huiusmodi. Sed assumere conuenit ei ratione personæ Verbi, sicut dictum est*. Et ideo soli illi personæ conuenit.

Ad tertium dicendum, quod sicut in Deo idem est quod est, & quo est: ita etiam in eo idem est, quod agit, & quo agit: quia vnumquodque agit in quantum est ens: Vnde natura diuina est illud, quo Deus agit, & est ipse Deus agens.

COMMENTARIVS.

ENSVS quæstionis est de Incarnatione iam facta, sicut articulo præcedenti diximus, an ratione illius, prout facta est, possit vere dici diuina natura humanam assumpsisse: & quamuis Caiet. intel-

intelligat quæstionem moueri de diuina natura, tã significata nomine abstracto Deitatis, quam significata nomine huius Dei; existimo tamen D. Thomam præcipue intendere quæstionem priori sensu tradere, nam de hoc Deo, vt abstrahit à personis modo supra explicato, nihil D. Thom. differt, vt vero supponere potest pro personis, nulla restabat difficultas, cum constet, quidquid conuenit personæ conuenire huic Deo supponenti pro personis: quia vero diuinitas hoc modo significata, ex modo significandi non videtur supponere pro persona, ideo de illa sub hac ratione est specialis difficultas, quam Diuus Thom. explicare intendit.

Fulgentius. b Responsio est, naturæ diuinæ conuenire assumere, non primario, sed secundario: ad quam confirmandam affert Diuus Tho. in argumento sed contra: testimonium August. seu potius Fulgent. lib. de fide ad Pet. cap. 2. vbi sic ait. *Natura, quæ semper genita ex Patre, naturam nostram à matre sine peccato suscepit; et diuinitas prior pars est impropiissima, & in rigore falsa, quia diuinitas non est genita: & ideo D. Thom. illam pie explicat hoc modo, natura per generationem accepta, quæ expositio vera est: sed illa, vel alia simili admittitur, sit inefficax hoc testimonium ad posteriorem partem confirmandam, nam pari ratione exponi poterit in sensu improprio: dici enim potest ibi naturam genitam sumptam esse improprie pro persona, vt litera etiam contextus indicare videtur.*

Omissa ergo autoritate, ratio, qua D. Thom. confirmat conclusionem, est euidens. Quia ex duabus habitudinibus, quas verbum assumendi includit; altera, quæ est habitudo principij, conuenit primo & per se naturæ, quia illius est virtus agendi; altera vero, scilicet habitudo termini, quamuis per se primo non conueniat naturæ, quia non est natura immediate alteri naturæ copulata, conuenit tamen ratione personæ in qua sibi naturam coniunxit. Hinc ergo concludit D. Tho. non solum posse dici naturam diuinam humanam assumptisse, sed etiam fuisse incarnatam, id est carni coniunctam, quamuis non in illam conuersam.

Fulgent. Et hanc locutionem fuisse ab antiquis Patribus v. sitatam constat ex iis, quæ supra adduximus disputatione 7. sect. 2. in fine, quibus addi possunt Fulgent. q. 2. ad Ferrandum, & Pet. Diacon. lib. de Incarnat. c. 2. & Aug. 1. de Trinit. c. 7. & 11. vbi dicit formam Dei assumptisse formam serui, & in Enchir. cap. 34. dicit corpus fuisse à diuinitate susceptum, & epist. 57. dicit diuinitatem fuisse participem factam nostræ mortalitatis & eodem sensu Nazian. orat. 1. dicit diuinitatem fuisse exinanitam, & orat. 51. corpus esse cum diuinitate, à qua susceptum est: & fere eodem modo loquitur Leo Pap. epist. 10. & alia sumi possunt ex Nicet. li. 3. Theod. c. 34. & 35.

Leo Pap. Solum est obseruandum D. Damasc. lib. 3. Fidei, cap. 11. non videri admittere illam locutionem simpliciter, sed cum addito aliquo quasi restringente, vel definiente illam ad personam Verbi, negat enim diuinitatem esse incarnatam, quamuis cõcedat naturam Verbi esse incarnatam, quia cum diuinitas ex modo significandi non supponat pro persona, si absolute incarnata dicatur, significatur ipsam primario, & adæquate, atque adeo in omnibus personis fuisse incarnatam, quod falsum est: addendo verò naturam Verbi, seu diuinitatem in Verbo fuisse incarnatam, iam significatur non secundum se, sed in vna persona fuisse carni unitam. Propter quod Nicet. li. 3. Theod. c. 11. absolute dicit: Errore non caret si naturam diuinam incarnatam esse dicamus, vel si carnem à natura diuina assumptam fuisse dixerimus. Gab. vero in 3. distinct. 5. concl. 4. & 5. admittit, naturam diuinam esse incarnatam, & vniuissse sibi naturam humanam, non tamen eam assumptisse. Sed cum res constet, & modus loquendi D. Thom. sit communis sancto-

A rum, non est quod in illo timeamus: & Damasceni quidem admonitio non displicet, tamen vbi iam non est erroris periculum, non est adeo necessaria, præsertim quia in rigore sermonis, sicut diuinitas simpliciter dici potest unita carni, ita dici potest incarnata, nam idem est sensus. Notetur tamen obiter ex D. Thomæ discursu, incarnatam esse, vel assumptisse humanitatem, non eodem modo dici de Verbo, & de diuinitate: de Verbo enim dicitur, vt de proprio termino ad quem vnio facta est, de diuinitate vero solum quia eidem termino vnionis, seu Verbo coniuncta est. Sed de hac locutione, & de aliis, quæ ex illa sequuntur, dicemus latius infra q. 16. ar. 5. rem vero ipsam magis disput. sequenti explicabimus.

B Solutiones ad primum & secundum satis ex dictis sunt expositæ. Solutio etiam ad tertium clara est: quia vero in illa dicit D. Thom. naturam diuinam esse, & quia Deus agit, & Deum ipsum agentem; inde colligit Caietan. D. Thom. non solum hic quæstionem tractare de deitate, sed etiam de hoc Deo. colligit deinde hunc Deum, prout abstrahit à personis esse primarium principium assumptionis, licet non sit primarius terminus. Sed neutrum colligitur ex D. Thom. quia potius supponit ipsi Deo conuenire efficere, vt inde concludat propter summam simplicitatem etiam posse tribui deitati, quia in Deo idem est, quo est, quod est: quod est verum de essentia, & persona; etiam si non admitteretur hic Deus abstractus à personis, vt Caietan. opinatur: & ideo nihil quod ad illam quæstionem pertineat ex hac solutione sumi potest, quidquid de re ipsa sit.

DISPUTATIO XII.

In duas sectiones distributa.

De persona assumente, & humanitati unita per Incarnationem, prout facta est.

O Ta huius quæstionis materia in duas partes supra diuisa est, & ita duabus disputationibus illis partibus respondetur: eam comprehendemus: quarum altera pertinebit ad incarnationem iam factam; altera ad possibilem. In præsentis disputatione de priori parte agendum est, in qua quo tantum occurrunt consideranda. Primum est quasi materiale, scilicet quæ persona diuina fuerit incarnata: alterum est quasi formale, scilicet quæ fuerit ratio terminandi naturam assumptam.

SECTIO I.

Utrum sola persona Filij fuerit incarnata, & humanitatem assumpserit.

*Q*uod persona Filij incarnata fuerit nullus hereticorum vnquam negauit, vt satis in superioribus ostensum est, cum Christi diuinitatem, & humanitatem probaremus. Quod vero non tantum Filius, sed etiam Pater, & Spiritus Sanctus, incarnati fuerint, affirmarunt in primis Sabelliani, cum enim personarum distinctionem negarent, consequens illis fuit, vt Filium sine Patre incarnari posse negarent, quia non re, sed nomine tantum illos distinguabant, vt ex August. sumitur lib. de hæres. in 36. & August. 41. Petrus etiam Gnapheus fertur in hunc incidisse errorem, de quo satis in disputatione septima, sect. 2. & 3. diximus. Refert item Socrates libro 2. histor. capit. 19. fuisse coactum Concilium quoddam contra hæreticos dictos Patripassianos, qui totam Trinitatem incarnatam fuisse dicebant. Denique tempore D. Anselm. hic error excitatus est, & in Concilio quodam Rheimensi damnatus, vt ipse refert Anselm. lib. de Incarnat. Verbi, quem contra illum errorem scripsit.

Dico

Dico tamen primò. Ex diuinis personis sola persona Filij incarnata est, & humanitatem assumpsit. Est de fide definita in quinta Synodo, collat. 8. can. 4. & 10. & Concil. Lateran. sub Mart. 1. consult. 5. can. 4. & 10. & Concil. Lateranens. sub Innocent. III. & habetur in capit. Firmiter. de summa Trinitate. Conc. Tol. & Fide Cathol. & in Concilio. Toletan. VI. & XI. in confessione Fidei, & Carthag. V. cap. 1. & V. Vorticiens. in professione Fidei. Et sumitur ex omnibus Scripturæ locis, in quibus Filius Dei specialiter dicitur incarnatus, quod nunquam de Patre, vel Spiritu sancto asseritur: eodem modo dicitur Patrem dedisse nobis Filium, & tradidisse in mortem, & alia similia. Item ex illis, quibus dicitur, Filius minor Patre ratione assumptæ naturæ, hoc enim verum non esset, si Patrem etiam esset homo. Præterea, quia Scriptura sacra, ita distinguit Christum à Patre, & ab Spiritu sancto, sicut Filium, seu Verbum, ergo sentit Christum, ut subsisteret in humanitate, & diuinitate (hoc enim nomen Christi significat) personaliter distingui à Patre, & ab Spiritu sancto: denique arguit Felix I. episcopus. decretali, quia Filius specialiter dicitur visibilis, seu visus in terris propter mysterium incarnationis.

Traditionem sanctorum Patrum referre non oportet, quia est notissima, statim vero tam in hac, quam in sectione sequenti varia illorum testimonia necessario indicabimus.

Ratione non potest simpliciter demonstrari hæc veritas, cum ex diuina pendat voluntate, traduntur tamen à Patribus varix rationes congruentes, propter quas conueniens fuit Filij personam, potius quam aliam incarnari. Prima ut idiomata essent, quantum fieri posset, similia, id est, ut qui ab æterno erat Filius Dei, in tempore fieret filius hominis, & nomen Filij Patri, vel Spiritui sancto nullo modo communicaretur. Ita Damasc. lib. 4. cap. 4. Anselm. dicto lib. de Incarnat. Verbi cap. 4. & lib. 1. Cur Deus homo. c. 9. Secunda, quia Verbum est exemplar, & sapientia, per quam facta sunt omnia, & ideo de cuius, ut per eandem sapientiam incarnatam omnia instaurarentur, & ad excellentiorem quandam dignitatem prouherentur, iuxta illud Pauli ad Ephes. 1. Instaurare omnia in Christo. Ita Damasc. supra, & indicat August. tract. 17. in Ioan. circa illa verba. Pater meus vique modo operatur & ego operor. Tertia ut naturalis Filius filios adoptiuos honoraret, & sibi faceret similes. Quarta, pertinuit enim ad Filium, Patris iniuriam vindicare, & filios adoptiuos reparare. Quinta quia homines perierant appetendo scientiam, & similitudinem Dei, conueniens fuit, ut per ipsum Verbum, quod est sapientia, & imago Patris à quo quodammodo fuerat sumpta occasio humanæ ruinæ, redimerentur: ut latè Bernard. serm. in Dom. 1. Aduent. Sexta, quoniam demon primatum appetierat, qui Filio deberetur, decuit ut per ipsum Filium expugnaretur, August. lib. Quæstionum veteris, & noui testamenti. q. 113. Septima, quia persona incarnata oratura erat ad Patrem pro hominibus, optimè hoc munus accommodatum est personæ Filij. Ita Anselm. supra. Octaua, Filius est quasi persona media inter Patrem, & Spiritum sanctum, procedit enim à Patre, & producit cum illo Spiritum sanctum, ideo decuit, ut etiam esset mediator inter Deum & homines. Aliæ rationes similes facili sumi possunt ex Athanas. libris de Incarnatione Verbi, & de Corporalibus aduent. August. de Eccles. dogmat. c. 2. Fulgent. de fide ad Petrum. c. 2. Bernard. serm. 1. de Natiuit. & super Missus est. Leone p. serm. 4. de Natiuit. Richardo de Sancto Vi. lib. de Incarnat. Verbi. c. 9. D. Thom. & sequentib. & D. Thom. infra hac q. art. 8. & 4. contra gent. cap. 42. & Alex. Alen. 3. p. q. 2. memb. 5. & alijs Theologis in 3. d. 1. & 5.

Sed obijciunt, quia impossibile est vnā personam operari incarnationem sine alia, ergo & incarnari. Suarez. Tom. 1.

A nari sine alia: probatur consequentia, quia non est maior ratio in vno, quam in alio; nam per Incarnationem, duplicem dependentiam intelligitur habere humanitas à persona: altera est à causa efficiente, & conseruante vnionem; altera est ut à termino, seu à supposito vnionem terminante: sed quamuis personæ distinguantur realiter, nihilominus prima dependentia, seu relatio non potest esse ad vnā personam sine alia, ergo nec secunda. Confirmatur, quia non potest vna persona obiectiue terminare visionem claram sui sine alia, ergo nec potest terminare humanitatem.

Ad argumentum solutio pendet ex dicendis sect. sequent. ideo breuiter negatur sequela; & ratio est, quia ratio efficiendi Incarnationem est vna, & eadem in omnibus personis, quæ nihil efficiunt ut distinctæ, sed ut vnum, & ideo nihil potest vna efficere, quod non faciat alia: ratio verò terminandi est relatio, quæ realiter distinguitur ab alijs, & ita vna persona terminat, ut distincta ab alijs, & ideo potest terminare sine illis.

Et declaratur, nam vnaquæque relatio diuina terminat ipsam essentiam diuinam terminatione distincta ab alijs relationibus, & ideo per se constituit distinctam personam diuinam ab alijs. ergo quælibet etiam per se potest terminare naturam humanam terminatione distincta ab alijs: ergo & sola potest terminare sine alijs. Probatur vltima consequentia: reliqua enim omnia clara sunt, quia respectu humanitatis non habent relationes diuinæ eam connexionem, quam habent respectu diuinitatis: hæc enim connexio duplex est. Prima ex parte ipsius diuinitatis, quæ natura sua, & ob suam infinitatē, postulat terminari à tribus, & non potest esse in statu præter naturali, & ideo non potest terminari ab vna persona, quin simul terminetur ab alijs, humanitas verò nec petit terminari à pluribus personalitatibus absolute loquendo, nec illi est connaturale, ut diuina relatione terminetur, sed supernaturale; & ideo ex hac parte omnino est liberū Deo quod vna vel alia relatione humanitas terminetur. Secunda connexio est ex parte ipsarum relationum: habet enim inter se necessariam habitudinem originis, vel respectus; & ideo non potest esse vna sine alijs; & ideo non potest vna terminare diuinam essentiam, quin simul alia terminent, quia non possunt esse extra diuinam essentiam: at verò respectu humanitatis non ita se habent, quia non sunt idem illi sicut diuinæ essentie, nec necessariò sunt vniti illi; & ideo nulla est necessaria connexio inter illas quo ad hanc vnionē; nec verò vna potest indigere alia ob insufficientiam, ut per se constat: esset enim hæc magna imperfectio: ergo.

Sed vrget Gabr. in 3. d. 1. q. 1. art. 3. dub. 2. inquirendo, cur relatio ut sic non possit esse ratio efficiendi, sicut terminandi: quia etiā ut relatio habet propriam perfectionem, quæ est maior, quam omnis perfectio creaturæ, ergo per illam ut sic, erit sufficiens principium agendi sicut terminandi. Respondet primo ex aliorum opinione, relationem, ut relationem nullam dicere perfectionem, & ideo non posse esse rationem agendi: quam solutionem ipse merito improbat: tū, quia relatio diuina re vera dicit propriam perfectionem relationem infinitam in suo genere: tum etiam, quia si illa ratio esset vera, nec posset esse ratio terminandi, quia ad hoc requiritur magna perfectio substantiæ, ut ex supra dictis patet. Ideo ipse respondet, nullā à nobis posse reddi rationem, ob quā possit relatio diuina esse ratio terminandi vnionē, & non efficiendi, sed hoc sola fide teneri.

Non est tamen adeo difficile, huius rei rationem reddere, in omni enim re principium agendi, & operandi est ipsa natura, & in re intellectuali, qualis est Deus, omnis operatio procedit aliquo modo ab intellectu, & voluntate: quia ergo in tribus personis

B b

vna

vna est natura, idemq; intellectus, & voluntas, ideo vna est illius omnipotentia, cum ergo Incarnatio sit maximum omnipotentia opus, non potest relatio ex præcisa ratione relationis esse principium eius, sed ex omnipotentia, quæ illi conuenit ratione essentia: & eadem ratione omnis alia effectio est communis omnibus personis, sicut voluntas & intellectus. Quo circa quamvis relatio, vt relatio, dicat aliquam perfectionem, tamen quia illa non pertinet ad perfectionem naturæ, ideo non habet ex proprijs, vt sit principium, seu ratio agendi, sed vt constituat, suppositum, à quo actio procedit: habet tamen ex proprijs, vt possit esse ratio terminandi, quia ex se est incommunicabilis subsistentia, vt supra dictum est.

Ad confirmationem primò responderi potest, visionem Dei per se primo terminari ad essentiam, & ideo non posse non consequenter terminari ad omnes personas. Sed hoc non omnino satisfacit, cur enim persona diuina per suam relationem non poterit per se primo terminare visionem sui ipsius, cum ipsa relatio vt sic, & ex proprijs, immaterialis sit, atque ad actum intelligibilis, & visibilis? Quod si dicatur, posse quidè per se primo videri, tamen quia essentialiter includit essentia, ideo visa vna persona necessario essentia videri, & consequenter alias personas; Contra hoc replicabitur argumentum, cur non idem sit in vnione hypostatica? Respondetur ergo, ea quæ inter se habent mutuam habitudinem, maiorem connexionem inter se habere in ordine ad claram, seu quidditativam cognitionem, quam in ordine ad realem vnionem, seu physicam. Exemplis hoc patet in rebus creatis, relatio enim accidentaliter paternitatis non potest cognosci sine filiatione, & tamen potest realiter vniri alicui subiecto, cui non vnitur filiatione: & similiter scientia non potest cognosci sine obiecto scibili, & tamen in reali coniunctione vel vnione potest ab illo separari: quia ergo hæc vnio hypostatica est realis, & physica, vt supra explicatum est, & relationes diuinæ inter se realiter distinguuntur, potuit hoc genere vnionis relatio Filij vniri humanitati, non vnitis alijs relationibus: obijci autem visioni non potest sine alia relatione, quia cum illam respicit vt terminum, nostro modo loquendi ex hac habitudine speciem sumit, & non potest res clare videri, & quidditatiuè cognosci sine his cum quibus habet intrinsecam connexionem in sua specificatione. Quod ita potest amplius explicari, nam cum relatio realiter vnitur, solum coniungitur secundum quod in se est, atque aded ad modum absoluti (sicut dici solet in materia de constitutione diuinarum personarum) at vero cum relatio videtur, cognoscitur secundum quod exercet habitudinem ad suum terminum, & ideo videri non potest sine illo.

Dico secundo Per Incarnationem, prout facta est, diuina natura fuit verè, & realiter vnita naturæ humanæ in persona Verbi. Hæc est æque certa ac præcedens, & sumitur ex eisdem testimonijs Scripturarum, & conciliorum. Et sunt optima verba illa Pauli ad Coloss. 2. In quo habitas plenitudo diuinitatis corporaliter, quæ supra. q. 2. artic. 10. ad. 2. in hoc sensu explicata sunt: & illa. 2. ad Corint. 5. Erat Deus in Christo mundum reconcilians sibi. Omnia etiam, quæ supra diximus de compositione Christi ex duabus naturis, hanc veritatem confirmant: docent enim Concilia, & patres ibi citati hanc compositionem consistere in substantiali vnione duarum naturarum in vna subsistentia. Deniq; hoc ipsum confirmant, quæ circa litteram art. 2. huius quæst. & supra disput. 7. lect. 2. adduximus de illa, ppositione; diuinitas est incarnata.

Ratione declaratur, quia natura diuina intimè, & essentialiter includitur in proprietate personali Filij Dei, cum perfecta simplicitate & vnitatem, quam cum illa habet, ergo non potuit illa proprietatem vniri naturæ humanæ, quin ipsa etiā diuinitas illi maneat

ret coniuncta. Et confirmatur quia coniunctio duarum naturarum in vno supposito substantialis est natura autem humana vnitur diuinæ in eodè supposito, ergo. Sed in hoc est aduertenda differentia inter diuinam naturā, & quamecūq; aliam, nam si Verbum assumeret naturam angelicam, & humanam, illæ essent quidem substantialiter coniunctæ in eodem supposito, non tamen ita proximè & intimè, sicut nunc diuinitas & humanitas copulatur: vt quæ; enim illarum naturarum esset distincta à Verbo natura autem diuina, quia est idem cum persona Verbi, & in illa intimè includitur, intimè ac proximè vnitur humane naturæ, per proprietatem Verbi personalem. Sumitur ex D. Thom. infra art. 7. ad. 3. D. Thom.

Dices, Ergo pari ratione persona Patris, & Spiritus sancti erunt vnitæ substantialiter, & realiter humane naturæ Christi, ratione diuinitatis, à qua in re non distinguuntur. Respondetur negando sequelā, certum enim de fide est, personas Patris & Spiritus sancti nullo modo fuisse incarnatas, nec per se, nec per aliud, re aut ratione distinctum, cum tamen diuinitas in aliquo sensu verè dicatur incarnata, vt supra circa litteram explicatum est. Ratio verò huius explicabitur melius sectione sequenti: nunc solum dicitur, ea quæ conueniunt naturæ ratione vnus personæ, alijs personis, non necessario communicari, huiusmodi autem esse vnionem hæc. Et hæc sufficiunt de re ipsa, nam de modo loquendi satis dictum est circa litteram D. Thom. & plura dicemus quæst. 16.

Sed occurrit hic grauis difficultas, an Pater & Spiritus sanctus ratione huius vnionis habeant specialem modum existendi in humanitate vnita, quamquam illi vni. non sint. Quod dubiū non inuenio in terminis tractatum à Theologis in hoc mysterio, sed contenti sunt absolute negando vnionem factam esse ad has personas, quo videtur significare negantem partem, potius quam affirmantem D. Tho. 1. p. q. 43. art. 3. dicit Deum non existere nouo modo in aliqua natura rationali, præter illos tres vniuersales per essentiam, præsentiam, & potentiam, nisi per gratiam gratum facientem. Hugo verò Cardinalis, qui agens de mysterio Eucharistiæ simile dubium tergit in tractatu qui inscribitur Speculum Ecclesiæ, in §. qui incipit: Post hæc igitur incipit sexta pars: definit Patrem vel Spiritum sanctum nullo speciali modo esse sub speciebus sacramentalibus, etiam per concomitantiam: quod non potest esse verum, si speciali modo essent in humanitate Christi. Vnde à posteriori sumi potest argumentum, nam si illæ personæ essent speciali modo in Christi humanitate, essent per concomitantiam sub speciebus consecratis consequens videtur falsum, nam Concilium Tridentinum sessione. 13. c. 3. soli diuinitati hoc tribuit (scilicet inter res diuinas) propter hypostaticam vnionem, quæ ad alias personas non extenditur.

Nihilominus dicendum mihi videtur sine vlla dubitatione, Patrem, & Spiritum sanctum esse in illa humanitate ratione huius vnionis, singulari & altiori modo, quam in omnibus creaturis sint, quā sententiam necessariò supponunt, qui dicunt has personas esse speciali modo sub speciebus panis & vini consecratis, nam illud non potest esse verum ex vi illius mysterij solius, nisi in quantum hoc supponit, vt per se constat: tenet autem illam sententiam Gabr. lect. 42. super cano. conclus. 2. & Viger. in institut. Viguerius Theologi. ca. 16. §. 3. versic. 4. Et eam mihi sumo ex Augustino serm. 3. de tempore, vbi sic ait: Filius suscepit carnem & non deseruit Patrem, nec se dissiuit a Patre, suscepit (inquam) Filius carnem in proprietate, sed tamen Pater & Spiritus sanctus non desunt maiestate: in diuinitate equalitas, in carne sola Filij proprietates, non tamen ab eo Patris, aut Spiritus sancti recessit aliquando diuinitas. Cum ergo vna sit deitas, vna sit diuinitas, impleuit quidem carnem Christi, & Pater, & Spiritus sanctus sed maiestate, non susceptione. Vnde scire quia cum eo fuit & Pater, non

Colos. 2.

2. Cor. 5.

An Pater & Spiritus sanctus sit eadem modo sint in Christi.

D. Thom.

Hugo Cardinalis.

Respondetur affirmatiue.

Gabr. Viguerius Augustinus.

non sum, inquit Dominus Iesus Christus, solus, sed Pater A
mecum est. Audi de Spiritu sancto, quia cum eo erat, Evan-
gelista refert, quia Iesus plenus Spiritu sancto regressus est à
Iordane, ecce sic solus Iesus Christus suscepit carnem, & ta-
men Pater, & Spiritus sanctus non di sunt maiestate.

Cypil. Ale-
xandrin

Tertul.

Neque obsecutus indicavit eandem sententiam
Cyril. Alexan. lib. 9. in Ioan. c. 47. ubi exponens ver-
ba illa Ioan. 14. In illo die vos cognoscetis, quia ego in Pa-
tre meo, & vos in me, & ego in vobis. Dicit hæc verba
esse impleta per mysterium Incarnationis, quo fa-
ctum est, ut nos simus in Verbo, quia naturam no-
stram assumpsit, & consequenter, ut ipsum Filium
in nobis habeamus, & Patrem per Filium. Tertul.
etiam lib. contra Praxeam, c. 29. & 30. impugnans
eos, qui dicunt, Patrem esse passum, aut compasum B
cum Filio, dicit non potuisse quidem Filium pati,
nisi Pater esset in natura, in qua Filius patiebatur,
non tamen propterea ipsum passum, vel compas-
sum fuisse. Sicut & nos, inquit, pati pro Deo non possu-
mus, nisi Spiritus Dei sit in nobis, non tamen ipse patiens,
sed pati posse prestans. Quod autem hi patres non lo-
quantur de communi modi, quo Deus existit in re-
bus per essentiam, præsentiam & potentiam, constat,
quia non fundatur in sola immensitate diuinarum
personarum, sed in speciali connexion, quam ha-
bent propter unitatem naturæ, & operationis.

Basilius.

Vnde duplici ratione, aut modo potest explicari,
& probari quod dicimus, primo ex connexion, quæ
est inter diuinas personas, quo ad præsentiam rea-
lem propter unitatem in natura, quam rectè expli-
cuit Basilius episc. 43. Quemadmodum, inquit, in cate-
na, qui vnus annulus unitatem apprehendit, hoc ipso
simul alterum inferum attrahit: ita & hic, qui Spiritum
trahit per ipsam Filium & Patrem vnâ simul attrahit:
& si quis vere Filium apprehenderit, habebit & ipsum Pa-
trem, hinc Patrem illius, illinc Spiritum sanctum vnâ
compactum: neque enim à Patre abscindi poterit, qui simul
est cum Patre, neque à proprio Spiritu seungitur vnquam,
qui in ipso omnia operatur. Et potest hæc connectio per
hanc conditionalem explicari, quia si per impossi-
bile intelligeremus Patrem, Filium, & Spiritum sanctum
non esse in omnibus rebus per essentiam, præ-
sentiam, & potentiam, & fieret vnio hypostatica in-
ter Verbum & humanitatem, ex vi illius necessarium
esset Patrem & Spiritum sanctum intimè fieri præ-
sentes humanitati, quamuis illi hypostaticè non v-
nirentur, quia non possunt à Filio diuidi, vel seungi.
Obiectio. Dices, possunt distingi in hypostatica vnione quia
hæc fieri potest cum Verbo, & non cum alijs, cur er-
go non poterunt distingi etiam in præsentia, quan-
tum est ex vi talis vnionis? Respondetur, quia neces-
saria connectio in præsentia præcisè sequitur ex vnita-
te naturæ, ex qua fit, ut licet vna persona nō sit alia,
tamen necessario vna sit in alia, & vbicumq; est alia,
& ideo non potest vna persona fieri præsens alicui
naturæ, ex vi alicuius vinculi, vel vnionis cum illa,
quin omnes personæ fiant illi præsentes, licet non
vnitæ illo genere vnionis. Exemplum est facile in
anima nostra, quæ per vnionem ad corpus fit præ-
sens omnibus partibus eius: vnde fit consequenter,
ut intellectus qui comitatur animam, sit præsens v-
bicumq; est anima, quamuis non habeat illam vnio-
nem cū partibus corporis, quam habet anima: sic
ergo in humanitate, cui vnitur Verbum, ex vi talis
vnionis intimè adest Pater & Spiritus sanctus, licet
non vniantur illi hypostaticè, & hoc vocauit Augu-
stinus implere carnem Christi patrem & Spiritum
sanctum maiestate non susceptione.

Obiectio.

Respon.

Secunda ratio seu modus explicandi est, quam
Augustinus eodem loco explicuit ab illis verbis, Ad-
huc ubi hanc respice, &c. Quia ubi Deus singulari mo-
do operatur, dicitur etiā esse singulari modo, pro-
pter quod dicitur esse speciali modo in iustis, & ha-
bitare in illis tanquam in templo suo: sed in Christi
humanitate singulari modo operatur tota Trinitas,
Fr. Suarez. Tom. I.

& eam sanctificat, & efficit templum suum excellen-
tiori modo, quam per gratiam habitualement, ergo.

Obiectio.

Dices, hoc argumento probaretur per hanc vnio-
nem vniri humanitatem Patri & Spiritui sancto,
quia in vnione per gratiam, vel alia simili, in qua
Deus dicitur singulariter adesse propter singularem
modum operandi, omnes personæ vniantur. Re-
spondetur negando consequentiam, quia in omni
alio effectu, vnio creaturæ ad Deum est accidentalis,
& sicut effectus æqualiter fit à tota Trinitate, ita di-
cit eandem habitudinem ad Deum vel ut ad obie-
ctum, vel ut ad vltimum finem, cuius naturam par-
ticipat, vel alio simili modo: at verò in hoc effectu,
quia est vnio substantialis ad vnâ personam, quam-
uis efficientia sit communis toti Trinitati, & ideo
præsentia, quæ requiritur præcisè ex vi efficientiæ,
eadem sit in omnibus personis: tamen ipsa vnio di-
cit specialem habitudinem ad personam Filij, tan-
quam ad terminum suum, cum quo solo fit, licet
concomitanter requirat præsentiam Patris & Spiritus
sancti, duplici ratione explicata.

Responso.

Obiectio.

Sed quæres tandem, quidnam sit hæc præsentia,
vel quid addat ipsi humanitati, aut personis diui-
nis? Respondeo, certū est nihil reale addere ipsi per-
sonis, neque humanitati præter ipsam vnionem ad
Verbum, quia personæ immutabiles sunt, & nihil
eis addi potest: in humanitate vero præter ipsam
vnionem, & relationes quæ inde consequuntur, ni-
hil fingi aut excogitari potest. Solum ergo explica-
tur per hunc specialem modum, quo dicuntur Pater
& Spiritus sanctus esse in humanitate, natura & vis
illius vnionis ad Verbum, quæ ex se postulat speciali
titulo intimam præsentiam aliarum personarum,
quæ propter talem vnionem denuo fieret, si non
supponeretur ratione immensitatis.

Responso.

SECTIO II.

*Verum Verbum diuinum terminauerit hanc vnio-
nem ratione alicuius proprietatis absolute, vel
ratione relationis.*

Durandus in 3. dist. 2. affirmat primam rationem
terminandi vnionem hanc esse aliquid absolu-
tum, scilicet substantiam essentialē, & absolutam
diuinæ naturæ. Fundamentum eius est, quia in Tri-
nitate est vna tantum substantia absoluta, qua &
diuina natura, & omnes diuinæ personæ subsistunt,
sed prima ratio terminandi humanitatem est sub-
stantia diuina, nam assumpta est ad subsistendum,
ergo prima ratio terminandi est aliquid absolutum.
Vnde fatetur Durandus hanc vnionem factam esse
per se primo ad deitatem, seu hunc Deum ut sic: ne
verò cogatur dicere inde sequi omnes tres personas
fuisse incarnatas, addit secundum, ex vi huius vnio-
nis præcisè nullam personam esse incarnatam, aut
hominem. Et probat quia ex vi vnionis naturæ hu-
manæ cum substantia essentiali, non necessario se-
quitur vnio cum proprietatibus personalibus, ergo
nec sequitur Incarnatio omnium personarum,
atque adeo neque quoddam sint homines, seu homo:
antecedens patet, quia paternitas verbi gratia sub-
sistit illa substantia absoluta, & inde non sequitur
quod sit vnita personaliter filiationi, vel è contra-
rio, aliās sequeretur confusio personarum, ergo ex
vi vnionis cum substantia essentiali non sequitur
vnio cum omnibus personis, ergo nec cum aliqua
determinata. Addit ergo tertio Durandus, ut Filius
specialiter fuerit incarnatus, factam esse specialem
vnionem humanitatis ad personalitatem Verbi ra-
tione cuius Verbum factum est homo, & non Pater,
nec Spiritus sanctus.

Durand.

Hanc opinionem Durandi impugnant vehemen-
ter Thomistæ, & merito: multi tamē re ipsa in ean-
dem incidunt, ac verbis tantum differunt, Capreol.
distin. 1. concl. 4. dicit contra Durandum rationem

Capreol.

Bb 2

termi-

terminandi fuisse proprietatem Verbi. Postea vero soluendo argumenta Durandi ponit quasi duplicem dependentiam humanitatis à Verbo, aliam in subsistendo, aliam in existendo, illam dicit esse priorem secundum rationem, & formaliter terminari personalitatem Verbi, hanc vero per existentiam & subsistentiam essentialem: quod necessarium fateri tenentur omnes Thomistae, qui in Trinitate tantum agnoscunt unicum esse existentiam absolutum, & essentialiter, & dicunt humanitatem Christi non existere existentia creata, sed divina. Unde solum possunt differre à Durando, vel in ordine vnionis, seu dependentiae humanitatis à proprietate relatiua, & absoluta, vel in nominibus, quia hi vocant dependentiam in existendo, ille in subsistendo.

Est vero secunda sententia, quae negat rationem terminandi esse proprietatem relatiuam, vel absolutam, sed ut ita dicam, totam entitatem Verbi secundum se totam, quae utramque rationem includit. Tenet Ocham in 3. q. 1. art. 2. nec displicet Gabri. d. 1. notab. 5. sumi etiam potest ex opinione Gregorij d. centis personas diuinas seipsas & non aliquibus proprietatibus constitui: ratio enim est eadem, quia scilicet persona diuina est simplicissima, & in ea non distinguuntur in re ipsa relatio & essentia. Nec multum ab hac opinione differt ea, quae dicitur fuisse multorum Thomistarum, scilicet proximam rationem terminandi fuisse subsistentiam Verbi: & quoniam putabant in Trinitate tantum esse unam subsistentiam essentialiter, quia omnes tres personae subsistunt, aiebant consequenter rationem terminandi esse illam subsistentiam, non secundum se, & ut communem, sed ut accommodatam Verbo per relationem, ita ut proxima ratio terminandi sit ipsa personalitas Verbi, in quantum est ratio incommuniabiliter subsistendi, in cuius conceptu formali includitur id, quod absolutum est, & quod relatiuum: & supposito illo principio, quod subsistentia in Deo est tantum absoluta, hi autores optime omnium loquebantur.

Dico primo, Formalis ratio, per quam Verbum primo ac per se terminat humanitatem, est proprietates eius relatiua. Hec est sententia D. Thom. hic in his duobus articulis, ideo enim dixit propriissimè conuenire personae assumere, naturae autem non nisi ratione personae, quoad rationem terminandi: ita cum eo sentit tota eius schola. Idem docet Alexand.

Alens. 3. p. q. 4. memb. 1. Bonau. in 3. d. 1. art. 1. q. 2. d. 5. art. 1. q. 1. & ibidem etiam Scot. q. 1. & d. 1. q. 5. & in ista q. & in solutione ad 1. & ibi Gabriel. q. vnic. art. 1. Richar. art. 1. q. 2. Palud. q. 2. art. 3. & 4. Marfil. q. 2. artic. 1. in fine, cui aliqui Thomistae falsò tribuunt vltimam opinionem supra citatam. Et est sententia ita certa, ut contraria nullo modo probabilis existimanda sit, primo quia fere expresse habetur in Concil. Tolet. VI. & XI. in principio, vbi sic dicitur: *Solus Filius assumpsit humanitatem in eo, quod proprium est Filii, non quod commune est Trinitati.* Quid clarius?

alterum enim affirmat, & alterum aperte negat. Hinc etiam in sexta Synodo action. 8. sub finem dicitur solū Verbum esse incarnatum; *Quia Pater, & Spiritus sanctus nihil in incarnatione habent commune, nisi benignissimam voluntatem.* Quorum verborum sensus manifestus est: effectum incarnationis esse communem tribus personis, quia per aliquod omnibus commune illam efficiunt, scilicet per voluntatem incarnationis vero non esse commune, quia non ad aliquid commune terminatur. Et ad hoc confirmandum citatur dictum Dionys. quod habetur c. 2. de Diuin. nom. p. 1. post medium, vbi mysterium hoc ad discretam Theologiam pertinere dicit, quod eodem modo tractat Damasc. lib. 3. de fide. c. 6. & Nicet. lib. 3. thesau. c. 34. & Elias Cretenf. in orationem 51. Nazian. 5. At inquit: Et simili modo Anselm. lib. de Incarnat. Verbi, c. 4. vnionem probat non esse com-

munem, quia non est facta in natura communi, quae ratione vitur etiam D. Thom. infra art. 4.

Et hinc fumitur prima ratio, quae potissimum solet impugnari sententia Durand. quia si haec vnio per se primo terminata est ad subsistentiam essentialiter, ergo qui primo factus est homo fuit hic Deus ut sic, ut abstrahit à personis, & est quid commune illis, ergo ex vi huius vnionis tam Pater quam Spiritus sanctus est homo.

Respondet primo Durand. simpliciter non sequi, quia ex vi illius vnionis proprietates Patris, & Spiritus sancti humanitati vnita non sunt, unde neque ex vi illius vnionis solius Verbum est homo, tamen cum addito addit in q. 4. posse concedi Patrem in quantum hunc Deum, esse hominem. Quae responsio primo duo admittit omnino aliena à modo sentiendi Conciliorum & Sanctorum. Primum est factum esse à Deo aliquam vnionem hypostaticam, ex vi cuius Deus factus sit homo, & non Verbum, neque enim agnoscunt Patres aliam vnionem praeter illam, quae primo & per se Verbum caro factum est. Secundum est, Patrem posse vlla ratione dici hominem, etiam cum illo addito, in quantum Deus, praesertim, cum inde possit facile inferri, etiam sine illo addito, idem sequi, nam, quod Patri conuenit, in quantum est Deus, simpliciter potest de illo praedicari, & sine illo addito, ut patet in his locutionibus, *Pater creat, Pater sanctificat*, quae non asseruntur de illo, nisi quatenus Deus est.

Quocirca, licet propter specialem vnionem ad propriam relationem posset dici, Verbum speciali modo factum esse hominem, tamen prior vnio ad hunc Deum, etiam sufficit, ut quilibet persona simpliciter homo dicatur, primo quia quidquid conuenit Patri, ut est Deus, conuenit simpliciter, quia illa non est conditio diminutiva, sic enim (ut dicebam) creare conuenit Patri in quantum est Deus, id est ratione diuinitatis, tota enim ratio, per quam creat, est diuinitas, & non relatio, & nihilominus simpliciter verum est Patrem creare: ergo similiter si per subsistentiam essentialiter terminat humanitatem, simpliciter ipse terminat, ergo simpliciter est incarnatus & est homo. Secundo id ostenditur arguendo hoc modo: hic Deus, est hic homo, tam secundum se, quam in omni persona in qua existit, sed Pater est hic Deus, ergo Pater est hic homo. Tertio explicatur vis huius consequentiae, nam posita illa vnione, tam quid commune esset hic homo, quam hic Deus, ergo cuiusque communicatur hic Deus, communicatur hic homo, ergo sicut Pater ratione huius communicationis est hic Deus, etiam est hic homo.

Quartò, Pater est hic Deus, quia est hoc subsistens in hac diuinitate, sed etiam est hoc subsistens in hac humanitate, ergo etiam est hic homo. Quintò, quia si ratio terminandi est subsistentia essentialiter ergo persona Patris & humana natura substantialiter vniantur illa communi subsistentia, tantumquam substantiali nexu, sicut nos dicimus cum omnibus Patribus, duas naturas esse vnitas proprietate relatiua Filij, quia nihil aliud est substantialiter vniri, nisi habere terminum substantialem communem, & verique extremo substantialiter coniunctum, sed incarnari nihil aliud est, quam substantialiter vniri carni, ergo saltè eo modo, quo diuinitas dicitur incarnata, quia vnita carni in persona Verbi, ita Pater poterit dici incarnatus, quia vnitus carni saltè in hoc Deo.

VI. i. non arguitur ratione ostensua quia haec vnio facta est per modum compositionis vnius personae humanae ex humana natura, & personalitate increata, ut supra ostensum est, ergo quod ex parte Verbi formaliter terminauit dependentiam humanam naturam, & cum illa coniuncta est ad hanc mirabilem compositionem, fuit personalitas Verbi, per quam impedita

Ocham.
Gabriel.
Gregorius.

Formalis
ratio termi
nandi vnio
nem:
D. Thom.

Alens.
Bonau.
Solut.
Gabr.
Richard.
Palud.
Marfil.
Conc. Tol.

6. Synod.

Dionys.
Damasc.
Nicetas.
Elias Cre
tenf.
Anselm

impedita est in humanitate propria personalitas. Et A confirmatur, nam hæc personalitas est sufficientissima ad hoc munus terminandi, cum sit infinita substantia relatiua, vt supra ostensum est: est etiam accommodatissima, quia sicut incarnatio fuit propria Verbi, ita fieri debuit in eo quod est proprium Verbi, sicut è contrario, quia creare est commune, ratio seu principium creandi commune est. Confirmatur secundò, nam in Christo persona diuina & humana est vna, & eadem, ergo eadem proprietate constituitur in ratione personæ sub veraque natura, sed illa proprietate, per quam constituitur in ratione personæ, est ad quam formaliter terminatur humanitas vnita, quia hæc vnio per se tendit ad constitutionem personæ: ergo.

Dico secundò. Hæc vnio per se primo in nullo absoluto facta est, sed tantum in relatiuo, in absoluto verò solum quatenus includitur in relatiuo. Hæc conclusio ferè sequitur ex dictis, & ad eam confirmandam possunt accommodari rationes factæ. Ex illa vero excluditur primò sententia asserentium factam esse vnionem in existentia communi, & absoluta vt sic, quia vitari non potest quin ratione talis vnionis Pater habeat substantiale vinculum, & nexum cum carne, atque adeò vt aliquo modo incarnatus sit. Sequitur etiam vel illam vnionem esse hypostaticam, quod est in Durandi opinionem incidere, vel certè esse vnionem substantialem inter naturam creatam & diuinam in absoluta existentia ipsius naturæ, quæ non sit hypostatica, sed alterius modi, quod inauditum est in Concilijs loquentibus de incarnatione, vt facta est, talis enim vnio esset potius in natura, quam in persona. De qua sententia plura infra q. 17.

Secundò excluditur sententia Gabriëlis & Okam, quia licet in Deo absoluta, & relatiua in re non distinguantur, nihilominus tamè absolutum est ratio creandi, & non relatiuum: & è contrario relatio constituit personam, & non absolutum, & in absoluto, personæ sunt vnum, & in relatiuo distinguuntur, ergo simili modo in hoc mysterio potuit fieri vnio in relatiuo, & non æque primo in absoluto, sed solum prout in relatiuo includitur: præsertim quia, si quæ primo fieret in absoluto, vix posset vitari quin ex eo capite vnio esset communis. Tertiò excluditur alia Thomistarum sententia, quatenus falso fundamentum nititur negando substantialem relationem: & reuera, si id quod est incommunicabile in relatione Filij non esset substantia nec ratio subsistendi, vix posset intelligi, quo modo secundum propriam, posset vniri hypostaticè humanitati, quia illa non potest vniri, vt referat humanitatem, ergo tantum potest vniri in ratione subsistendi, ergo si hoc modo vnitur, illa vt sic, est primarius terminus vnionis, vel si hoc modo non vnitur, nullo modo vnitur. Et hæc ratio optimè accommodari potest contra Dur. Et è conuerso, ratio facta contra illum, potest facillè contra hanc sententiam applicari. Quia, si substantia absoluta secundum se est propria ratio terminandi vnionem aliquam, necessariò sit, illam esse communem Patri & Spiritui sancto, & secundò illam esse hominem, etiam si ultra hanc ponatur specialis vnio ad personalitatem Verbi, nam inde solum fiet, Verbum esse speciali modo personam humanam, non verò vitabitur aliud inconueniens, quod aliæ personæ sint homo sub aliqua ratione. Neque ad hoc refert, quòd vnio ad personalitatem Verbi ponatur ratione prior aut posterior, quam vnio ad substantiam absolutam: nam hic ordo rationis non tollit quin illa vnio ad substantiam absolutam, in quocunque signo rationis fieri intelligatur, sit communis omnibus personis, & sufficientis, vt omnes maneant incarnatæ, & humanæ. Et ita solum relinquatur fundamentum Durandi, & aliarum opinionum.

Sed supersunt breues difficultates, prima est contra præcipuam rationem factam contra Durandum, & alios, quia in Patre tota ratio, seu principium generandi est essentia, & tamen non sequitur, generare esse commune omnibus personis, quia paternitas est conditio necessaria ad generandum: ergo simili modo, quamuis ratio terminandi vnionem, in Filio esset essentia, posset vnio non esse communis, quia esset etiam necessaria vnio cum relatione. Et confirmatur, quia quamuis dicamus naturam diuinam esse vnitam humanæ media relatione, tamen reuera fuit tota vnita, & nihilominus non sequitur Patrem esse vnitum, ergo idem intelligi posset, etiam si ipsa diuina natura immediatè per suam substantiam essentialem esset vnita. Respondetur in primis, Concilium Toletanum, non solum dicere, proprietatem Verbi esse conditionem necessariam ad hanc vnionem, sed esse id quo facta est vnio: & ab alijs Concilijs propter eandem causam dicitur hæc vnio facta in hypostasi Verbi. Deinde exemplum adductum nihil fauet Durando quia reuera non est simile, nam generatio est actus notionalis connotans relationem necessariam in principio generante; at verò illa vnio, quam ponit Durandus, est quasi essentialis, seu ex vi proprietatis essentialis tantum, nec requirit vnionem cum proprietate, vt conditionem necessariam, sed potius eam ponit & secundario, & quasi per accidens adiunctam. Deinde hic Deus, vt abstrahit à personis, non generat, sed solum vt est

Pater: at verò Durand. ponit hunc Deum, vt abstrahit à personis per se vniri. Adde contra alios, actum notionalem idè esse proprium personæ producentis, & non productæ, quia est ab vna persona, vt origine antecedit aliam, & idè requiri, vt conditionem necessariam in persona producente, relationem quæ importet hæc prioritatem originis: at verò omnis communicatio diuini esse, quæ est extra Deum, supponit personas constitutas, & per se non requirit ordinem originis, & idè si talis communicatio fiat per essentiam, & non per relationem, non est cur requiratur relationem vt conditionem necessariam, vel cur non se habeat indifferenter ad omnes. Confirmatur, quia alijs pari ratione dici posset, vniam personam posse efficere incarnationem sine alia, gratis fingendo relationem esse conditionem necessariam ad illam effectiorem. Denique in generatione æterna idè essentia est principium generandi, quia illa est quæ per generationem communicatur, ergo si in hac vnione illa est principium terminandi, illa erit quæ communicatur; omnis autem communicatio essentia diuinæ est ab omnibus personis diuinis, quæ supponuntur constitutæ antea talem communicationem, ergo. Ad confirmationem respondetur negando consequentiam, quia nunc vinculum vnionis est proprium Verbi, & non commune, & substantia absoluta vt sic non terminat naturam humanam, sed tantum vnitur illi, media relatiua, vt inclusa & modificata in illa: & idè sicut substantia relatiua Filij terminat naturam diuinam, & non terminat personas alias; ita vnit illam naturam humanam, & non alias personas. At verò si vnio fieret in aliquo essentiali, iam vinculum vnionis esset commune, & in illo vniretur humana natura cum omnibus personis.

Secunda difficultas est, quia relatio diuina vt sic, non dicit perfectionem, ergo non continet eminenter personalitatem creatam, ergo non potest supplere vicem vllius, ergo non potest esse terminus huius vnionis. Scot. supra quæst. 1. & 4. propter argumentum concedit personalitatem diuinam, quam putat secundum propriam rationem nullam dicere perfectionem, non continere eminenter personalitatem creatam, repugnat enim hic modus continendi sine aliqua perfectione: vnde ad argumentum negat hoc esse necessariū, vt vna personalitas suppleat

Bb 3. vicem

Caetan. vicem alterius. Quam sententiam impugnatur Caetan. hic art. 1. sed cum ipse cum Scotus sentiat relationem ut sic, nullam dicere perfectionem, vix potest vitare, quin vel relatio habeat vim terminandi formaliter a perfectione absoluta, quam habet ratione essentiae, quod videtur incidere in opinionem Durandi, vel certe quin relatio terminet, prout nullam perfectionem dicit, quod Scotus intendit. **Responsio.** Respondetur ergo negando maiorem, nam ut supra dixi, relatio diuina ex proprio conceptu includit substantiam relatiuam, quae ex proprio conceptu dicit infinitam perfectionem, etiam relatiuam, ut docet etiam Gabr. in 3. dist. 1. quaest. 1. art. 3. dubio secundo. Mirum est enim, quod personalitas creata dicat aliquam perfectionem, & tamen quod personalitas diuina, in quantum personalitas est, nullam dicat. Non igitur ita est, sed dicit infinitam, ratione cuius habet vim, ut possit supplere vicem substantiae creatae, & hoc modo potest dici continere illam eminenter, quia continet quiddam perfectionis est in illa, & in ratione termini potest vicem eius supplere, quamuis in ratione principij actiui, non contineat illam, nisi ratione essentiae, quod nihil effert ad rationem terminandi, de qua agimus.

Obiect. 3. Tertia difficultas est, quia non videtur, quomodo humanitas Christi possit terminari per relationem, quin Christus ut homo referatur ad patrem per illam relationem. Et confirmatur, nam sequitur Christum esse analogice personam cum alijs hominibus. **Responsio.** Respondetur, Christum ut substantiam in humanitate esse personam relatiuam, formaliter loquendo de ratione personae, quamquam ut est indiuiduum quoddam humanae naturae, sit aliquid absolutum: & ideo ex hac vnione non sequitur humanitatem, vel hunc hominem referri ad Patrem, sed solum id sequitur de hac persona, sicut quamuis relatio terminet deitatem, non tamen refert deitatem ipsam, nec hunc Deum, ut sic ad Patrem, sed personam illam, ut secundum fetalis est. Denique illa relatio non vnitur per modum formae informantis, sed solum per modum termini quasi sustentantis naturam, & ideo non oportet, ut referat ipsam naturam ad aliud. Ad confirmationem respondetur Christum esse vniuocum hominem nobiscum, quia in ratione hominis humanitate constituitur, ut iterum dicitur quaestio. 17. at vero in ratione personae reperitur inter eius personam, & personas creatas analogia, cum quia eius persona relatiua est, aliae sunt absolutae: tum maxime quia eius persona est infinita, & increata, aliae vero sunt creatae & finitae.

ARTICVLVS III.

Verum abstracta personalitate per intellectum, natura possit assumere.

21.
3. dist. 5. q. 1.
artic. 3.
Art. brace.
dent.

De tertium sic proceditur. Videtur quod abstracta personalitate per intellectum, natura non possit assumere. Dicitur enim, quod natura conuenit assumere ratione personae: sed quod conuenit alicui ratione alicuius, remoto eo non potest ei conuenire: sicut corpus, quod est visibile ratione coloris, sine colore videri non potest. Ergo abstracta personalitate per intellectum, natura assumere non potest.

2. Præterea, assumptio importat terminum vnionis, ut dictum est *: Sed vnio non potest fieri in natura, sed solum in persona. Ergo abstracta personalitate, natura diuina non potest assumere.

3. Præterea, in prima parte dictum est *, quod in diuina abstracta personalitate nihil manet: Sed assumens est aliquid. Ergo abstracta personalitate, non potest diuina natura assumere.

Sed contra est, quod in diuinis personalitas dicitur pro-

prietas personalis quae triplex est, scilicet paternitas, filiatio, & processio: ut in prima parte dictum est *: Sed 1. p. q. 10. remotis his per intellectum, adhuc remanet Dei omnipotentia per quam est facta incarnatio: sicut Angelus dixit Luc. 1. Non erit impossibile apud Deum omne Verbum. Ergo videtur quod remota personalitate, natura diuina possit assumere.

b. Respondeo dicendum, quod intellectus dupliciter se habet ad diuinam. Vno modo ut cognoscat Deum sicut est: & sic impossibile est, quod circumscribatur per intellectum aliquid a Deo, & quod aliud remaneat: quia totum, quod est in Deo, est vnum, salua distinctione personarum. Quorum tamen vna tollitur sublata alia, quia distinguuntur solis relationibus, quas oportet esse similes. Alio modo se habet intellectus ad diuinam non quidem quasi cognoscens Deum ut est, sed per modum suum, scilicet multipliciter & diuinitatem, id quod in Deo est vnum. Et per hunc modum potest intellectus noster intelligere bonitatem & sapientiam diuinam, & alia huiusmodi, quae dicuntur essentialia attributa, non intellecta paternitate vel filiatione, quae dicuntur personalitates. Et secundum hoc, abstracta personalitate per intellectum, possumus adhuc intelligere naturam assumentem.

c. Ad primum ergo dicendum, quod quia in diuinis idem est quo est, & quod est, quicquid eorum, quae attribuantur Deo in abstracto, secundum se consideretur, alijs circumscriptis, erit aliquid subsistens, & per consequens persona: cum sit in natura intellectuali. Sicut igitur nunc positis proprietatibus personalibus in Deo dicimus tres personas: ita exclusis per intellectum proprietatibus personalibus, remanebit in consideratione nostra, natura diuina, ut subsistens, & ut persona. Et per hunc modum potest intelligi, quod assumat naturam humanam ratione sua subsistentia vel personalitatis.

Ad secundum dicendum, quod etiam circumscriptis per intellectum personalitatibus trium personarum, remanebit in intellectu vna personalitas Dei, ut Iudei intelligunt, ad quam poterit terminari assumptio, sicut nunc dicimus eam terminari ad personam Verbi.

d. Ad tertium dicendum, quod abstracta personalitate per intellectum, dicitur nihil remanere per modum resolutionis: quasi aliud sit quod subijciatur relationi, & aliud ipsa relatio: quia quicquid consideratur in Deo, consideratur ut suppositum subsistens. Potest tamen aliquid eorum, quae dicuntur in corpore de Deo, intelligi sine alio, non per modum resolutionis, sed per articuli, modum iam dictum.

COMMENTARIVS.

Duplex potest esse sensus huius quaestiones, prior est conditionatus ex hypothesi impossibili, per quam abstrahuntur relationes, non tantum ab actu incarnationis, sed etiam ab ipsa diuinitate, ut Caetan. dicit: ut quaestio sit, an si in re ipsa intelligatur diuina natura esse sine relationibus, possit assumere. Et hoc modo licet abstractio hæc fiat per intellectum, tamen ex hypothesi ponitur in re ipsa ad modum abstractionis negantis vnum ab alio, & non tantum præcipientis.

Secundus sensus esse potest absolutus, abstrahendo relationes ab actu incarnationis, & non a diuinitate, ut sensus sit: an nunc existente natura diuina coniuncta relationibus, possit nihilominus assumere per ea, quae præcise illi conueniunt, ut a relationibus abstrahitur. Et quidem si titulum articuli nudè consideremus, potius videtur indicare posteriorem sensum, in quo natura abstrahitur ab omni personalitate: cui fauet verbum illud. An natura possit assumere, quod indicat sensum absolutum, nam in quaestione conditionata potius esset dicendum, an posset assumere posita hypothesi. Et tam argumentum. Sed contra, quam corpus articuli optimè quadrat cum

Titulus articuli.

eum in hoc sensu, in solutionibus autem argumentorum, satis explicuit D. Tho. se loqui in priori sensu, ut videbimus.

Et ideo ambiguum manet, quem sensum D. Tho. intenderit in toto articulo. Et potest quidem facile sustineri; Dicum Thomam esse locutum in sensu hypothetico & conditionali, scilicet, si Deus esset absq; personalitate relatiua, an posset assumere, quia in hoc tantum sensu D. Tho. videtur suam assertionem rationem reddere & argumenta in contrarium solvere. Nihilominus, altior videtur sensus, si dicamus, D. Thom. absolute & simpliciter quæstionem proposuisse sub his verbis, quæ utrumque sensum comprehendere, & ita etiam respondisse ut utriusque satisfaceret; atq; ita utrumque sensum intendisse. Primum patet sufficienter ex verbis tituli, quæ communia sunt utriusque; sensui ut per se patet; & ponderandum est illud verbum, *natura abstracta per intellectum*, nam abstractio ut sic dicit præcisionem vel negationem vnius, & non dicit alicuius rei additionem. Vnde, cum quaeritur, an natura abstracta personalitate, posset assumere, non est sensus, an, ablata personalitate relatiua, & addita alia absoluta posset assumere; quia illa non esset abstractio tantum, sed esset abstractio vnius, & additio alterius. Proprius ergo sensus est, an abstracta seu præcisa personalitate relatiua, natura diuina ex his tantum quæ essentialiter & per se includit, sit sufficiens ad assumendam aliam naturam, seu ex se habeat unde possit alteram naturam terminare. Sicut, cum quaerimus, an abstracta quantitate substantia materiali, sint partes in ipsa substantia, sensus proprius est, an talis substantia per se habeat partes præcise quantitate, & absq; additione alterius rei; & similiter, cum quaerimus, an in diuinis Filius, abstracta spiratione actiua, distinguatur ab Spiritu sancto, sensus est, an ex se habeat unde distinguatur, præcisa spiratione actiua, & nulla alia addita; unde in his quæstionibus, non solum includitur sensus hypotheticus & conditionalis, scilicet, an, si in re substantia maneret, sine quantitate haberet partes, vel, si Filius non spiraret Spiritum sanctum, an distingueretur ab illo, sed etiam includitur sensus absolutus scilicet, an nunc de facto substantia sub quantitate existens habeat ex se partes, & non à quantitate; & an Filius, licet de facto spiraret Spiritum sanctum, non per spirationem actiuam, sed per suam filiationem ab illo distinguatur. Sic ergo in præsentem titulum huius articuli ex vi illorum verborum utrumque sensum comprehendit. Neq; est verisimile D. Tho. difficultatē omisisse, & illum, in quo nulla fere erat difficultas, attigisse. Præferim, cum propriè & quasi ex intrinsicis principiis, sensus hypotheticus, ex absoluto diffiniendus sit. Quod enim diuinitas, si in re ipsa ab ea separarentur relationes, posset assumere, non est iudicandum ex eo, quod in eo casu adderetur diuinitati, quia illa, ut dixi, iam non esset abstractio, sed transmutatio, sed iudicandum est ex eo, quod diuinitas nunc ex se habeat; & ita plane procedit D. Thom. in corp. artic. & in solut. argumentorum, ut statim explicabitur.

b Respondet D. Tho. affirmans posse naturam assumere abstractis personalitatibus, quod explicat, dicens abstractionem hanc non habere locum in cognitione, qua videtur Deus prout in se est, sed solum in nobis, qui cognoscimus Deum ad modum nostrum, scilicet multipliciter & diuim apprehendentes id, quod in Deo vnum est; & hoc modo, inquit, abstrahendo naturam à relationibus, adhuc intelligimus illam ut aptam & potentem ad assumendum. In hoc autem discursu explicat quidem D. Thomas, & affirmat conclusionem suam, nullam tamen probationem subiungere videtur, ut apparebit corticem literæ legenti, solum enim concludit. Et secundum hoc, abstracta personalitate per intellectum, possumus intelligere naturam assumentem. Existimo ra-

A men probationem & rationem, conclusionis (quam nunquam solet D. Thomas omittre) positam esse in illis verbis. Et per hunc modum potest intellectus noster intelligere bonitatem & sapientiam diuinam, & alia huiusmodi, quæ dicuntur essentialia attributa, non intellecta paternitate & filiatione, quæ dicuntur personalitates. In quibus verbis primum considero condistinguere Diuum Thomam essentialia attributa à relationibus, quia hæc reuera non sunt essentialia diuinitati aut Deo ut sic, ut alibi latius ostensum est, & ea ratione, inquit, essentialia posse abstrahi, & præscindi à personalibus, quia sunt propria illis secundum rationem seu essentialem inclusionem. Deinde considero, cum ex hoc immediate infert D. Tho. naturam sic abstractam cum solis essentialibus posse intelligi assumentem, virtualiter subsumpsisse seu subintellexisse in essentialibus attributis includi subsistentiam ratione cuius diuina natura sic abstracta potest intelligi assumens; & hoc magis explicuit D. Tho. in solutione ad 1. dicens, naturam sic abstractam intelligi posse assumentem quia in diuinis idem est, quo est & quod est: ac si diceret, ad essentialia attributa diuinitatis pertinere, ut non sit tantum id quo est, sed etiam quod est, in quo subsistentia includitur; & hoc magis circa illam solutionem explicabimus.

Nunc circa corpus articuli videtur animaduersione dignum, distinctionem illam D. Tho. de cognoscendis Deum prout in se est, aut solum imperfecto modo, esse quidem veram quoad hoc, quod in illa visione clara non potest videri aliquid in Deo, quin omnia videantur, quæ in illo formaliter sunt, in cognitione autem abstractiua potest vni ab alio secundum rationem separari. Quod verò ad præsentem quæstionem attinet, non videtur multum referre hæc differentia, nam qui videt Deum, & Deus ipse se comprehendens, cognoscit veritatem illius conditionalis: si natura diuina existeret sine relationibus posset assumere, vel illius propositionis, natura diuina per subsistentiam absolutam potest terminare aliam naturam, unde etiam in vidente Deum, potest esse sufficiens abstractio ad præsentem quæstionem necessaria, quia hæc non requirit cognitionem vnius sine alio, sed cognitionem propriam huius vniouis, & eius termini formalis. Et licet non videat naturam sine personis, videt tamē quid sit proprium naturæ, quid personæ, sicut etiā videt nunc, Verbum terminare naturam per relatiuum, non per absolutum & eodem modo potest videre, an natura possit terminare per absolutum non terminando per relationem. Hoc ergo modo potest dici esse in vidente Deum sufficiens abstractio, ad utrumque sensum quæstionis, quia illa etiam non consistit in cognitione vnius sine alio, sed in distincta cognitione absoluti, & relatiui. Nihilominus tamen existimo, D. Thomam non sine causa hanc distinctionem hoc loco præmisisse, ut in solutione ad tertium explicabo.

c Primum argumentum D. Tho. est, naturæ conuenit assumere ratione personæ, ergo abstracta persona non posset assumere naturam. Respondet negando consequentiam, quia si abstraherentur à natura diuina relationes, iam id, quod maneret in Deo, esset persona, quia esset subsistens. Vnde etiam potest applicari solutio distinguendo antecedens, nunc enim conuenit naturæ assumere ratione personæ relatiuæ, si autem abstraherentur relationes, maneret persona absoluta, & ita ratione illius fieri posset assumptio.

In qua solutione considerandum est, id quod D. Tho. ait, quod Deo in abstracto tribuitur, si secundum se consideretur, aliquid esse subsistens, applicatum ad præsentem quæstionem dupliciter intelligi posse: vno modo, quod si natura diuina intelligeretur existere sine relationibus, consequenter intelligeretur habere aliquam subsistentiam, quam nunc non

habet, per quam esset subsistens, & per consequens persona: sicut dicere solemus de humanitate Christi, si separaretur à Verbo, fore subsistentem, non quidem per subsistentiam quam nunc habet, sed quia propria statim reciperet, nō enim potest separata, omni subsistētia carere. Et hic sensus sufficit sine dubio ad soluendum argumentum: sed non videtur ad eodē consentaneus sensui, & verbis tituli articuli, ut explicatum est, nec etiam rationi, quam reddit D. Tho. scilicet quia in Deo idem est, quod est, & quo est.

Vnde est alius sensus, quod si natura diuina intelligeretur existere sine relationibus, intelligeretur manere subsistens ex se, & ex vi modi essendi, quem nūc habet, etiam si non intelligeremus illi addi subsistentiam, in quo superat humanitatem à Verbo separatam. Ratio est, quia si humanitas separaretur à Verbo fieret subsistens per naturalem consecutionem (quippe in rerum natura sine aliquo existendi modo consistere non potest) nō quia formaliter ex vi sui cōceptus subsistens sit: at verò natura diuina, non solum hac ratione maneret subsistens, sed quia ex se non tantum est quo est, sed etiam quod est: quæ ratio à D. Thom. reddita, in hoc sensu fauet multū supra tractatæ opinioni de essentiali subsistentia. Quod verò addidit naturam sic subsistentem fore personam, intelligendum est, secundum eam fictionem, quæ ponit illam in re ipsa abstracte subsistentem sine alijs personalitatibus, atque ad eodē incommunicabilem. Et ex his explicata manet solutio ad secundum, quæ eandem continet doctrinam.

d. Tertium argumentum est, abstracta personalitate nihil manet, ergo nihil esset quod posset assumere. Respondet breuiter, & obsecrè, antecedens esse verum de abstractione per modum resolutionis, non tamen de abstractione secundum modum iam dictum. In qua solutione explicanda multum laborat Caiet. inquirēdo quid sit abstractio per modum resolutionis. Sed ne immoremur in re non admodum necessaria, mihi breuiter videtur, abstractionem per modum resolutionis vocasse D. Tho. illam, quæ verè vnū ab alio separatur, vel distinguitur, & hanc dicit nō habere locum inter essentiam, & relationes diuinas, ut patet ex distinctione data in corpore articuli, quam ad hunc finem D. Tho. præmisit. Ex quo fit, ut simpliciter & absolute impossibile sit naturam diuinam, abstractam re ipsa à proprietatibus relatiuis, assumere posse, quia simpliciter impossibile est naturā sic esse abstractā, & esse eandem naturam, quæ nunc est, ut rectè probat hoc tertium argumentum. Nihilominus tamen ex hypothesis posita per intellectum, quæ præscindit vnū ab alio, vel qui fingit vnū manere sine alio, etiam si in re non distinguatur, vera est illa propositio, quod si natura esset sic abstracta, posset assumere, & hoc modo est facilis argumenti solutio.

ARTICVLVS III.

Virum vna persona possit sine alia naturam creatam assumere.

22.
3. d. 1. q. 2.
art. 1.

Enchir. c.
35. à med.
tom. 83.

Lib. 3. orth.
fidei. c. 6.

Quartum sic proceditur. Videtur quod vna persona non possit assumere naturam creatam, alia non assumente. Indivisa enim sunt opera Trinitatis, ut dicit August.

* in Enchirid. sicut autem trium personarum est vna essentia, ita & vna operatio: Sed assumere est operatio quadam. Ergo non potest conuenire vni personæ diuinæ, quin conueniat alijs.

2. Præterea, sicut dicimus personam Filij incarnari, ita & naturam: tota enim diuina natura in vna suarum hypostasum incarnata est: ut dicit Damasc. in 3. lib. * Sed na-

A cura communis est tribus personis: ergo & assumptio.

3. Præterea, sicut humana natura in Christo assumpta est à Deo, ita etiam & homines per gratiam assumuntur ab ipso, secundum illud Rom. 14. Deus illum assumpsit: Sed hæc assumptio communiter pertinet ad omnes personas: ergo & prima.

Sed contra est quod Dionys. 2. c. de Diu. nom. * incarnatōis mysterium dicit pertinere ad discretam Theologiam: secundum quam scilicet aliquid distinctum dicitur de diuinis personis.

a. Respondeo dicendum, quod (sicut dictum est *) assumptio duo importat, scilicet actum assumētis, & terminum huius quæst. assumptōis. Actus autem assumētis procedit ex diuina virtute, quæ communis est tribus personis, sed terminus assumptōis est persona, sicut dictum est *: Et idē id quod est actionis in assumptōe, commune est tribus personis: sed id quod pertinet ad rationem termini, conuenit ita vni personæ, quod non alijs. Tres enim persone fecerunt, ut humana natura vniretur vni personæ Filij.

b. Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit ex parte operationis. Et sequeretur conclusio, si solam illam operationem importaret absque termino, qui est persona.

Ad secundum dicendum, quod natura dicitur incarnata, sicut & assumens, ratione persone, ad quam terminata est vnio (sicut dictum est *) non autem prout est communis tribus personis. Dicitur autem tota natura diuina incarnata: non quia sit incarnata in omnibus personis, sed quia nihil deest de perfectione diuina nature persone incarnate.

Ad tertium dicendum, quod assumptio quæ fit per gratiam adoptionis, terminatur ad quandam participationem diuina nature secundum quandam assimilationem ad bonitatem illius: secundum illud 2. Pet. 1. Ut diuina consortes nature, &c. Et idē huiusmodi assumptio communis est tribus personis, & ex parte principij, & ex parte termini: Sed assumptio, quæ est per gratiam vnionis, est communis ex parte principij, non autem ex parte termini, ut dictum est.

COMMENTARIVS.

Hic articulus potest intelligi non solum de possibili ut sonat, sed etiam de facto, ut D. Thom. respondet incarnationem factam esse: optimè etiam & à fortiori concludens esse possibile, quandoquidem factum est. Et ita hic articulus est sufficienter expostus ex supra tractatis.

b. In responsione ad primum, quoniam D. Tho. sit in verbo assumptōis importari nunc terminum vnionis, qui est persona, colligit Caietanus sentire D. Tho. posse dari aliquē terminum huius vnionis, qui non sit persona, quia nō sine causa addidit illam restrictionem, *Qui est persona*. Sed reuera D. Thom. hoc loco nihil illi sententiæ fauet, quia illud non est additum per modum restrictionis, sed ad explicandum, cur ex parte termini possit vnio esse propria, & non communis omnibus personis, videlicet, quia ille terminus est persona. Cætera clara sunt.

ARTICVLVS V.

Virum qualibet persona diuina potuerit humanam naturam assumere.

Quintum sic proceditur. Videtur quod nulla alia persona diuina potuerit humanam naturam assumere, præter personam Filij. Per huiusmodi enim assumptōem factum est, quod Deus sit filius hominis. Sed inconueniens esset, quod esse Filium hominis conueniret Patri vel Spiritui sancto: hoc enim vergeret in confusionem diu-

Continuarum personarum. Ergo Pater vel Spiritus sanctus carnem assumere non potuit.

2. Præterea per incarnationem diuinam, homines assumuntur adoptionem filiorum, secundum illud Rom. 8. Non accepimus spiritum seruitutis iterum in timore, sed spiritum adoptionis filiorum: Sed filiatione adoptiua est participata similitudo filiationis naturalis, quæ non conuenit nec Patri, nec Spiritui sancto: unde dicitur Rom. 8. Quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis Filij sui. Ergo videtur, quod nulla alia persona potuerit incarnari, præter personam Filij.

3. Præterea, Filius dicitur missus & genitus natiuitate temporalis, secundum quod incarnatus est: Sed Patri non conuenit mitti, quia etiam est inuisibilis: ut in prima parte habitum est*. ergo saltem persona Patris non potuit incarnari.

Sed contra est, quod quicquid potest Filius, potest Pater & Spiritus sanctus: alioquin non esset eadem potentia trium personarum: sed Filius potuit incarnari. Ergo similiter Pater & Spiritus sanctus.

Respondendo dicendum, quod sicut dictum est*, assumptio duo importat, scilicet ipsum actum assumptis & terminum assumptionis: principium autem actus est virtus diuina terminus autem est persona. Virtus autem diuina communiter & indifferenter se habet ad omnes personas: eadem etiam est communis ratio personalitatis in tribus personis, licet proprietates personales sint differentes. Quandoque autem virtus aliqua indifferenter se habet ad plura, potest ad quodlibet eorum suam actionem terminare: sicut patet in potentis rationalibus, quæ se habent ad opposita, quorum utrumque agere possunt. Sic ergo diuina virtus potuit naturam humanam viuere persona Patris vel Spiritus sancti, sicut viuuit eam persona Filij. Et ideo dicendum, quod Pater vel Spiritus sanctus potuit carnem assumere, sicut & Filius.

Ad primum ergo dicendum, quod filiatione temporalis, quæ Christus dicitur filius hominis, non constituit personam ipsam, sicut filiatione æterna: sed est quiddam consequens natiuitatem temporalem. Unde si per hunc modum nomen Filiationis ad Patrem vel Spiritum sanctum transferretur, nulla sequeretur confusio diuinarum personarum.

Ad secundum dicendum, quod filiatione adoptiua est quedam participata similitudo filiationis naturalis: Sed sit in nobis appropriata à Patre, qui est principium naturalis filiationis: & per donum Spiritus sancti, qui est amor Patris & Filij: secundum illud Galat. 4. Misit Deus Spiritum Filij sui in corda nostra clamantem, Abba pater. Et ideo sicut filio incarnato, adoptiuam filiationem accepimus ad similitudinem filiationis naturalis eius: ita, Patre incarnato adoptiuam filiationem recipemus ab eo, tanquam à principio naturalis filiationis, & à Spiritu sancto tanquam à nexu communi Patris & Filij.

Ad tertium dicendum, quod Patri conuenit esse innafeibilem secundum natiuitatem æternam: quod non excluderet natiuitatem temporalem. Mitti autem dicitur filius Dei secundum incarnationem, eo quod est ab alio, sine quo incarnatio non sufficeret ad rationem missionis.

TAmque ista ipsa, quam litera D. Tho. perspicua est, neque aliquid addendum occurrit.

ARTICVLVS VI.

Utrum plures persone diuine possint assumere vnā numero naturam.

AD sextum sic proceditur. Videtur quod due persone diuine non possint assumere vnā & eandem numero naturam. Hoc enim supposito, aut essent vnus homo vel plures: Sed non plures: sicut enim vna natura diuina in personis pluribus non patitur esse plu-

res Deos, ita vna natura humana in pluribus personis non patitur esse plures homines. Similiter etiam non possunt esse vnus homo: quia est iste homo, vnus homo, qui demonstrat vnā personam: & sic tolleretur distinctio trium personarum diuinarum: quod est inconueniens. Non ergo due aut tres persone possunt accipere vnā naturam humanam.

2. Præterea, assumptio terminatur ad vnitatem persone: ut dictum est*. Sed non est vna persona Patris & Filij & Spiritus sancti. Ergo non possunt tres persone assumere vnā naturam humanam.

3. Præterea, Damasc.† dicit in 3 lib. & Aug. in 1. de Tri. quod ex incarnatione Filij Dei consequitur, quod quicquid dicitur de Filio Dei, dicitur de filio hominis, & è conuerso. Si ergo tres persone assumerent vnā naturam humanam, colligitur sequeretur quod quicquid dicitur de qualibet trium personarum, diceretur de illo homine: & è conuerso, quæ diceretur de illo homine, possent dici de qualibet trium personarum. Sic ergo id, quod est proprium Patris scilicet generare se ipsum ab æterno, diceretur de illo homine: & per consequens diceretur de Filio Dei, quod est inconueniens. Non ergo est possibile: quod tres persone diuine assumant vnā naturam humanam.

Sed contra, Persona incarnata subsistit in duabus naturis diuinis scilicet & humana: Sed tres persone possunt subsistere in vna natura diuina, Ergo etiam possunt subsistere in vna natura humana, ita scilicet quod sit vna natura humana à tribus personis assumpta.

Respondendo dicendum, quod sicut supradictum est*, ex vniōe anime & corporis in Christo non fit neque noua persona neque noua hypostasis: sed sit vna natura assumpta in personam vel hypostasis diuinam. Quod quidem non fit per potentiam nature humane, sed per potentiam diuinam persone. Est autem talis diuinarum personarum conditio, quod vna earum non excludit aliam à communionem eiusdem nature, sed solum à communionem eiusdem persone. Quia igitur in mysterio incarnationis tota ratio facti, est potentia facientis (ut Aug. dicit in Epist.† ad Volusian.) magis circa hoc est iudicandum secundum conditionem diuine persone assumptis, quam secundum conditionem nature humane assumptis. Sic ergo non est impossibile diuinis personis, ut due vel tres assumant vnā naturam humanam. Eset tamen impossibile ut assumerent, vnā hypostasim, vel vnā personam humanam: sicut & Ansel.† dicit in li. cur Deus homo, quod plures persone non possunt assumere vnū eundemque hominem: scilicet in vnitatem persone.

Ad primum ergo dicendum, quod hac positione facta, scilicet quod tres persone assumerent vnā humanam naturam verum esset dicere quod tres persone essent vnus homo, propter vnā naturam humanam. Sicut n. nunc verum est dicere, quod tres persone sunt vnus Deus propter vnā diuinam naturam, sic verum esset dicere quod essent vnus homo propter vnā naturam humanam. Nec ly vnus, importaret vnitatem persone. Sed vnitatem in natura humana. Non n. posset argui ex hoc, quod tres persone sunt vnus homo, quod essent vnus simpliciter: nihil enim prohibet dicere, quod homines, qui sunt plures simpliciter, sint vnus quantum ad aliquid: puta vnus populus. Et sicut Aug.† dicit 6. de Trin. diuersum est natura Spiritus Dei & spiritus hominis, sed inherendo sit vnus Spiritus: secundum illud 1. Cor. 6. Qui adheret Deo, vnus spiritus est.

Ad secundum dicendum, quod illa positione facta, humana natura esset assumpta in vnitatem: non vnus persone, sed in vnitatem singularum personarum: ita scilicet quod sicut diuina natura habet naturalem vnitatem cum singulis personis: ita natura humana haberet vnitatem cum singulis per assumptionem.

Ad tertium dicendum, quod circa mysterium incarnationis fit communicatio proprietatum pertinentium ad naturam: quia quatuor conueniunt nature, possunt

Art. 2. huius
in quest.

Dama. l. 3.
c. 4.
Lib. 1. ex 7.
11. 12. & 13.

10 3.

q. 2. art. 5.
ad 1.

Est epist. 6.
non multum
ante mediū
10m. 2.

Lib. 2. c. 1.
Deus homo
2. 9 circa
principium

Lib. 9 c. 3.
ante mediū
10m. 3.

sunt predicari de persona subsistente in natura illa, cuius-
cunque natura nomine significetur. Prædicta igitur posi-
tione facta de persona Patris poterunt predicari, & ea qua
sunt humana natura, & ea qua sunt diuina, &
similiter de persona Filij & Spiritus sancti. Non au-
tem id quod conueniret personæ Patris ratione pro-
pria personæ, posset attribui personæ Filij aut Spiritus
sancti, propter distinctionem personarum, quæ remaneret.
Posset ergo dici, quod sicut Pater est ingenuus, ita homo es-
set ingenuus, secundum quod ly homo supponeret pro per-
sona Patris. Si quis autem ulterius procederet, Homo est
ingenuus, Filius est homo, ergo Filius est ingenuus: esset
fallacia figura dictionis vel accidentis: Sicut & nunc dici-
mus Deum esse ingenuum, quia Pater est ingenuus: nec ta-
men possumus concludere, quod filius sit ingenuus, quam-
uis sit Deus.

COMMENTARIUS.

*Titulus ar-
ticuli.*

D Vobis modus intelligi potest, plures personas
assumere vnā naturam, primo terminando
illam per aliquam communem & absolutam pro-
prietatem: secundo terminando proximè, & imme-
diatè per proprias relationes, hunc posteriorem sen-
sum disputat D. Thom. priorem nunquam expressè
attigit, nos postea expressius attingemus.

Responsio.

b Affirmat igitur primò D. Thom. posse duas, vel
tres personas eandem numero naturam simul assu-
mere. Ratio est, quia ex parte diuinarum persona-
rum, non est repugnantia, cum ab eiusdem naturæ
consortio, non se excludant necessario, neq; ex parte
naturæ assumendæ, cum hæc assumptio non fiat iux-
ta conditionem, seu capacitatem naturalem illius,
sed iuxta omnipotentiam facientis, & capacitatem
obedientiæ in natura assumenda. Secundo addit D.
Tho. in fine articuli non posse plures personas diui-
nas assumere vnā personam, vel hypostasim hu-
manam, quia diuinæ personæ excludunt se à com-
munione eiusdem personæ. Et iuxta hanc conclu-
sionem explicat D. Tho. Anselmum, qui lib. 2. Cur
Deus homo, c. 9. vultus est priorem conclusionem ne-
gare, dicens non posse plures personas vnum, eun-
demq; hominem assumere.

Anselm.

In qua secunda assertionem, quod ad rem attinet
nihil est difficultatis, quod verò attinet ad Ansel-
mum, difficultatem patitur D. Tho. expositio: vt e-
nim Durand. in 3. d. 1. q. 3. obijcit, ita negat Anselmus
eo loco plures personas vnum, eundemq; hominem
assumere posse, vt tamen affirmet posse vnā per-
sonam illum assumere, loquitur ergo de assumptione
naturæ, & non personæ, quia si esset sermo de as-
sumptione personæ, neq; in vna persona fieri posset.
Quod verò Caiet. respondet, aliud esse assumere
hominem, aliud assumere vnum, eundemq; homi-
nem, non video quid ad rem, vel ad litteram Ansel-
mi faciat, cum ille sermonem non variet, sed eodem
modo de vna, & de omnibus personis loquatur, cō-
cedendo vni, quod pluribus negat. Quin potius im-
pertinens videri posset hoc specialiter negare pluri-
bus personis, si sermo esset de assumptione personæ,
hoc enim si pluribus repugnat, sanè idè est, quia re-
pugnat singulis, seu quia persona creata assumptibi-
lis non est: vnde si per impossibile persona diuina
creata posset assumere, plures quidem personas e-
andem assumere nihil repugnaret, propter rationem
prioris conclusionis, quæ tunc pari modo conuin-
ceret: atq; illa hypotheli cōstituta, quamuis tres per-
sonæ à consortio eiusdem increatæ personæ exclu-
dant se, quippe cum illa non sit assumptibilis, ta-
men ab eiusdem creatæ personæ cōmunionem haud
sanè excluderentur, cum illa è contra assumptibilis
singatur: si ergo nunc se excludunt, idè est, quia sin-
gulæ personæ excluduntur à cōmunionem, seu ter-
minationem.

Quocirca existimo mentem Ansel. non obscure

A colligi posse ex eius verbis: quærit enim ibi, in qua
persona Deus hominem assumpserit, id est, homo
factus fuerit, & subdit rationem dubitandi, dicens:
Plures enim personæ nequeunt vnum, eundemque homi-
nem assumere in vnitatem personæ, quare in vna persona
tantum id fieri necesse est, loquitur ergo Anselmus sup-
posita fide incarnationis iam factæ, qua credimus
Christum vnum, eundemq; hominem personaliter
fuisse, & inde infert eius humanitatem non pluri-
bus, sed vnitatem personæ fuisse coniunctam: &
idè non simpliciter, sed cum addito negauit tres
personas posse eandem humanitatem assumere, sci-
licet in vnitatem personæ: hoc autem modo bene
potest vna persona assumere humanitatem in vni-
tatem personæ, iuxta quam expositionem autori-
tas Ansel. nihil obstat priori conclusioni D. Tho. Et
ita intellexit Bonau. in 3. d. 1. artic. 1. q. 3. & Ricard.
art. 1. q. 4. & expositio D. Tho. fortasse non est ab hoc
sensu aliena, nam quia tres personæ nō possent assu-
mere hominem in vnitatem personæ, nisi assumen-
do personam ipsam, cum ipsæ personæ inter se con-
fundi non possint, idè pro eodem duxit vno, vel
alio modo Anselmum exponere, vt Caiet. etiam in-
dicauit.

*Bonauen.
Ricard.*

In solutione ad primum tangit D. Tho. quæstio-
nem, si tres personæ assumerent vnā naturam, an
essent vnus homo, quam postea verfabimur, nunc
solum est explicanda iententia D. Tho. quoniam Caiet.
illam detorquet. Primum enim affirmat D.
Tho. in eo casu tres personas tam absolutè, & sim-
pliciter vnum hominem fore propter vnā huma-
nam naturam, sicut sunt vnus Deus propter vnā
diuinitatem, subiungit verò deinde, in eo casu non
fore tres personas vnum simpliciter, vnde Caietan.
colligit non fore tunc simpliciter vnum hominem,
quod si verum esset, D. Thom. paucis verbis sibi re-
pugnaret, vel certè sentiret tres personas non esse
simpliciter vnū Deum, sed secundum quid. Deinde
est apertè contra mentem eius, sic enim dicit: Nec
posset argui ex hoc, quod tres personæ sunt vnus homo, quod
essent vnus simpliciter, vbi non negat esse vnum ho-
minem simpliciter, sed quod essent vnus absolutè,
& sine addito, & ratio (quam D. Tho. etiam tetigit)
est, quia vnus homo etiam absolutè, & simpliciter
dictus, non dicit vnitatem personæ, sed naturæ: at
verò vnus absolutè dictus dicit vnitatem personæ,
sicut tres personæ dicuntur vnus Deus, non tamen
vnus absolutè, aliud est ergo esse vnum hominē sim-
pliciter, aliud esse vnum simpliciter. Primum affir-
mat D. Tho. Secundo negat. Et ita facillè patet to-
ta littera huius solutionis, & exemplum, quod addu-
cit, accomodatè intelligendum est, quantum ad
hoc explicandum conferre potest, non quia in om-
nibus sit simile, vt facillè cuicunque consideranti
parebit.

d Secundum argumentum D. Tho. est, assumptio
terminatur ad vnitatem personæ, sed in eo casu non
ita posset terminari, vt dictum est, ergo. Respondet
D. Tho. in eo casu assumptionem in singulis perso-
nis ad vnitatem personæ terminari, seu naturā hu-
manam in vnitatem assumi, non vnus personæ tā-
tum, sed singularum personarum: sensus est, in eo
casu esse tres assumptiones, tresq; vniones atque ea-
rum singulas, ad vnitatem personæ terminari: & hoc
tantum esse de ratione assumptionis, vel vnionis.

e In solutione ad tertium explicat D. Tho. qualis
esset in eo casu idiomatum communicatio, tam in-
ter Deum & hominem, quam inter personas inter
se. Et littera est satis clara, pendet verò ex ijs, quæ tra-
duntur in 1. p. q. 39. & quæ infra dicemus, quæst. 16.
itaque in communibus & essentialibus esset com-
municatio idiomatum, tam inter hunc Deum &
hunc hominem, quam inter personas: in notionalibus
verò, seu personalibus esse posset inter hunc ho-
minem, & singulas personas, quia pro singulis posset
hic

hic homo supponere, non tamen inter personas inter se, quia nunquam una pro alia supponit.

ARTICVLVS VII.

a Virum una persona diuina possit assumere duas naturas humanas.

1. 1. 9. 2.
art. 5.

De septimum sic proceditur. Videtur, quod una persona diuina non possit assumere duas naturas humanas. Natura enim assumpta in mysterio incarnationis non habet aliud suppositum prater suppositum persone diuine: ut ex

Art. prae-
c. 1. 1. 1.
huius 9.
art. 2. 3.

supradictis patet. Si ergo ponatur esse una persona diuina assumens duas humanas naturas, esset unum suppositum duarum naturarum eiusdem speciei, quod videtur implicare contradictionem: non enim natura vnius speciei multiplicatur, nisi secundum distinctionem suppositorum.

2. Præterea hac suppositione facta, non posset dici, quod persona diuina incarnata, esset vnus homo: quia non haberet vnā naturam humanam. Similiter etiam non posset dici, quod esset plures: quia plures homines sunt supposito distincti, & ibi esset tantum vnum suppositum. Ergo predicta positio est omnino impossibilis.

1. 4. Oris.
fil. 7.

3. Præterea, in incarnationis mysterio tota natura diuina est vnita toti naturæ assumptæ, id est, cuiuslibet parti eius: est enim Christus perfectus Deus, & perfectus homo, totus Deus, & totus homo: ut Damascenus dicit in 3. lib. Sed dua humana natura non posset totaliter sibi inuicem vniri: quia oportet quod anima vnius esset vnita corpori alterius, & quod etiam duo corpora essent iuncta, quod confusionem induceret naturarum. Non ergo est possibile, quod vna persona diuina duas humanas naturas assumat.

Sed contra est quod quicquid potest Pater, potest Filius: Sed Pater post incarnationem Filij potest assumere naturam humanam aliam numero ab ea, quam Filius assumpsit: in nullo enim per incarnationem Filij est diminuta potentia Patris vel Filij. Ergo videtur quod Filius post incarnationem possit aliam humanam naturam assumere præter eam, quam assumpsit.

b Respondendo dicendum, quod illud quod potest in vnum & non in amplius, habet potentiam limitatam ad vnum. Potentia autem diuine persone est infinita: nec potest limitari ad aliquid creatum. Vnde non est dicendum, quod persona diuinita assumpserit vnā naturam humanam, quod non potuerit assumere aliam. Videretur enim ex hoc sequi, quod personalitas diuina nature esset ita comprehensa per vnā naturam humanam, quod ad eius personalitatem alia assumi non posset, quod est impossibile: non enim increatum a creato comprehenditur potest. Patet ergo quod siue consideremus personam diuinam secundum virtutem, quæ est principium vniōis, siue secundum suam personalitatem, quæ est terminus vniōis, oportet dicere quod persona diuina præter naturam humanam, quam assumpsit, possit aliam numero naturam humanam assumere.

Art. prae-
c. 1. 1. 1.

Ad primum ergo dicendum, quod natura creata perficitur in suaratione per formam, quæ multiplicatur secundum diuisionem materie. Et ideo si compositio materie & forme constituat nouum suppositum, consequens est quod natura multiplicetur secundum multiplicationem suppositorum: sed in mysterio incarnationis vno forme & materie, id est, anime & corporis, non constituit nouum suppositum, ut supra dictum est, & ideo posset esse multitudo secundum numerum ex parte nature propter diuisionem materie absque distinctione suppositorum.

c Ad secundum dicendum, quod posset videri dicendum, quod predicta positio facta sequeretur, quod essent duo ho-

mines propter duas naturas absque hoc, quod essent ibi duo supposita: sicut & conuerso tres persone dicerentur vnus homo propter vnā naturam humanam assumptam, ut supra dictum est. Sed hoc non videtur esse verum: quia nominibus est vtendum secundum quod sunt ad magnificandum * im- ad 1. posita: quod quidem ex consideratione eorum, quæ apud nos sunt. Et ideo oportet circa modum significandi & configurandi considerare ea, quæ apud nos sunt: in quibus nunquam nomen ab aliqua forma impositum pluraliter dicitur, nisi propter pluralitatem suppositorum. Homo enim, qui est duobus vestimentis indutus, non dicitur duo vestiti, sed vnus vestitus duobus vestimentis: & qui habet duas qualitates, dicitur singulariter aliquis secundum duas qualitates. Natura autem assumpta quantum ad aliquid, se habet per modum indumenti, licet non sit similitudo, quantum ad omnia, ut supra dictum est: Et ideo si persona diuina assumeret duas naturas humanas, propter vnitatem suppositi, diceretur vnus homo, habens duas naturas humanas. Contingit autem quod plures homines dicuntur vnus populus, propter hoc, quod conueniunt in aliquo vno: non autem propter vnitatem suppositi. Et similiter si dua persona diuina assumerent vnā numero humanam naturam, dicerentur vnus homo (ut supra dictum est) non vnitatem suppositi, sed in quantum conueniunt in aliquo vno.

Quæst. 2. ar.
116. 6. ad 1.

Quæst. 2. ar.
116. 6. ad 2.

d Ad tertium dicendum, quod diuina & humana natura non eodem ordine se habent ad vnā personam diuinam, sed per prius comparatur ad ipsam diuinam naturam, ut potest quæ est vnus cum ea ab æterno: Sed natura humana comparatur ad personam diuinam per posterius vt potest assumpta ex tempore à diuina persona: non quidem ad hoc quod natura sit ipsa persona, sed quod persona Dei in humana natura subsistat: filius enim Dei est sua deitas, sed non est sua humanitas. Et ideo ad hoc quod natura humana assumatur à diuina persona, requiritur quod diuina natura vniōe personalitatis vnatur toti nature assumptæ, id est secundum omnes partes eius. Sed duarum naturarum assumptarum esset vniformis habitudo ad personam diuinam, nec vna assumeret aliam. Vnde non oporteret quod vna earum totaliter alteri vniretur, id est omnes partes vnius omnibus partibus alterius.

COMMENTARIVS.

Titulus est clarus, & quamuis in litera limitetur ad humanas naturas, tamē sensus ad quasunque naturas assumptibiles extenditur, siue sint eiusdem seu diuersæ speciei, nam eadem est ratio de omnibus, & sensus est, an possint ita assumi, ut simul maneant vnitæ.

Titulus alius
sicut.

b Affirmatigitur D. Thom. posse vnā diuinam personam duas naturas assumere, atque cum non limitet numerum, intelligit planè in quouis numero finito hoc posse fieri, etiam si in infinitum augatur, quod totum probat illius ratio, scilicet quia persona diuina tam vt principium efficiens, quam vt terminus huius vniōis est simpliciter infinita, & ad hunc effectum sufficientissima: supponit verò D. Tho. vt per se notum, ex parte naturarum repugnantiam esse non posse: quia licet secundum naturalem capacitatem se se excludant à consortio eiusdem persone, & connaturalis, tamen secundum capacitatem obedientialem non se excluderent à consortio eiusdem persone infinitæ, & superioris ordinis: si enim nunquam natura diuina, & humana, quæ multo magis inter se distant, quam omnes create nature, non se excludunt à communione eiusdem diuinæ personalitatis, multo minus se excluderent nature create inter se. Et hoc docuit etiam in solutione ad primū quæ ex dictis sufficienter exposita est.

c In

In solutione ad secundum definit, in eo casu vnam personam habentem plures humanitates vnum hominem fore, quod solum ex vsu, & significatione nominum colligit, de qua re inferius disputabimus.

Solutio ad tertium nonnulla continet notatione digna, primum enim querit D. Thom. an in eo casu naturae assumptae ita essent inter se vnita, uti nunc humana diuinaque, & responderet multo esse maiorem vnionem inter naturam diuinam, & quamcunque assumptam, quam inter assumptas inter se, propter maiorem vnitate diuinae naturae cum Verbi personalitate, quae doctrina sufficienter explicata est superiori disputatione, sectione secunda, conclusionem secunda. Querit secundum, an in eo casu posset dici vna humanitas prius assumpta aliam assumere, sicut nunc dicitur diuina natura assumere humanitatem: Et respondet optime negando, tum quia vna humanitas non esset principium assumendi aliam, tum quia non esset terminus assumptionis eius, nunc enim diuina natura propter summam vnitatem, quam habet cum Verbo dicitur ad se sumere, quia sumit ad personam Verbi, quae est idem quod ipsa: at verò humanitas, licet esset vnita Verbo, non tamen est ipsum Verbum, & ideo quod assumitur ad Verbum ipsum, non potest dici assumi ad humanitatem, praesertim cum dictum sit, vnam naturam assumptam non vniri alteri, sicut diuinitatem ipsam.

Addit tertiam quaestiuiculae Caietan. an esset tunc communicatio idiomatum inter naturas assumptas, verbi gratia inter angelum & hominem, & respondet negando: itaque fuisse homo moreretur, non esset verum dicere angelum mori, sicut nunc est verum dicere Deum mori. Sed haec sententia mihi videtur falsa, loquendo de propria communicatione idiomatum inter naturas in concreto significatas, quia haec communicatio non fundatur nunc (vt ipse putat) in hoc, quod diuinitas & persona verbi sunt omnino idem, sed in hoc, quod vna & eadem persona sub vtraque natura subsistit, & pro ea supponunt nomina, naturam ipsam in concreto significantia, vt videre etiam est inter duas formas accidentales existentes in eodem supposito, & expositorio syllogismo conuincitur potest, recte enim sequitur, hic homo patitur, ergo Verbum patitur: rursus sed Verbum est hic Angelus (suppono enim simul assumptis naturam angelicam) ergo hic angelus patitur. Medina negat vltimam consequentiam, quia significatur, inquit, in illo consequenti hunc angelum pati in propria natura: sed contra, quia subiecta praesertim in concreto significata, pro materiali accipi solent, talis haec esset falsa in illo casu, hic angelus creatur, vel hic homo est genitus ab aeterno, & ideo merito D. Thom. admittit hanc communicationem idiomatum in eo casu, in 3. d. 1. q. 2. art. 5. quem sequuntur Gabrie. ibi. q. 3. ar. 3. dub. 4. Marfil. in 3. q. 2. art. 3. dub. 3.

Dixi, loquendo de propria communicatione in concreto, nam aliqua praedicationes, quae interdum sunt in abstracto respectu diuinae naturae, propter vnitatem eius cum sua persona, non possent extendi ad naturas assumptas, vt verbi gratia, hic homo dicitur esse sua diuinitas, non tamen posset dici esse sua Angelica natura, vel quid simile.

An verò sicut dicitur natura diuina incarnata, ita etiam posset dici natura angelica, vel è contrario natura humana angelizata (si ita loqui licet) controuertipotes. Dicendum verò est, non posse dici naturam angelicam incarnatam, eodem modo quo diuinitas, quia vt dictum est, non esset eodem modo vnita carni, posset tamen alio modo dici, quatenus vnita esset carni in eodem supposito.

Verum fuerit magis conueniens, quod persona Filij assumeret humanam naturam, quam alia persona diuina.

AD Octauum sic proceditur. Videtur quoddam non fuerit magis conueniens Filium Dei incarnari, quam Patrem, vel Spiritum sanctum. Per mysterium enim incarnationis, homines ad veram Dei cognitionem sunt perducti: secundum illud Ioan. 18. In hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati. Sed ex hoc, quod persona Filij Dei est incarnata, multi impediti fuerunt a vera Dei cognitione, ea, quae dicuntur de Filio secundum humanam naturam, referentes ad ipsam Filij personam sicut Arius, qui posuit inaequalitatem personarum propter hoc, quod dicitur Ioan. 14. Pater maior me est. Qui quidem error non prouenisset, si persona Patris incarnata fuisset: nullus enim estimasset Patrem Filio minorem. Magis ergo videtur fuisse conueniens, quod persona Patris incarnaretur, quam persona Filij.

2. Praeterea, incarnationis effectus videtur esse recreatio quaedam humanae naturae: secundum illud. Galat. vlt. In Christo Iesu, neque circumcisio aliquid valet, nec praeputium, sed noua creatura: sed potentia creandi appropriatur Patri. Ergo magis decuisset Patrem incarnari, quam Filium.

3. Praeterea incarnatio ordinatur ad remissionem peccatorum: secundum illud Matthaei primo. Vocabis nomen eius Iesum: ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Remissio autem peccatorum attribuitur Spiritui sancto, secundum illud Ioan. 20. Accipite Spiritum sanctum, quorum remissis peccata, remittit eis. Ergo magis congruebat personam Spiritus sancti incarnari, quam personam Filij.

Sed contra est, quod Damascenus dicit in 3. lib. * In mysterio incarnationis manifestata est sapientia & virtus Dei: sapientia quidem, quia inuenit difficillimi solutionem praei quam decentissimam: virtus autem, quia viduum fecit rursus victorem: Sed virtus & sapientia appropriantur Filio: secundum illud 1. Cor. 1. Christum Dei virtutem & Dei sapientiam. Ergo conueniens fuit personam Filij incarnari.

Respondet dicendum, quod conuenientissimum fuit personam Filij incarnari: Primo quidem ex parte vnionis. Conuenienter enim ea, quae sunt similia, vniantur: Ipsius autem persona Filij, qui est Verbum Dei attenditur vno quidem modo communis conuenientia ad totam creaturam, quia verbum artificis, id est, conceptus eius, est similitudo exemplaris eorum, quae ab artifice sunt. Vnde Verbum Dei, quod est aeternus conceptus eius, & similitudo exemplaris totius creaturae. Et ideo sicut per participationem huius similitudinis creaturae sunt in propriis speciebus instituta, sed mobiliter: ita per vnionem Verbi ad creaturam, non participatam, sed personalem, conueniens fuit reparari creaturam in ordine ad aeternam & immobilem perfectionem. Nam & artifex per formam artis conceptam, quae artificiatum condidit, ipsum, si collapsum fuerit, restaurat. Alio modo habet conuenientiam specialiter cum humana natura, ex eo quod Verbum est conceptus aeterna sapientiae, a qua omnis sapientia hominum derivatur. Et ideo per hoc homo in sapientia perficitur, quia est propria eius perfectio, prout est rationalis, quod participat Verbum Dei: sicut discipulus instruitur per hoc quod recipit verbum magistri: vnde Eccle. 1. dicitur, Fons sapientiae verbum Dei in excelsis. Et ideo ad consummatam hominis perfectionem conueniens fuit, vt ipsum Verbum Dei humane naturae personaliter vniretur.

Communi-
catio idio-
matu effectio-
ne inter natura-
ras assum-
ptas.

D. Thom.
Gabr.
Marfil.

Secundo potest accipi ratio huius congruentiae ex fine v-
nionis, qui est impletio predestinationis, eorum scilicet, qui
preordinati sunt ad hereditatem celestem, quae non debetur
nisi filiis secundum illud Roman. 8. Si filij, & heredes. Et ideo
congruum fuit, ut per eum, qui est filius naturalis, homines
participarent similitudinem huius filiationis secundum ado-
ptionem: sicut Apostolus ibidem dicit: Quos praesciuit, & pre-
dest. confor. fieri ima. filij sui. Tercio potest accipi ratio huius
congruentiae ex peccato primi parentis, cui per incarnationem
remedium adhibetur. Peccauerat enim primus homo, appe-
tendo scientiam: ut patet ex verbis serpentis promittentis ho-
mini scientiam boni & mali. Vnde conueniens fuit, ut per Ver-
bum vera sapientia homo reduceretur in Deum, qui per inor-
dinatum appetitum scientiae recesserat à Deo.

Ad primum ergo dicendum, quod nihil est, quo humana
malitia non possit abuti: quando etiam ipsa Dei bonitate abu-
tur. secundum illud Romanorum 2. An diuitias bonitatis
eius contemnis? Vnde etiam si persona Patris fuisse incarnata,
potuisset ex hoc homo alicuius erroris occasionem sumere:
quasi Filius sufficere non potuisset ad humanam naturam re-
parandam.

Ad secundum dicendum, quod prima rerum creatio facta
est à potentia Dei Patris per Verbum. Vnde & recreatio per
Verbum fieri debuit à potentia Dei Patris; ut recreatio crea-
tioni responderet: secundum illud Cor. 5. Deus erat in Christo
mundum reconcilians sibi.

Ad tertium dicendum, quod Spiritui Sancto proprium
est, quod sit donum Patris & Filij. Remissio autem peccato-
rum sit per Spiritum Sanctum tanquam per donum Dei. Et
ideo conuenientius fuit ad iustificationem hominum, quod
incarnaretur Filius, cuius Spiritus Sanctus est donum.

De hac re iam disputatum est, & litera nulla indi-
get expositione.

DISPUTATIO XIII.

In quatuor sectiones distributa.

De termino assumptionis ex parte persona assu-
mentis, in qua uis incarnationis
possibili.

Ad tria capita potest reuocari dispu-
tatio, scilicet ad naturam diuinam,
ad personas diuinas, & ad personas
creatas: de natura enim creata, sup-
positis ijs, quae de natura diuina di-
cemus, nihil dicendum supererit. Rursus personae
assumentes comparari possunt, vel plures personae
ad vnā naturam, vel vna persona ad plures natu-
ras: praeter has vero nulla comparatio aut questio
videtur possibilis.

SECTIO I.

Utrum hic Deus, ut abstrahit à personis diuinis pos-
sit naturam creatam assumere.

Hae questio non eo modo pertractanda est, quo
ad Thomam disputatur art. 3. in sensu condicio-
nato ex hypothesi impossibili, nam illa nullam ha-
bet difficultatem, & sufficiunt, quae Sanctus ibi do-
cuit, sed versabitur in alio sensu in litera subnotato,
scilicet, an hic Deus prout nunc est diuinis personis
quiddam commune naturam creatam per proprie-
tatem absolutam, & communem terminare possit.
Duplitter autem intelligi, fieri id posse; vno mo-
do ut vnio fiat primo & per se ad hunc Deū, ita prae-
cise, ut non fiat ad proprietates relatiuas, ut sic, nisi
tantum ratione absoluti, ad eum modum quo nunc tres
personae diuinae viuunt in substantia absoluta

Fr. Suarez. tom. 1

& non in relatiuis. Secundo modo, ut licet vnio pri-
mo fiat in absoluto, consequenter tamen fiat etiam
in omnibus personalitatibus relatiuis: hoc secun-
dum pendet ex alia questione infra tractanda ubi
decidetur. De priori igitur instituitur disputatio.

In qua est prima sententia negans esse possibilem
talem modum vnionis. Alens. 3. p. q. 2. memb. 3. & q. 7. mem. 1. art. 3. Bonauen. in 3. d. 1. art. 1. q. 3. & d. 5. art. 1. q. 4. Fundantur in hoc, quod ipsi negant subsisten-
tiam absolutam in Deo: non potest autem intelligi
vnio naturae humanae ad diuinam, nisi in aliqua sub-
sistentia. Quae opinio supposito illo fundamento o-
ptime procedit, atque in Concilijs & Patribus fun-
damentum habet, quia non agnoscunt aliam vnio-
nem substantialem inter naturam diuinam, & crea-
tam, nisi secundum substantiam, quia in vnā na-
turam coniungi non possunt, ut supra ostensum est:
aliud autem genus vnionis substantialis, nec à san-
ctis Patribus est cognitum, nec facile fingi potest. Ve-
runtamen absoluta substantia immerito negatur
Deo, ut supra late probatum est, sed Capreolus in 3.

d. 1. q. 1. ad argumenta contra quartam conclusio-
nem, quamuis admittat substantiam absolutam,
negat tamen hanc vnionem esse possibilem: existi-
mat enim illam substantiam ut sic, non posse esse
sufficientem rationem terminandi naturam crea-
tam, sed oportere, ut sit quasi modificata, & consti-
tuta in esse incommunicabili per relationem, & in
hoc est probabilis haec sententia, cuius fundamenta
infra videbimus, & fauet illi D. Tho. indicans natu-
rae diuinæ non conuenire assumere nisi ratione per-
sonae, ut videtur hic art. 2. & art. 3. ad primum &
secundum, & questione sequenti artic. 5. ad primum.

In alio tamen videtur Capreolus, non satis conse-
quenter loqui, ponit enim, ut supra vidimus dupli-
cem dependentiam naturae creatae assumptae à per-
sona diuina, alteram quatenus per eius personalita-
tem subsistit, alteram quatenus per illius existentiam
essentialem, & absolutam existit, quoniam ergo
prior dependentia terminari non possit, nisi ad re-
lationem immediatam, cur non posset fieri secunda
sine illa priori? Atque adeo assumi natura humana,
non ad subsistendum, sed ad existendum per ipsum
esse essentiae diuinæ? Et haec obiectio procedit contra
omnes Thomistas, qui dicunt humanitatem as-
sumi, non tantum ad subsistendum, sed etiam ad ex-
istendum. Sed fortasse aliquo modo respondere pos-
sent, ut iam dicam.

Dico ergo primo: Natura diuina abstracta à re-
lationibus, si praecise consideretur, ut natura, seu ra-
quam forma nullam habens propriam, & singula-
rem substantiam, non potest, ut sic intelligi assu-
mere naturam creatam. In hac omnes fere Theolo-
gi conueniunt, & eam conuincunt Alexand. & Bo-
nauentura, tum quia talis vnio naturarum non pos-
set esse, nisi in natura, quia ex naturis ut sic, imme-
diatè inter se vnitis, & non in aliqua natura, vel sub-
sistentia, quid posset resultare, nisi natura? cum non
posset resultare persona, nec aliquid subsistens; tum
etiam, quia nihil posset natura diuina, ut sic com-
municare humanae naturae, quia non posset illam
informare, neque essentialiter constituere in esse en-
tis talis speciei, vel rationis, quod est munus naturae,
ut sic.

Dices: Natura diuina sic concepta intelligitur ha-
bere esse existentiae, ergo posset illud communicare
naturae creatae, & trahere illam ad existendum suo
esse. Ego facile respondeo hoc genus vnionis omni-
no implicare contradictionem, quia impossibile
est, ut aliqua entitas realis existat per existentiam,
vel entitatem realiter à se distinctam, sicut impossi-
bile est, ut aliqua entitas per entitatem à se distin-
ctam, in esse entitatis constituatur; quia, ut saepe di-
xi, nihil aliud est per existentiam constitui, quam
formaliter fieri entitatem actualem. Thomistae vero
Cc respon-

respondere possent, vel sequendo opinionem Caietani dicentis constitutionem suppositi esse priorem existentia, quia per personalitatem fit persona capax existentia: hinc enim fieri videtur naturam creatam non esse capax existentiae diuinæ, nisi præintelligatur personata personalitate diuina, alias deberet præintelligi personata personalitate propria, & consequenter inassumptibilis, & incapax existentiae alienæ, vel sequendo opinionem Capreoli, scilicet in creaturis personalitatem esse existentiam ipsam substantialem, nam inde fieri videtur, non posse impediri sub ratione existentiae, nisi impediatur sub ratione personalitatis, atque adeo non posse trahi naturam creatam ad existentiam alienam, nisi simul trahatur ad aliquam personalitatem.

Dico secundo. Natura diuina, ut intelligitur abstracta à tribus personis, & esse hic Deus subsistens propria & singulari subsistentia absoluta, & essentiali, potest immediate assumere naturam creatam, illam terminando per subsistentiam essentialem præcise. Hæc est communior sententia Theologorum, in 3. distinct. 1. Sco. q. 2 §. Ad questionem igitur Durandus, quaest. 1. Richard. art. 1. quaest. 4. Gabr. quaest. 1. art. 3. dub. 4. Okam. qu. 1. Caietan. hic art. 3. quem recentiores Thomistae sequuntur. Ratio vero est, quia, posita illa subsistentia, quam supra esse probauimus, nulla est ratio, cur non possit esse sufficiens terminus assumptionis, quia in ratione subsistendi non est minus perfecta, quam subsistentia relatiua, neque est vlla ratio, ob quam necessario requiratur incommunicabilitatem, ut possit esse ratio terminandi, vel sustentandi naturam creatam, ut constabit soluendo omnem apparentem repugnantiam, quæ hic potest confingi.

Prima est, quia cum hæc subsistentia absoluta sit omnino idem cum relatiua, non videtur posse communicari, & vniri humanæ naturæ, quin vniantur relatiue, sicut si in Deo esset vna tantum persona, non posset assumere naturam ad subsistentiam, quin assumeret ad personalitatem, quia essent omnino idem, sed non sunt nunc minus idem: sicut etiam è contrario, non potuit nunc vniri subsistentia relatiua Verbi humanæ naturæ, quin consequenter fuerit vnita naturæ, quæ est idem cum illa. Sed ex hoc capite nulla sine dubio ostenditur repugnantia, nam quamuis esse absolutum, & relatiuum in Deo, & in vnaquaque persona Trinitatis, sint idem in re ipsa, nihilominus communicat Pater Filio esse absolutum, & non suum proprium esse relatiuum, & similiter Pater & Filius Spiritui sancto, ergo simili modo non repugnat tres personas communicare suam subsistentiam absolutam naturæ assumptæ, non communicando relatiue, ut sic. Vnde non esset eadem ratio, si intelligeremus in Deo esse tantum vnā personam, quia tunc subsistentia ipsa esset essentialiter incommunicabilis alicui personæ, & ideo non posset communicari naturæ assumptæ, nisi prout in re esset, scilicet ut incommunicabilis: at vero nunc reuera datur in re ipsa subsistentia communis multis personis, quæ in suo essentiali conceptu non includit incommunicabilitatem, & ideo ut sic potest communicare naturæ creatæ.

Quocirca licet nunc hæc subsistentia, & relatio ita idem sint, quemadmodum essent, si persona Dei tantum vna, & absoluta reperiretur, tamen non eodem modo: tunc enim essent adæquate idem, & conuertibiliter, quia cum quocunque esset idem natura, esset idem persona, & è contrario, nunc vero non ita est, sed cum aliquo est idem natura, & non persona, & ideo alicui potest etiam communicari subsistentia communis naturæ, cui non communicetur persona. Denique ex mysterio incarnationis prout factum est, potius confirmari potest, quod dicimus, quia licet subsistentia absoluta, & relatiua sint idem, nihilominus relatiua est ratio terminan-

di, & non absoluta ut sic, sed solum ut includitur in relatiua. In quo etiam est inter illas notanda differentia de seruiens proposito, nam absoluta includuntur essentialiter in relatiuis, relatiua autem, non ita essentialiter includuntur in conceptu absoluto, & ideo facilius intelligi potest subsistentiam absolutam vniri naturæ creatæ, non vniri relatiuis, ut sic, quam è contrario.

Secunda ratio repugnantiae sumi potest ex parte subsistentiae absolutæ, quatenus communicabilis est, videtur enim impossibile, esse naturam à parte rei subsistentem, & non esse vltimo terminatam per subsistentiam incommunicabilem: tum quia alias daretur hic homo à parte rei, qui non esset persona, quod non videtur intelligi posse, tum etiam quia talis subsistentia, cum personalitas non sit, propriam personalitatem humanæ naturæ impedire non posset: tum præterea, quia humana natura tantum videtur capax personalitatis, ut sic, quia tota dependentia eius est in subsistendo personaliter, & incommunicabiliter, tum denique quia alias daretur vnio media inter vnionem in natura, vel in persona, quod non solum est contra Dium Thomam in tota hac materia, sed etiam contra communem modum loquendi Patrum, & Conciliorum, ut videre est in Concilijs Toletan. VI. & XI. in principio, & alijs supra citatis, vnde Ansel. lib. de incarn. Verbi, c. 4. arguens contra eos qui asserbant, si Verbum incarnatum esset, necessario sequi, alias personas esse incarnatas, dicit eos necessario ponere vnionem factam esse in natura, sentiens non posse esse aliam vnionem tribus personis communem.

Sed hæc omnia nullam apparentem repugnantiam sufficienter ostendunt, quia cum illa subsistentia absoluta vera sit, & realis, imo perfectiori modo includat modum essendi in se & per se, quam omnis alia subsistentia, non est cur negetur ex propria ratione absoluta sine consortio relatiui, ad terminandam & sustentandam alienam naturam sufficientem esse, nā licet ipsa non sit incommunicabilis, tamen in re semper ac necessario est communicata personis incommunicabiliter subsistentibus, & ideo sicut non repugnat hunc Deum realiter communicabilem multis personis, subsistere à parte rei communicabili subsistentia, in re tamen non distincta à persona incommunicabiliter subsistente, ita non est cur repugnet hunc hominem esse à parte rei subsistentem per communicabilem subsistentiam, existentem tamen in eisdem personis incommunicabiliter subsistentibus.

Vnde ad primam difficultatem respondetur, hunc hominem in eo casu, non esse quidem personam ex vi illius subsistentiae, quæ præ se humanitas terminatur, sicut neque hic Deus, ut sic, est persona, ut supra dictum est, tamen in re ipsa esset Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, & quælibet harum personarum ex vi huius vnionis esset homo (ut præcedenti disputatione contra Durand. dictum est) quia illa subsistentia communis intime includitur in omni persona, & ita in rigore nullam daretur indiuiduum humanum, quod non esset persona.

Ad secundam difficultatem respondetur, per vnionem humanitatis terminandam ad huiusmodi subsistentiam, necessario impediri seu excludi formaliter personalitatem propriam, quia hic modus existendi in alio, tanquam in sustentante, formaliter repugnat cum propria subsistentia. Neque ad hoc refert, quod subsistentia illa, ad quam terminatur hic modus vnionis, sit communicabilis aut incommunicabilis: quia illa repugnantia non provenit ex incommunicabilitate subsistentiae, ad quam fit vnio, sed ex ipso modo vnionis, & veluti existentie in alio, præsertim quia ratio subsistendi prior est, quam ratio personæ, seu quæ ratio incommunicabiliter subsistendi, & ideo impedita subsistentia creata sub priori ratione subsistentiae consequenter impeditur

Dem per
subsistentiam
absolutam
potest assu-
mere.

Secus.
Durand.
Gabriel.
Okam.
Caietan.

Obiectio 1.
ex identita-
te subsisten-
tiarum.

Respons.

Obiectio 1.
ex commu-
nicabilitate

Angli

Respons.

Sec
Ric
Alb
Pal
Don

tur sub ratione personalitatis, & prout in re ipsa existit.

Vnde ad tertiam difficultatem respondetur, verum esse humanitatem naturam suam, seu secundum capacitatem naturalem non esse capacem subsistentie communicabilis, tamen inde non fit, per potentiam obedientialem non esse capacem illius, quia alias illius subsistentie diuine esset capax, quia naturaliter illam non postulat, cum ergo humanitas per capacitatem obedientialem terminabilis sit subsistentia infinita, & hic non appareat specialis repugnancia, erit etiam terminabilis hac subsistentia, quæ dicitur supplere vicem propriæ personalitatis, quoad rationem subsistentiæ, non vero quoad modum incommunicabilem, sed altiori modo, in time scilicet se communicando tribus personis incommunicabiliter subsistentibus.

Ad quartam difficultatem respondetur, hanc unionem esse ad modum illius, quam vocant Sancti in persona, quia est in subsistentia, ut ipsi etiam loquuntur, & quia per illam quilibet persona diuina fieret homo, & subsisteret in duplici natura, hæc enim vocant Sancti, unionem in persona, quia loquuntur de hoc modo unionis, prout factus est: factus est autem in substantia incommunicabili. Denique hæc unio non fit ad componendam vnā naturam, sed potius ad componendam vnum aliquid cum singulis personis, licet non secundum personalia, sed secundum subsistentiam communem illis. Ad Anselmum verò specialiter respondetur (quoniam non oportet omnes rationes esse formales, & efficaces) vim tamen illius rationis esse hanc, ex unione in subsistentia non posse inferri esse commune omnibus personis, quia talis unio ex genere suo fieri potest in proprietate personali, & ideo non potest ex eo solum, quod unio sit substantialis, inferri esse commune omnibus personis, nisi supponatur talis unio esse essentialis, seu in natura, & hoc sensu recte Anselm. contra hæreticos concludit.

Alia difficultas offerebat se hic ex eo, quod essentia non potest videre sine personis. Sed hæc expedienda est eodem modo, quo similem resoluiimus disput. præced. sect. i.

SECTIO II.

Virum plures persone diuine possint simul assumere eandem naturam.

Suppono, quamlibet personam posse assumere naturam creatam, de hoc enim nulla potest inter Catholicos esse controuersia, supposita fide incarnationis, quia non est maior ratio de vna persona, quam de alijs. Deinde sumo ex præcedenti sectione, tres personas posse assumere eandem naturam, terminando illam aliquo termino, seu subsistentia communi, quia non posset hic Deus assumere, quin omnes tres persone saltem hoc modo assumerent, ut ostensum est. Quæstio ergo superest, an tres persone possint assumere eandem naturam, terminando illam proxime & immediate per subsistentias relativas, siue illam simul terminent per subsistentiam absolutam, siue non: hoc enim nihil potest variare quæstionem, suppositis quæ in superioribus dubijs dicta sunt.

Est ergo prima sententia negans posse hoc modo eandem naturam assumi à pluribus personis. Tenet Scot. dist. i. q. 2. §. Ad quæstionem igitur Richard. art. 1. q. 3. Albertus, quæst. i. art. 10. Palud. vero q. 3. art. 2. æque probabilem esse putat hanc & contrariam sententiam, & citatur pro hac sententia Anselmus, de cuius sensu circa litteram D. Tho. satis dictum est, citatur etiam Bonaventura in 3. d. i. art. 2. q. 3. Sed ut constat ex fine illius quæstionis, potius ibi docet contrarium, & in reliqua parte quæstionis solum explicat, & confirmat sensum Anselmi. Fundamentum huius sententiae esse debet, quia implicat contradi-

Fr. Suarez. Tom. 1.

ctionem, quæ vero esse possit hæc contradictio, infra videbimus.

Dicendum tamen est, posse plures personas assumere eandem naturam, & terminare illam proprijs subsistentijs relatiuis. Hæc est communior sententia Theologorum cum D. Thom. hic Alens. 3. part. qu. 2. memb. 4. Altisiod. lib. 3. sum. tract. 1. c. i. q. 6. Henric. quodlib. 6. q. 7. Marfil. in 3. q. c. art. 3. Okam. q. i. art. 3. Gabr. distinct. 1. q. i. art. 3. dub. 3. Almai. q. i. art. 3. consentiunt Capreolus, Caietanus, & omnes Thomistæ. Durandus etiam distinct. 1. quæst. 3. eandem tenet sententiam; quam bene tractat, & confirmat: sed in hoc singularis est, quod affirmat non posse tres personas assumere hoc modo eandem naturam, nisi prius intelligatur assumere illam hic Deus, ut abstrahit à personis: sed nititur falso fundamento, nam idem putat dicendum de quacunque unione, facta etiam in vna persona tantum, & ideo, ut supra vidimus, idem affirmat de incarnatione, prout facta est. Sed hoc sufficienter in superioribus est confutatum. Illo ergo omisso, fundamentum huius sententiae est illud, quod D. Tho. attulit in art. 6. quod sufficientissimum est, & ibi satis explicatum, sed attingo breuiter: tres enim personalitates diuinae, quantum est ex parte earum, possunt terminare eandem naturam, ut patet in natura diuina, sed ex parte naturæ assumptæ, nulla est specialis repugnancia, ergo.

Dicitur fortasse, esse repugnantiam ex parte naturæ humanæ, quia finita est: nam diuina propter infinitatem, est capax trium subsistentiarum, & ideo natura finita non videtur habere tantam capacitatem, sicut personalitas diuina potest terminare plures naturas, tamen quia hoc conuenit illi ex infinitate sua, creatæ personalitati conuenire non potest, ut infra dicitur. Respondetur, diuinam essentiam esse, & ex natura sua, tria supposita postulare, hocque illi ex infinitate conuenire: similiter ita esse in illis, ut cum singulis eorum omnino idem sit cum perfectissima vnitatem, & simplicitate, & ideo neutrum horum posse conuenire naturæ creatæ. Si autem tres persone assumerent eandem naturam creatam, neque illa natura esset idem cum personis assumptibus, sed substantialiter coniungeretur illis: nec illi modus subsistendi esset illi connaturalis, sed per gratiam, & omnipotentiam assumptis communicatus, ipsa natura non repugnante, quia cum ipsa sit in potentia obedienti ad quamcunque personalitatem diuinam, & alioqui inter ipsas personalitates diuinas in ordine ad subsistendum, vel terminandum naturam, formalis repugnancia non fit, aut oppositio, eadem ratione erit in potentia obedienti ad omnes illas personalitates, etiam simul terminantes: neque est vlla ratio, cur ad hoc infinita perfectio, seu capacitas requiratur. De illo vero exëplo, quod adducitur de personalitate finita, & infinita suo loco dicemus, nunc paritas negatur, tum quia cum personalitas sit actus naturæ, maior perfectio requiritur ex parte personalitatis, ut terminare possit, quam ex parte naturæ, ut possit terminari: tum etiam quia ex parte personalitatis creatæ est specialis repugnancia, ut non possit esse terminus alienæ naturæ, ut infra videbimus. Vnde persone infinite proprium est, non solum terminare plures naturas, quia plures sunt, sed etiam quia proprium illius est, naturam extraneam terminare.

Sed obijcit secundo Scotus quia repugnat eiusdem effectus dari plures causas totales, simul concurrentes, ergo repugnat eandem naturam simul dependere à multis personis, quia dependeret ab vnaquaque, tanquam à toto, & ad æquato termino. Respondet Caiet. negando consequentiam, quia dependentia à termino alterius est rationis, quam dependentia effectus à causa: & hæc est prioris generis, & non posterioris, in illo autem genere dependentiæ à termino, non repugnant vnum æque dependere à mul-

Cc 2 tis

Scot.
Richard.
Albert.
Palud.
Bonan.

*Natura à
tribus per-
sonis neces-
sario per tres
vniōnes as-
sumitur.*

Responsio.

ris sic enim vna relatio interdū respicit plures terminos. Sed hec responsio fundatur in opinione quadam satis dubia, nam fortasse magis repugnat vnam relationem pendere, seu respicere plures terminos, quam vnum effectum pendere à multis causis totalibus, quia illa dependentia est magis intrinseca & essentialis, & quasi formalis: magis autē repugnat, eundem effectum constitui pluribus formis adæquatis, & eiusdē rationis, quā pendere à multis efficientibus.

Deinde quod ad præsentem quæstionem attinet, constat non posse eandem naturam creatam ita assumi à tribus personis proxime, & immediate, vt nunc loquimur, vt per eandem indiuisibilem vniōnem omnibus vniatur, aut per eandem relationem vniōnis ad omnes referatur, quod probatur aperte, quia vniō ad vnam personam nō penderet ab vniōne ad aliam, neque ē conuerso, & vnaquæq; earum intrinsece penderet à suo termino, essent ergo diuersæ. Item si nunc Pater assumeret eandem humanitatem, quæ est in Verbo, necessarium esset humanitatem illam mutari, quia non potest fieri noua vniō sine noua alicuius extremi mutatione, sed humanitas non mutaretur, nisi quia reciperet nouum modum vniōnis, & consequenter nouam relationē, quæ sequitur posito nouo fundamento: quia nullū aliud genus mutationis ibi interuenire potest, neq; est necessarium ad effectū intentum. Deniq; non potest vnum corpus constitui in duobus locis, quin in eis habeat diuersos modos existendi, seu diuersas præsentias, vel relationes, nec potest vna anima vniūri distinctis corporibus, quin ad illa habeat diuersas vniōnes ergo similiter, &c.

Ex hoc ergo petenda est propria solutio argumenti, quidquid enim sit de antecedenti (de quo disputare nolo, quia philosophicum est, quanquam ego falsum illud esse existimo, de potentia absoluta loquendo) male tamen proposito applicatur, quia humanitas assumpta, in sua entitate non pedit proprie à persona assumente, tanquam ab influente in illam propriam entitatem, quam habet, vt quædam natura realis est, sed, ad summum, penderet modo explicato, q. præced. tanquam à conditione vel termino requirito, nihil autem repugnat quod natura simul habeat plures condiciones singulas per se sufficientes, seu plures terminos in ordine ad plures vniōnes. Quocirca hæc dependentia à persona assumente vt à termino propriissime est in vniōne, & substantia, vnde si eadē humanitas assumeretur à multis, licet natura esset vna, tamen proprius effectus assumptionis, & dependentia quæ inde oritur, non esset vna, sed multiplex, essent enim tres vniōnes diuersæ, quarum vnaquæq; à suo termino penderet. In quo est etiam magna differentia inter causam efficientem respectu sui effectus, & terminum huius assumptionis, nam si tres causæ totales efficerent eundem effectum, darent illi idem esse, & ideo proprie esset vnus effectus à tribus causis: hic autem tres personæ assumentes communicarent eidem humanitati tria esse, seu tres substantias diuersas, medijs tribus vniōnibus distinctis. Et ideo in hoc reuera nō est simile, quod assertur: magis vero simile esset, si Deus eandem albedinem in diuersis subiectis poneret, in quibus haberet diuersas vniōnes, & diuersas inherencias, quod sane non videtur magis repugnare, quam constituere duo corpora in eodem loco, vbi quamuis locus sufficienter repleatur vno corpore, Deus tamen facit, vt simul, & æque sufficienter repleatur ab alio, vbi non proprie est idem effectus ab vtroq; corpore, quia proprius modus existendi in tali loco, seu replendi tale spatium, distinctus est in vnoquoque corpore.

Ex hac solutione obiter colligitur primo, quod si humanitas assumeretur ab hoc Deo præcise, iuxta modum dictum in præcedenti sectione, modus vniōnis existens in humanitate esset distinctus à mo-

do vniōnis, quem nunc habet humanitas in persona Verbi, & ab omni modo, quem haberet vnica cuilibet personæ. Hoc patet ex dictis, quia isti modi vniōnis sunt re ipsa separabiles inter se, nunc enim habet humanitas vniōnem ad Verbum, & non propriam illam vniōnem ad hunc Deum, vt supra contra Durandum ostendimus, & ē contrario, si hic Deus præcise assumeret humanitatem, non esset in illa ille modus vniōnis ad Verbum, qui nunc est in humanitate Christi, quia vniō esset indifferens, & æque communis omnibus personis, cuius signum est quia relationes habent terminos diuersos, quia alia terminatur ad vnam personam, vt sic, alia vero ad omnes, vt sunt vnus Deus. Ex quo fit secundo, quod si vna humanitas assumeretur immediate, & proxime à tribus personis, non necessario haberet illum specialem modum vniōnis, quem potest habere ad hunc Deum secundum se, quia hic modus non necessario sequitur ex vniōne ad personam, vt nunc patet in persona Verbi, neque ergo sequeretur ex vniōne, seu potius ex vniōnibus ad omnes tres personas, quia omnes sunt eiusdem rationis. Tercio tandem licet ex dictis colligere, quamuis hoc nō sit necessarium, posse tamē ita fieri, quia sicut vna humanitas potest simul terminari à tribus personis, ita etiam ab hoc Deo, vt fit, simul cum ipsis personis, quia non magis, imo minus repugnat eandem naturam terminari substantia absoluta, & relatiua: quam terminari pluribus relatiuis.

Tertia & maior difficultas in hac sententia est, quia ex illa sequi videtur humanitatem semel terminatam, posse iterum assumi, priori termino conseruato, vnde fieri consequens, vt possit etiam assumi humanitas existens in propria persona. Sed hæc difficultas tractanda est infra disput. sequenti in propria disputatione de hac re, & ideo hic solum respondeo humanitatem terminatam vt sic, non posse iterum assumi, quod est dicere, personam ipsam non posse assumi seu terminum vltimum naturæ non posse iterum terminari, quod est per se clarum, vt infra etiam dicemus: at vero humanitas semel terminata, potest secundum se iterum assumi, & terminari, præsertim quando ille terminus est extrinsecus, quia licet sit per vniōnē coniunctus, semper tamen manet omnino distinctus à natura, & ita potest ipsa natura assumi, nō assumpto termino. An vero in hoc sit specialis repugnātia, quando terminus est intrinsecus, seu personalitas connaturalis, dicemus citato loco.

Dices. Ex parte ipsius vniōnis videtur esse repugnātia, quia cum vniō sit modus naturæ in illa existens, non videtur posse assumi natura vnica alteri personæ, conseruata vniōne, quin assumatur ipsa vniō, quod aperte repugnat, vnde inter ipsas vniōnes ad terminos distinctos videtur esse repugnātia formalis. Respondetur, licet vniō sit modus naturæ, tamen ex natura rei ab illa distingui, & ideo non oportere, vt assumendo naturam assumatur ipsa vniō, & ideo non est tanta repugnātia formalis inter ipsas vniōnes, vt contradictionem inuoluat in eandem naturam simul conuenire: sicut si corpus existens in vno loco constituitur in alio, licet modus existendi in vno loco sit in ipso corpore, nihilominus ille met modus non constituitur in alio loco, sed ipsum tantum corpus: quod etiam videre est in modo sacramentali, quem corpus Christi habet in Eucharistia, nam licet idem numero corpus Christi constituitur sub diuersis speciebus consecratis, non tamen idem numero modus existendi, quem habet sub his speciebus, sub alijs ponitur.

Quarta difficultas est, quia in eo casu tres personæ nec essent plures homines propter vnitatem humanæ naturæ, neque vnus propter trinitatem personarum. Ad hoc quidam vtrumque concedunt, vt Ricard. in 3. distinct. 1. artic. 1. quæst. 4. ad 1. Durand. Richard. q. 3. & ad 3. sed essent, inquit, vtrumq; secundum quid

Utrum una persona diuina possit assumere plures naturas.

In hoc dubio, quod ad questionem de re pertinet, facillime expediri potest, sine controuersia enim conueniunt Theologi omnes; hoc esse possibile, quia neque ex parte naturarum est repugnantia, cum utraque supponatur assumptibilis, & inter eas non sit formalis repugnantia respectu eiusdem persone, nulla enim potest fingi ratio huius repugnantie, vel contradictionis, etiam alioqui ipse naturarum fingatur habere formas contrarias, vel repugnantes, quia illa repugnantia formatum est respectu eiusdem subiecti, at vero si diuersae naturae assumerentur ab una persona, formae talium naturarum manerent in diuersis materiis, & subiectis, ut omittam posse Deum etiam contrarias formas simul in eodem subiecto collocare: nec vero potest esse repugnantia, vel insufficientia ex parte persone, cum illa infinita sit, atque adeo vim habeat infinitam terminandi.

Obiectio.

Dices, Pater aeternus habet infinitam vim generandi, & tamen non potest generare nisi unam personam, ergo. Respondetur illam potentiam veluti expleri uno actu perfecto, & adaequato, cui etiam vnus terminus totus, & adaequatus responderet: at vero Verbum assumens, infinite naturas assumptas excedit.

Responsio.

Sed contra, nam ex hac responsione fieret, Verbum nullam naturam posse terminare praeter diuinam, quia in hoc habet actum perfectum, & adaequatum, quo videtur eius virtus expleri. Respondetur negando consequentiam, sed solum fit, ut non possit terminare aliam naturam illo modo, scilicet, ut adaequatam, connaturalem, & secum habentem necessariam coniunctionem seu unitatem: non vero impeditur, quin possit libere se communicare modo minus perfecto inferioribus naturis, sicut voluntas diuina amando seipsam, amat bonum sibi adaequatum naturali quadam necessitate, & nihilominus libere potest alia amare, & se illis communicare: & eodem modo essentia diuina, quae in patre est principium naturalis generationis, est in omnibus personis virtus seu potentia creandi: Deus enim, quia est simpliciter & in omni ratione infinitus, & intra se habet omnem perfectionem, & virtutem sibi connaturalem, omni modo completam, & perfectam, & simul habet infinitam vim communicandi se creaturis omni modo communicationis possibilis. Et Richardus haec tenet de questione de re.

Obiectio.

Responsio.

Richardus.

Maiores controuersiae est in questione fere de modo loquendi, an in eo casu illa persona subsistens in pluribus humanitatibus, vnus homo, vel plures diceretur. Richardus enim in 3. distin. 1. ar. 1. q. 5. idem dicit, quod in simili dubio, praecedenti sectione tractato, scilicet simpliciter, neque esse vnus, neque plures homines, sed vtrumque secundum quid. Aliorum vero sententia est, in eo casu simpliciter dicendum esse, vnus personam habentem plures humanitates simpliciter esse plures homines. Ita tenuit D. Thomas in 3. distin. 1. q. 2. art. 5. ad 2. & 3. Scotus in 3. q. 3. & in 2. distin. 12. q. v. circa finem, & Durandus supra, Altiſſod. lib. 4. Summæ tract. 1. c. 1. q. 5. Fundamentum sumitur ex dictis sectione praecedenti, quia ad unitatem substantiui sufficit unitas formae, ergo & ad pluralitatem sufficit pluralitas, nam oppositorum eadem est ratio. Item quia tres personae dicuntur vnus homo propter vnā humanitatem, quia homo significat humanitatem, in habere ipsam, & ita cum dicitur vnus homo, solum numeratur vna humanitas in habente, ergo habens plures humanitates non potest dici vnus homo, quia etiam tunc formaliter numeraretur humanitas, & significaretur tantum habere vnā humanitatem: è contrario vero possunt dici plures homines, quia in hoc modo dicendi solum numeratur

D. Thom.

Scot.

Durand.

Altiſſod.

Cc 3 tantur

uid. Sed non placet, quia cum vnus & multa ad quare diuidantur ens, potest quodlibet ens sub quacunque ratione, aut vnus aut multa simpliciter appellari. Alij dicunt in eo casu fore tres personas tres homines. Ita tenent nominales, & Martinus in 3. quaest. 2. artic. 7. dub. 2. & Gabr. supra, quos Caiet. hoc loco artic. 6. imitatur, male interpretans D. Thom. ut ibi notauit. Sed hoc magis displicet, alias tres personas non essent simpliciter dicendae vnus Deus. Respondet nominales, non esse eandem rationem, quia diuinitas ita est vna in tribus personis, ut sit omnino idem cum singulis, humanitas vero, quamuis esset in tribus personis, non esset idem cum ipsis. Sed hoc, licet referat ad predicationes in abstracto, ut videlicet possint tres personae dici vna diuinitas, non tamen vna humanitas, ad predicationem tamen in concreto, parū videtur referre: quia vnaquaeque persona non est Deus praecise ac formaliter, quia est sua deitas, sed quia habet deitatem, sicut Verbum est homo, quia habet humanitatem, licet non sit sua humanitas, ille ergo modus predicationis per se ac formaliter non requirit illam identitatem: sic ergo tres personae sunt vnus Deus, non quia sunt vna Deitas formaliter ac praecise loquendo, sed quia habent vnā deitatem, ergo similiter essent vnus homo, si haberent vnā humanitatem.

Aliter respondet Caiet. tres personas esse vnum Deum, non propter quācumque unitatem Deitatis, ut natura est, sed propter unitatem substantiis communis, id est, quia sunt vnus, & idem habens hanc Deitatem. Sed in primis responsio non procedit, si constituamus unionem eiusdem humanitatis factā esse, & in hoc Deo & in tribus personis, tunc enim tres personae essent vnus & idem habens humanitatem. Deinde quod tres personae sint vnus Deus, non pendet ex illa opinione de substantia communis, sed ex vi vnus naturae sunt vnus Deus, ut omnes Patres loquuntur: alias si vnitas naturae non sufficeret, quamquam posita substantia essentiali possent dici vnus Deus, quatenus sunt vnus habens Deitatem, sub alia ratione possent dici tres dii, quatenus sunt plures habentes deitatem, sicut dicuntur fore tres homines in dicto casu. Denique Pater, & Filius, sunt vnus spiritor, & vnū principium Spiritus sancti, ut constat ex 1. p. q. 36. artic. 4. idque propter vnā virtutem, & vnā relationem spirandi, quamuis sub ea ratione non habeant vnā substantiam communem.

Dicendum est ergo, in eo casu fore tres personas vnum hominem, ita tenet expresse D. Thomas hic artic. 6. ad primum, ut ibi notauit, & in 3. distin. 1. quaest. 2. artic. 4. ad 6. & in hoc magis inclinat Durandus supra, & Bonauentura Alenſ. & alij supra citati, & Altiſſod. lib. 3. Summæ tract. 1. c. 1. quaest. 6. Capreolus & Hispanus in 3. d. 1. q. 1. Ferr. 4. cont. Gent. c. 12. Et ratio est, quia ad unitatem, termini substantiui sufficit unitas formae, ut optime docuit D. Thomas 1. p. q. 36. artic. 4. & q. 39. artic. 3. quia terminus substantiuius, ut homo, formaliter significat formam seu naturam, ut in habente illam, & ideo ut simpliciter dicatur vnus homo, sufficit unitas naturae. Nec refert, quod illa natura sit intrinseca, & connaturalis, vel aduentitia, ut est humanitas respectu Verbi, quia hoc non variat rationem nominis, nec modum significandi illius. Et confirmatur, nam Christus absolute est vnus homo specie cum alijs hominibus, propter unitatem specificam naturae, quamuis supposita plura quam genere differant, ergo pari ratione tres personae erunt vnus homo numero, propter unitatem numericam naturae, etiam si personae distinctae sint. Contra hanc vero sententiam sunt hic Thomistae multa argumenta, quae sophistica mihi videntur, & parum momenti, ideo praetermitto, cum quia si quid in eis est difficultatis, in sequenti sectione fortassis attingetur.

Fr. Suarez, Thom. 1.

Obiectio.

Responsio.

D. Thom.
Marfil.
Almain.
Gabr.
Caietan.In concretis
quid vnum
et quæ plura
dicantur.

rantur tres humanitates in habente ipsas. Dices: Nō solum numerantur humanitates, sed etiam habentes humanitates. Sed contra, nam per terminum vnitatis non numerantur habentes, sed sola humanitas in habente, siue illud sit vnum, siue plura, ergo, & simili modo per terminum multitudinis numerantur formæ, & non supposita seu habentes ipsas. Denique in diuino humanæ naturæ constituitur per indiuiduam naturam, sicut homo in specie constituitur per specifiçam naturam, ergo vbi sunt plures indiuidua naturæ humanæ, erunt plura indiuidua, atque adeo plures homines. Hæc sententia est valde probabilis. Nihilominus D. Th. hoc loco ar. 7. sententiā retractat, & docuit in eo casu huiusmodi personā esse vnum hominem, sequitur Marfil. in 3. q. 2. art. 3. dub. 2. Almainus, d. 1. q. 2. dub. 3. Gabr. q. 3. art. 3. dub. 4. Caiet. hic Ferr. 4. cont. gent. c. 11. & omnes Thomistæ, & quoniam hæc controuersia magis est de modo loquendi, quam de re, & hæc vltima sententia magis consentanea est communi modo loquendi, ideo simpliciter mihi magis probatur: in eo enim casu ex omnibus illis naturis constitueretur vna persona humana, vt per se cōtag, & vnum suppositum: vt vero iuxta communem modum loquendi, nullū suppositum dicitur simpliciter plures sub aliqua appellatione, seu forma, etiam si habeat plures formas, seu rationes, a quibus possit illa denominatio sumi. Antecedens inductione constat, nam vnus homo est vnus artifex, vel vnus pater, etiam si habeat plures artes, vel paternitates, & tertius Pater est vnū principium Filij & Spiritus Sancti, quamuis habeat plures proprietates seu relationes, vt docuit D. Th. 1. par. q. 36. art. 4. ad 2. Denique Christus Dominus quāuis habeat duas naturas substantiales, simpliciter est vna substantia, & non plures: ex qua inductione colligimus, iuxta communem modum concipiendi, & loquendi, has voces numerales, quæ significant multitudinem, applicatas terminis concretis, semper implicite dicere multitudinem suppositorum, vt Diu. Tho. supra dixit, de termino autem significante vnitatem nō ita est, sed potius licet supposita sint plura, dicuntur aliquid vnu, quatenus in aliqua forma, vel ratione conueniunt, & ita licet plures personæ dicantur vnus homo, propter conuenientiam in vna humanitate, vna tamen persona non poterit dici plures homines propter plures humanitates.

Ratio vero aliqua ex re ipsa reddi potest, quia multitudo diuisionem significat, diuisio autem significat negationem vnitatis, seu vnitatis, & cōtrario vero vnitatis formaliter significat vnionem, seu indiuiduonem, vnde vt aliqua sint vnum sub aliqua ratione, sufficit, vt sub illa ratione vniatur, at vero vt sint plura, requiritur, vt absolute & simpliciter diuidantur, & non vniantur ad componendum vnum, quia ergo plures humanitates assumptæ ab eadem persona, coniunguntur in illa ad componendum vnum, ideo non possunt dici ex illis resultare tres homines, sed vnus homo. Quod confirmatur, quia plures homines illi sunt quorum vnus non est alius, sed si Verbum assumeret duas humanitates, & sub vna vocaretur Iesus, & sub alia Ioannes, verum esset dicere, Iesus est Ioannes, sicut est verum dicere, Verbum est Iesus, ergo hic homo nō esset alius ab illo, quia vnus esset alius, ergo non essent plures. Et hoc argumentum ostendit per hanc vocem plures significari, non tantum plures formas, sed etiam plura supposita, quia illa vox simpliciter distinguit vnum hominem ab alio. Et confirmatur denique, quia illa persona subsistens in pluribus naturis, est vnus simpliciter & sine addito, & vnum ens per se absolute & sine addito, ergo & vnus homo. Vnde ad argumentum in contrarium respondetur, hunc terminum vnitatis non semper numerare vnā formā solam, seu excludendo aliam, vt patet in exemplis supra adductis de vno artifice, &c. Requirit ergo vel vnitatem for-

malē, vel saltem vnionem formarum in eodem supposito.

Et ex his facile intelligitur, quid dicendum sit, si omnes tres personæ assumerent tres humanitates, ita vt quilibet earum assumeretur ab omnibus, tūc enim diuersis respectibus essent tres homines, comparando scilicet distinctas personas ad distinctas humanitates, & vnus homo, comparando tres personas ad eandem humanitatem, vel plures humanitates ad eandem personam. Secundo sequitur, quod si Verbum dimitteret humanitatem, quam nunc habet, & eam assumeret Pater, nihilominus maneret idem homo, quia licet non maneret eadem persona humana, maneret tamen subsistens in eadem humanitate: & cōtrario vero, si Verbum dimitteret hanc humanitatem, & assumeret aliam, nihilominus maneret idem homo, sicut etiam si Petrus acquirat vnam albedinem, & amittat quam habebat, manet idem albus, & idem est in omnibus mutationibus, quæ singi possunt: quia ratio eadem est, siue intelligantur plures naturæ seu formæ singl esse in eodem supposito, siue successiue. Tertio sequitur fieri posse, vt hic homo dicatur quiescere & moueri, generare & generari, & similia, quæ per communicationem idiōmatum nullum est inconueniens dici de eodem supposito propter diuersas naturas. Et alique etiam possent interdum dici de eodem indiuiduo naturæ, propter diuersas personas, vt hic Deus dicitur generare & generari, & ex his principiis facile soluentur omnia sophismata, quæ hic fieri solent.

SECTIO IV.

Utrum persona creata possit hypostaticè vniri alteri naturæ.

Nō est quæstio de vnione quoad vim efficiendi nullam, de hoc enim satis dictum est disp. 10. sect. 1. sed solum de ratione terminandi, an possit Deus vniri hypostaticè supposito creatum cum aliena natura. Prima sententia affirmat hoc fieri posse, quam tenet Ocham in 3. quæst. 1. dub. vltim. ad 14. vt refert Gab. distinct. 1. q. 2. dub. 5. qui dubiam reliquit sententiā suā, sicut etiam Scot. q. 4. licet in hanc partem magis inclinet, quam tenuit ibi Mai. q. 5. Basol. q. 6. Almain. q. 2. dub. vlt. Palacios q. 5. vtrāque reputat probabilem. Marfil. verò q. 2. dub. 3. difficile ait esse inuenire implicationem: vnde in hanc partem etiam inclinat. Fundamentum est, quia id non implicat contradictionem, non enim ex parte naturæ, cum illa separabilis sit à proprio supposito, & consequenter de se sit in potentia obedientiali, vt vniatur cuius potenti illam terminare: nec vero ex parte suppositi creati, ad hoc enim virtus aut perfectio infinita minime requiritur, cur enim? namque non adeo nobilis est hic effectus terminandi, vt illam requiratur: quam rationem melius vrgebimus examinando implicationem, quam affert contraria sententia. Possit vero opinio hæc confirmari auctoritate eorum, qui putarunt, non solum hoc esse possibile, sed etiam factum: refert enim Hieron. in præf. ad Malachiam, & Aggæi 1. circa illud: & dixit Aggæus nuncius Domini, aliquos sensisse, Malachiam, Aggæum & Ioannem fuisse Angelos in assumptis corporibus, eo modo, quo Christus est Verbum in corpore assumpto: & subdit Hieronymus: Nec mirum hoc de Hieron. Angelis credi, cum pro salute nostra Filius Dei corpus nostrum assumpserit. De Melchisedech etiam ita quosdam sensisse, videbimus infra, quæstione 22. Et sequente romano referam aliquos similiter dixisse, Antichristum futurum & demonem incarnatum. Tertullianus libr. de carne Christi cap. 4. & 6. & lib. 3. contra Marcionem cap. 9. Angelos dicit veram carnem assumpsisse, cum apparuerunt Abraham, & sæpe alijs, & indicat assumpsisse hypostaticè, nam ex ea assumptione probat, fuisse possibilem Verbi Incarnationem. Denique interdum Sancti dicunt, potuisse Deum redi-

Ocham.
Gabr.
Scotus.
Maior.
Basilius.Hieron.
Maior.

Tertullianus.

redimere homines per Angelum, & non censent id fuisse possibile tantum per naturam Angelicam, sed per naturam humanam, quod non posset esse sine v-nione hypostatica humanitatis ad Angelum, sentiunt ergo illam fuisse possibilem.

D. Thom.

Calet.
Dionand.
Palad.
Sotus.
Henricus.
Rais Du
rand ex eo
quod virtus
substantia
creata non
possit augeri.

Secunda opinio negat illa ratione fieri posse, vt suppositum creatum alienam naturam terminet, seu hypostatice sustineat. Hec censetur esse D. Thom. supra art. 1. ad 2. vbi dicit esse proprium diuinæ personæ propter eius infinitatem, vt fiat in ea concursus naturarum secundum substantiam, vbi Caietanus & alij Thomistæ hoc tenent, & Dura, dist. 1. q. 5. Palud. q. 1. art. 2. Sorin. 4. d. 9. q. 2. art. 2. Henri. quodlib. 11. quest. 10. Picus Mirand. in Apolog. q. 4. & 6. Sed fundamentum, & implicatio contradictionis non facile assignatur. Durandus supra ita arguit, quia vt substantia aliqua terminet aliquas naturas indiget aliqua perfectione & virtute; nam licet actu terminare non sit noua perfectio suppositi assumptis naturam, tamen posse terminare perfectionem dici: sed substantia creata nec habet vim naturalem ad terminandam aliam naturam, quam sibi cō-naturalem, nec capax est illius, vt scilicet supernaturaliter illam accipiat à Deo, ergo. Probatur prima pars minoris. Primo, quia vnaquæque substantia creata cum limitata sit, & finita, est adæquata suæ naturæ, ad quam solam terminandam ex natura sua ordinata est, ergo ad hunc tantum effectum habet naturalem vim: sicut è contrario natura creata, ad propriam substantiam tantum creatam, habet naturalem aptitudinem. Secundo, quia si potestas terminandi alienam naturam esset naturalis supposito creato, etiam actus terminandi esset illi naturalis, & ordo naturalis postularer agens, quod illa potentia posset in actum reuocari, esset ergo tota illa vniō hypostatica naturalis, & non miraculosa.

Secunda pars minoris probatur, quia vis & potestas suppositi creati nullo modo augeri potest virtute diuina, neque enim per intentionem, quia cum personalitas sit vltimus & in diuisibilis terminus substantialis, non est inensibilis: neque per additionem alicuius entitatis, quia talis entitas non posset esse nisi accidentaliter, quæ nihil refert ad suppositum, quia hic est proprius actus substantiæ, vt substantia est: nec vero posset supposititas creata in se immutata eleuari ad terminandam naturam, quam naturaliter non potest terminare, nam licet hoc intelligatur esse possibile in instrumento causæ efficientis, quia ibi principalis causa est, quæ primario agit, & eleuat instrumentum, tamen in hac suppositione non videtur posse intelligi, quia hic principalis ratio istius effectus, vel quasi effectus, scilicet sustentationis naturæ assumptæ, esse debet ipsa supposititas, neque in eo munere potest se gerere vt instrumentum, cum nihil aliud sit ibi, quod principaliter in hoc genere concurrat, & in hac ratione videtur niti illa, qua Caietanus hic vtitur, scilicet, quia si suppositum creatum posset eleuari ad sustentandas duas naturas, ergo & ad tertiam & plures in infinitum, hoc autem videtur perfectionem infinitam in illo requirere.

Radicior.

Sed hæc ratio, vt verum fatear, non conuincit, quia sicut sustentare vel terminare naturam est alicuius perfectionis, ita è contrario informare subiectum est alicuius perfectionis in forma ipsa, vt viuificare corpus in anima, & sustentare accedens in substantia: sed non augendo substantiam animæ potest facere Deus, vt informet maius corpus, quam naturaliter posset, vel etiam duo corpora, & vt eadem albedo immutata formaliter reddat alba duo corpora, & vt idem corpus sustineat in se duo & plura accidentia, quæ naturaliter non posset recipere, nec sustentare. Item potest ponere in cælo accedens, cuius naturaliter non est capax, & idem corpus in duobus locis: & in his omnibus non proprie vtitur Deus his

rebus, vt instrumentis, sed vtitur potentia obedientialium ad dictos effectus, constituyendo virtute suam tali modo, vt possit illum effectum efficere, vt, v.g. non separando à me meam albedinem, cam realiter coniungit Petro, & tamen quia informare nihil aliud requirit quam cōiunctionem illam, supposita alias naturali aptitudine formæ ad informandum, ideo statim etiam informat illi sine augmento virtutis: quia ibi non augetur effectus intensiue, sed extensiue, & ad hoc satis est multiplicatio seu posicio eiusdem formæ in diuersis subiectis, quia ille effectus nihil aliud est, quam dare seipsum: & hæc ratione non videtur difficile intellectui, quod idem numero pñctum terminet plures lineas loco etiam distantes, si in omnibus illis constituitur: hæc ergo posset Deus substantiam vnius naturæ vnire etiam alteri naturæ, & tunc per se ipsam terminaret illam sine vlla additione, & eadem ratione posset vniri tribus & pluribus in infinitum, quia ad hoc non requirit in se maiorem virtutem, sed eandem pluries vnitam. Et iuxta hanc responsonem diceretur, perlonalitate creatam de se, & natura sua esse limitatam ad propriam naturam, & ad eam tantum terminandam habere veluti capacitatem & inclinationem naturalem: nihilominus posse diuina virtute vniri alijs naturis, & consequenter ipsam esse veluti in potentia obedientiali ad eam vniōem, quæ propter ea est supra naturam rerum & miraculosa: recte enim intelligi potest duas entitates esse naturales, & tamen earum vniōem esse supernaturalem, & ita ad illam, tantum esse in potentia obedientiali, vt si calor vniretur cælo vel quid simile.

Implicat

Quocirca si personalitas creata est entitas realiter à natura distincta, vt res à re, fateor me null. min. C venire rationem, quæ hanc sententiam persuadeat: supposito tamen personalitatem tantum esse modum naturæ, videtur hæc satis sufficiens ratio, quia scilicet modus vnius rei ab illa realiter indistinctus non potest nisi rem illam modificare, minime vero rem aliam distinctam. Quod primum inductione patet, nam vna figura impossibile est vt aliam quantitatem afficiat præter eam, cum qua identificatur, nec seipsum nisi sedentem ipsum, à quo non distinguitur: vt res à re, nec relatio, &c. Ex qua inductione colligitur hanc esse conditionem essentiali modum, vt realiter sit ipsa res, quam modificat, & cum ea habeat intrinsecam adæquationem in præstando suo effectui, vel quasi effectui formali, quia reuera modus ipse nihil est aliud, quam res ipsa cuius est modus, taliter se habens vel sic terminata, quod etiam illo exemplo valde confirmatur, nam intelligi non potest, in hærentiam vnius accidentis, esse alteri accidenti rationem formalem in hærendi, seu modum in hærentis, præterquam illi cum quo identificatur, cuius nulla alia ratio reddi potest, nisi quia in hærentia tantum est modus.

Obiectio.

Dices hanc rationem nimium probare, videtur enim idem concludere de persona increata. Respon- detur, non ita esse, vt ex supra dictis q. 2. patet, nam personalitas diuina non tantum est modus, sed est etiam per se ipsa perfectissima res & actus purissimus, & hinc habet quod possit terminare alienam naturam: & quia hoc conuenit illi ratione suæ infinitatis, merito D. Thom. dixit, ea ratione hoc esse proprium illius, & hoc modo verum etiam est, requiri infinitam perfectionem ad terminandum alie nam naturam. Confirmatur & declaratur hæc sententia, nam si personalitas creata esset entitas distincta à sua natura, posset certe conseruari à Deo separata ab eadem natura, nulla enim potest reddi ratio implicationis: nam ex fide constat, quod potest separari, ergo si res distincta, cur non etiam separata poterit conseruari? Rursus. Ergo posset Deus eam ponere in alia natura, v.g. personalitatem, quæ deberet esse in humanitate Christi, in natura Ioannis,

Cc 4 impedia-

impediendo ibi personalitatem Iohannis; sic ergo non posset negari in illa sententia, quin natura creata possit terminari personalitate creata aliena, saltem per separationem à propria natura, ut dictum est: tunc enim non procedit ratio de augmento virtutis, vel similes, quia effectus ille non esset maior: quod si hoc concedatur, facile fiet credibile etiam sine separatione à propria natura, id fieri potuisse. At vero ut nos praecedimus, facile intelligitur id esse impossibile, quia modus nunquam potest ita separari à re, cuius est modus, ut sine illa conferretur in esse. Alia etiam explicatio est, quia si personalitas esset res distincta, facile intelligi posset affixa diversis naturis, etiam si illa loco distet, solum per hoc, quod eadem entitas diversis in locis constituitur tota in toto, & tota in qualibet parte, quod facile etiam intelligitur non implicare. Si vero est tantum modus, nequit intelligi, quod rem distinctam modificet, nisi illa prorsus penetret rem aliam, imo nisi idem cum illa fiat.

Non desunt tamen, quibus hæc omnia exempla nihil persuadeant, sed potius existiment, illa omnia esse possibilia, nimirum, unum accidens realiter distinctum ab alio posse inherere subiecto per inhaerentiam alterius accidentis. Et me posse esse praesentem loco per ubi alterius corporis. Et sedere per eandem numero sessionem quæ est in alio homine: & sic de alijs similibus. Item posse modum rei in alio loco constitui, quatinus in eo res ipsa non ponatur, ut v. g. figuram huius quantitatis constitui Romæ, quamvis ipsa quantitas Romæ non sit, quia, licet talis modus essentialiter pendeat à suo subiecto, nec sine illo possit in rerum natura conservari, satis est quod in vno loco habeat eam unionem vel identitatem cum subiecto suo, qua supposita non est contra essentiam eius, ut in pluribus locis constituitur, quam subiectum. Multa enim alia fecit Deus his mirabiliora, ut maxime in mysterio Incarnationis & Eucharistiæ videre licet, & illa non admiramur, quia facta sunt: ergo neq; illa omnia & similia sunt neganda, in quibus non apparet evidens contradictio, neque aliquid, quod perfectioni Dei repugnet: his enim principijs vtuntur Sancti Patres ad probandum posse Deum uti suis creaturis prout voluerit, & ad confirmanda mysteria supernaturalia, quæ per fidem credimus esse à Deo facta, ut de miraculis Christi dicemus infra q. 13. & de Resurrectione in sequente tomo, & de Eucharistia in 3. & interim legi possumus Augustinus 25. de Ciuit. c. 5. & sequentibus. & lib. 6. Genes. ad lit. c. 13. & sequentibus. & lib. 9. cap. 17. Basil. lib. 2. & 3. contra Eunomium, Euseb. Emis. homil. 1. de Symbolo. Tertul. lib. 2. & 3. contra Marcionem: & alia quæ congerit Claud. repet. 4. de Euchar. c. 4. Sed qui ea omnia in prædictis exemplis adducta, aut mente concipere, aut sibi persuadere potuerit, non mirum si credat, posse Deum unionem hypostaticam efficere inter naturam & personas creatas. Mihi tamen contradictionem implicare videntur ea omnia, supponendo, illas non esse res omnino distinctas, sed essentialiter vnā esse modum alterius, quod idem nunc de substantia supponimus. Sicut enim id quod est modus tantum essentialiter includit actualem unionem per seipsum cum re cuius est modus, & ideo existere non potest in rerum natura, quin illam actu efficiat, ita essentialiter determinat, sibi talem modum efficiendi per realem identitatem & actualem ac essentialē coniunctionem cum re quam efficit, & ideo implicat contradictionem, ut extra hunc modum efficiendi extrahatur, non ergo potest efficere rem à se distinctam, nec vniri adandum suum effectum formalem, vel quasi formalem per unionem realiter vel ex natura rei à se distinctam. Et confirmatur, nam hac ratione forma, quæ ex natura sua habet modum informandi tantum entitas distincta à subiecto non potest eleuari

ut actuet tanquam modus intrinsecus subiecto, quia hoc esset mutare essentiam, fieret enim essentialiter inseparabile à subiecto, quod ex vi sue entitatis erat separabile: ergo etiam è contrario repugnat, ut id quod essentialiter est modus, actuet alia rem omnino distinctam per nouam & distinctam unionem. Præterea repugnat, accidens informare subiectum non inherendo illi, quia, licet informatio ut sic in genere abstrahatur ab inhaerentia, ut patet in informatione animæ rationalis, tamen accidens, quod essentialiter est talis forma, essentialiter etiam sibi determinat talem informationem, extra quam non potest extrahi, alia, etiam posset effectus formalis fieri sine causa formali, & materia prima eleuari posset ad informandum quamvis natura sua ad hoc apta non sit. Quod si hoc est impossibile ut re vera est, fatendum est, nullam formam vel modum aut actum intrinsecum extrahi posse à suo connaturali, & specifico ac essentiali modo actuandi; sed hæc duæ rationes actuandi, scilicet ut forma realiter distincta vel tantum ut modus intrinsecus, ex natura rei specificæ & substantialiter sunt diuerse; & id quod est tantum modus, ex natura sua essentialiter determinat sibi talem modum efficiendi, & ideo ab illa extrahi non potest, neq; actuare rem à se distinctam. Neq; enim potest ita poni in rebus inter se realiter distinctis, ut idem numero inueniatur cum vtraq; illarum ita identificetur, ut ab vtraque sit essentialiter inseparabilis. Repugnat igitur, ut extrahatur ad actuandam rem aliam præter eam, quam essentialiter afficit. Deniq; hanc repugnantiam quæ est in rebus, satis indicat repugnantia quæ est in intellectu ad concipiendum alterum sedentem per sessionem quæ est in me; aut vnā virgam esse rectam per rectitudinem alterius, & similia, quæ statim per se proposita incredibilia apparent, quia hi effectus tales sunt, ut per entitates distinctas fieri non possint; & ipsi modi tales sunt, ut non nisi seipsis absq; vlla vnione media afficere possint. Ex hac ergo ratione sic explicata, facile soluitur obiectio omnes: est enim in hoc specialis contradictio, quamvis in alijs mysterijs, quæ maioravidentur, non inneniatur. Atque ita etiam responsum est ad fundamentum prioris sententiæ.

Illā vero quæ de facto afferebatur, nullam habent probabilitatem, nam fere certum est, Deum habere nullam hypostaticam unionem fecisse præter Incarnationem: est enim hoc mysterium singulare & sine exemplo, ut Sancti sæpe dicunt. Nec deiecit tam magnū miraculum fieri, nisi in diuina persona, & ut perpetuo duraturum ad magnam Dei gloriam, & perfectionem operum ipsius. In angelorum vero apparitionibus, quamvis esset possibile, quæ non solum eis substantialiter non vniuntur, verum etiam nec semper talia sunt, qualia apparent; & ideo dicebat Angelus Tobie, capite duodecimo se non vere comedisse nec bibisse. Cum ergo Patres dicunt potuisse Deum nos redimere per Angelum, nunquam dicunt id fuisse possibile redimendo per humanam naturam, sed per angelicam: similiter homines illi, qui dicuntur interdum Angeli in scriptura sacra, vel ab officio nuncij, vel à puritate vitæ, sic appellantur, non à substantia. De Antichristo vero certissimum est non futurum dæmonem, nam esto Deus posset facere illam unionem, non illam faceret ad tam prauum finem, dæmon autem ipse non potest eam facere, nec Ambrosius 2. ad Theofalon. 2. aliud indicat, tantum enim dicit Antichristum futurum instrumentum dæmonis, & hunc pedagogum illius, & eodem modo est intelligendus Theodor. in epitome diuino decret. c. de Antichristo de quo late sequente tomo disp. 14. sect. 1. Tertul. deniq; ibi citatur, licet interdum indicet, Angelos cum

etum apparebant in forma humana, verum corpus A
carnem assumptis, nunquam tamen explicuit mo-
dum illius assumptionis, nec de hypostatica vnione
quidquam dixit: imo nec priorem sententiam con-
stanter affirmat, quod illa fuerit vera caro, sed quasi
per exaggerationem interdum ita loquitur, cum a-
liis locis id neget, vt annotauit Pamel. in principio
operum, Tertul. Paradox. 2. & 19.

QVÆSTIO IV.

De modo vnionis ex parte nature assumptæ,
in sex articulos diuisa.

Inde considerandum est de vnione ex parte
assumpti. Circa quod primo considerandum
occurrit de his, que sunt a Verbo Dei assum-
pta. Secundo, de consumptis, que sunt perfe-
ctiones & defectus, assumpti autem Dei Fi-
lius humanam naturam & partes eius.

Vnde circa primum triplex consideratio occurrit. Prima
est quantum ad ipsam naturam humanam. Secunda est quan-
tum ad partes ipsius. Tertia quantum ad ordinem assumptio-
nis.

Circa primum queruntur sex.

Primo, vtum humana natura fuerit magis assumptibilis à
Filio Dei, quam aliqua alia natura.

Secundo, vtum assumpsit personam.

Tertio, vtum assumpsit hominem.

Quarto, vtum fuisset conueniens, quod assumpsisset naturam
humanam a singularibus separatam.

Quinto, vtum fuisset conueniens, quod assumpsisset humana
naturam in omnibus eius singularibus.

Sexto, vtum fuerit conueniens, quod assumeret huma-
nam naturam in aliquo homine ex stirpe de progenito.

Agit D. Thomas in hac questione de altero extre-
mo huius vnionis, sc. de natura assumpta, & fere
in tota questione solum tractat de mysterio prout
factum est, obiter tamen indicat aliquid de possibili-
tate, in quas duas partes hanc & sequentem questione
diuidemus, sicut in precedenti questione fecimus.
Præmittenda verò esset hoc loco disputatio de sub-
sistentia, seu personalitate creata, quam Caietanus
artic. 2. latissime tractat, nisi de hac re, vt in superio-
ribus dixi, in disputationibus Metaphysicis tracta-
tum esset.

ARTICVLVS I.

Vtrum natura humana fuerit magis assumptibilis
à Filio Dei, quam aliqua alia natura.

Primum sic proceditur. Videtur, quod
humana natura non fuerit magis assum-
ptibilis à Filio Dei, quam qualibet alia na-
tura. Dicit enim Augustinus in Epist. * ad
Volusianum. In rebus mirabiliter factis, ro-
ta ratio facti est potentia facientis: sed potentia Dei facien-
tis incarnationem, que est opus maxime mirabile, non limi-
tatur ad vnā naturam: cum potentia Dei sit infinita. Ergo
natura humana non est magis assumptibilis à Deo, quam ali-
qua alia creatura.

2. Præterea, Similitudo est ratio faciens ad congruita-
tem incarnationis diuina persona: vt supra dictum est. * sed
ita in creatura irrationali inuenitur similitudo imaginis. Er-
go creatura irrationalis assumptibilis fuit, sicut humana na-
tura.

3. Præterea, in natura angelica inuenitur expressior Dei
similitudo, quam in natura humana: sicut Gregorius dicit
in homil. * de centum ouibus, introducens illud Ezechielis 28.

Tu signaculum similitudinis: inuenitur enim in Angelo pec-
catum, sicut in homine: secundum illud Job 4. in Angelis suis
repperit prauitatem: ergo natura angelica fuit ita assumpti-
bilis, sicut natura hominis.

4. Præterea, Cum Deo competat summa perfectio, tan-
to magis est Deo aliquid simile, quanto est magis perfectum:
sed totum vniuersum est magis perfectum, quam partes eius,
inter quas est humana natura, ergo totum vniuersum est ma-
gis assumptibile, quam humana natura.

Sed contra est, quod dicitur Proverbiorum 8. ex ore Sa-
pientie genita: Delitæ mea sunt esse cum filiis hominum. Et
ita videtur esse quædam congruentia vnionis filij Dei ad hu-
manam naturam.

Respondeo dicendum, quod aliquid assumptibile dici-
tur quasi aptum assumi à diuina persona. Que quidem a-
ptitudo non potest intelligi secundum potentiam passiuam
naturalem: que non se extendit ad id, quod transcendit
ordinem naturalem, quem transcendit vnio personalis
creaturæ ad Deum. Vnde relinquitur quod assumptibile a-
liquid dicatur, secundum congruentiam ad vnionem præ-
dictam. Que quidem congruentia attenditur secundum duo
in humana natura, scilicet secundum eius dignitatem &
necessitatem. Secundum dignitatem quidem, quia huma-
na natura, in quantum est rationalis, & intellectualis, na-
ta est attingere aliquatenus ipsum Verbum per suam opera-
tionem, cognoscendo scilicet, & amando ipsum. Secundum
necessitatem autem, quia indigebat reparatione, cum subiaceret
originali peccato. Hac autem duo soli humane nature
conueniunt: nam creatura irrationali deest congruitas di-
gnitatis: natura autem angelica deest congruitas prædicta
necessitatis. Vnde relinquitur, quod sola natura humana sit
assumptibilis.

Ad primum ergo dicendum, quod creature denominan-
tur aliquales ex eo, quod competat eis secundum proprias
causas: non autem ex eo, quod conuenit eis secundum cau-
sas primas & vniuersales: sicut dicimus aliquem morbum
esse incurabilem, non quia non potest curari a Deo, sed
quia per propria principia subiecti curari non potest. Sic er-
go dicitur aliqua creatura non esse assumptibilis, non ad
subtrahendum aliquid potentie diuine, sed ad ostendendum
conditionem creaturæ, que ad hoc aptitudinem non
habet.

Ad secundum dicendum, quod similitudo imaginis at-
tenditur in natura humana, secundum quod est capax Dei,
scilicet ipsum attingendo propria operatione cognitionis &
amoris. Similitudo autem vestigijs attenditur solum secundum
representationem aliquam, ex impressione diuina in crea-
tura existentem: non autem ex eo quod creatura irratio-
nalis, in qua est sola talis similitudo, possit Deum attingere
per solam suam operationem. Quod autem deficit a minori,
non habet congruitatem ad id, quod est maius: sicut corpus
quod non est aptum perfici anima sensitiua, multo minus
est aptum perfici anima intellectiua. Multo autem maior
& perfectior est vnio ad D E V M secundum esse perso-
nale, quam que est secundum operationem. Et ideo crea-
tura irrationalis, qua deficit ab vnione ad Deum per opera-
tionem, non habet congruitatem, vt vniatur ei secundum esse
personale.

Ad tertium dicendum, quod quidam dicunt, Angelum
non esse assumptibilem: quia a principio sue creationis est
in sua personalitate perfectus, cum non subiacet genera-
tioni & corruptioni. Vnde non posset in unitatem diuinam
persona assumi, nisi eius personalitas destrueretur: quod
neque conuenit incorruptibilitati nature eius, neque bo-
nitati assumptis: ad quam non pertinet, quod aliquid
perfectioris in creatura assumpta corrumperetur: sed hoc non
videtur excludere totaliter congruitatem assumptionis An-
gelicæ nature: potest enim D E V S producendo nouam
angeli-

Est homil. 34
in Euangel.
ante mediū
illius.

27.
142 q. 1. ap.
184 a. contr.
113 tertium
quartum.
In epist. 3. nō
multum an-
ticed. 10. 2.

2744. art. 8.